

अविनाश कर्माव लोधवी

लॉ

त

व

लो

जं

भा

জবাহৰ-জ্যোতি

বকো জবাহৰলাল নেহৰু কলেজৰ
আলোচনী

॥ বছৰেকীয়া প্ৰকাশ ॥
প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰী
সৌৰভণী সংখ্যা
॥ ইং ১৯৭৫-৭৬ ॥

॥ সম্পাদনা সমিতি ॥

॥ सम्पादन सम्मिति ॥

अध्यक्ष यतीन्द्र नाथ--सभापति.

वसन्त कुमार दत्त--उप-सभापति

मृगेन्द्र कुमार शर्मा-- भावप्राप्त प्रवक्ता

(आलोचनी)

मिश्रिल बाबा--सम्पादक (आलोचनी)

निगमानन्द अधिकारी-- सदस्य ।

॥ मुद्रनत ॥

लिकुष प्रिन्टि: प्रेस,

बरेली

ঃ শুভেচ্ছা বাণী ঃ

প্ৰিয় বন্ধু,

তোমাৰ চিঠি পাই সুখী হলোঁ। পশ্চিমীয়া নৱবৰ্ষৰ বাবে মোৰ শুভ-ইচ্ছা তোমালোক সকলোটিলৈ থাকিল। “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ বাবে এই দু-আষাৰ লিখিলোঁ।

বকো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে এইবেলি তেওঁলোকৰ আলোচনী “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দ্বিতীয় সংখ্যা প্ৰকাশ কৰিব বুলি জানি সুখী হলেঁ।

মই আশা কৰোঁ, এই মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে প্ৰত্যেক মানুহৰ অন্তৰত জ্বলি থকা জৱাহৰ জ্যোতি ৰূপস্বাক্ষৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব। সকলোৰে অন্তৰত এটি শক্তিয়েই বিৰাজ কৰিছে। এই হিছাপে সকলো সমান। ইয়াকে বুজি এইমতে সংসাবত চলিব পাবিলেই বহুতো সমস্যাৰ সমাধান হয়।

আশা কৰোঁ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধবী সকলে এই বাণী তেওঁলোকৰ প্ৰকাশিত আলোচনীত প্ৰচাৰ কৰিব, আৰু তেওঁলোক নিজেও ইয়াক উপলব্ধি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব। এয়ে পৰম ধৰ্ম, পৰম তত্ত্ব।

সকলোলৈ স্নেহ আৰু আশীৰ্বাদেৰে,

নগাওঁ

৩১/১২/৭৫

শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা,

সভাপতি,

অসম সাহিত্য সভা।

ঃ শুভেচ্ছা বাণী ঃ

বকৌৰ জৱাহৰলাল নেহেৰু মহাবিদ্যালয়ৰ মুখপত্ৰ “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দ্বিতীয় সংখ্যা প্ৰকাশ পাব
হুলি আনিবলৈ পাই মই সন্তোষ পাইছোঁ। আৰু ইয়াৰ বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকললৈ মোৰ
আন্তৰিক অভিনন্দন জনাইছোঁ।

“জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰি আশা ৰাখিছোঁ। যে এই আলোচনী ধনিয়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ
মাজত জ্ঞান বিকাশত অনুপ্ৰেৰণা যোগাব।

আলোচনী খনৰ লগতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকললৈ মোৰ শুভাশীৰ্ব জনালোঁ।

দিছপুৰ

২৭/১/৭৬

শ্ৰীহৰেন্দ্ৰ নাথ তালুকদাৰ,

প্ৰাক্তন শিক্ষা মন্ত্ৰী,

অসম।

ঃ শুভেচ্ছা বাণী ঃ

জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়ৰ অলোচনী “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দ্বিতীয় সংখ্যা প্ৰকাশ পাব বুলি জানিবলৈ পাই মই সুখী হৈছোঁ।

মুখপত্ৰখনৰ নাম অতি মনোৰম আৰু হৃদয়স্পৰ্শী হৈছে। লেখনীৰ ক্ষমতা সঁচাকৈয়ে অপৰিসীম। তবোৱালৰ ধাৰতকৈও ই হৃৎপ্ৰেৰণা চোকা। ইতিহাসৰ পাত লুটিয়াই চালে জানিব পাৰি যে লেখনীয়েই জগতত ব্যক্তি-চেতনা আৰু ৰাজনৈতিক চেতনাৰ সমল যোগাই আহিছে। আনহাতে ইয়ে বিপ্লৱ সৃষ্টি কৰিছে আৰু শান্তিও স্থাপন কৰিছে। নৈতিক চৰিত্ৰ আৰু জাতীয় চৰিত্ৰ গঢ়ি তোলাতো ই ভালেখিনি সহায় কৰিছে।

মই আশা কৰোঁ যে “জৱাহৰ জ্যোতি”য়ে এনেকুৱা ভাৱধাৰা প্ৰচাৰ কৰক যাতে ইয়াৰ প্ৰভাৱে আজিৰ যুৱ-সমাজৰ নৈতিক চৰিত্ৰ গঠন কৰে আৰু ইয়ে সমগ্ৰ দেশৰ উঠি অহা ডেকা-চামৰ অন্তৰত ন উৎসাহ আৰু উদ্দীপনা জগাই, দেশখনক প্ৰগতিৰ পথত আগবঢ়াই লৈ যোৱাত সহায় কৰে।

দেশ-পৰিচালনা কৰিবৰ বাবে এই মহাবিদ্যালয়ে যেন জৱাহৰলাল নেহৰুৰ দৰে অসংখ্য, মহা-মানবৰ সৃষ্টি কৰে। “জৱাহৰ-জ্যোতিত” তেওঁলোক যেন চিৰ জ্যোতিৰ্ময় হৈ উঠে, এয়ে মোৰ একমাত্ৰ কামনা।

শ্ৰীকীৰ্ত্তি কান্ত বিশ্বাস।

গুৱাহাটী।

FROM

R. Malakar,

Private Secretary to Governor,

Raj Bhavan,

Punjab

CHANDIGABH

July 14, 1978.

My dear Shri Rabha,

The Governor of Punjab is pleased to know that the students of Jawaharlal Nehru College, Boko, are going to bring out the second issue of their college magazine, "Jawahar Jyoti" in August next. He sends his best wishes for the success of the publication of the magazine.

With kind regards,

Yours sincerely,

Sd/- R. Malakar.

Message —

I am happy to learn that you are going to blow up the dying ambers of your beloved, "Jawahar-Jyoti" and to show her again in her colourful costumes catering for the diverse tastes of different minds. I am fully buoyant of your success in this uphill task, for you are realizing the truth of the maxim—activity is life and inactivity is death—we can see now that no one of you wants any longer to be a lazy-bones to sit idle putting off things for to-morrow, or to be a butter-fingers to let slip an opportunity that presents itself at the door, or to be an also-ran to bemoan the would-have-beens of the past.

May the budding poets and writers of your Alma-Mater find in your "Jawahar Jyoti" a ready practising ground for this favourite pursuit! May she provide a luxurious repast for the young and a cool and refreshing drink for the old!

I wish her a long, unbroken life to serve you also as a beaconlight in your hazardous voyage on the tumultuous sea of life.

BOKO
12-2-76.

A. K. Adhikary.
Boko

অসমীয়া বিভাগ

প্ৰৱন্ধ

প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰী দেৱৰ সৌৱৰণত : কবজ্যোতি চৌধুৰী -	১
বিমূৰ্ত মানৱতাবাদ : বিজেন দাস	৪
অসমৰ অৰ্ধনীতিত কৃষি দক্ষীয়া আঁচনিৰ প্ৰভাৱ : দেবেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা	১২
সাক্ষীৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গী : কল্পনা বড়ো -	২১
যৌতুক প্ৰথা বিলুপ্তিত সামাজিক চেতনা : কমা ডেকা	৪০

গল্প

এচপৰা ডাৱৰ : যীবা মহন্ত	৫
নতুন দিশত : অঞ্জুলা দাস	১৭
যমাতিক : অন্নভী কলিতা	২৭

কবিতা

উপলব্ধিৰ এটি ক্ষণত : কল্পনা বড়ো	৩৩
স্থান ছবি : লীলা সবকাব	৩২
নদীত নিজৰ মুখ : প্ৰভাত তাঁকুৰীয়া	৩১
অনিকল্প : সাবনা পাটোৱাৰী	৩২
মোৰ কদম্বৰ এটি চবাই : অমিতা বৰা	৩৪
মোৰ প্ৰেম : প্ৰদীপ কুমাৰ দাস	৩৪
কোলাহল : জীৱেশ্বৰ কলিতা	৩৪
প্ৰত্যয় : বসন্ত দত্ত	৩৪
জুতি গীত—মাইটিয়েল চবাই এটিদৈ : কামিনীমোহন শৰ্মা	৩৬
টেকিকল্প ১১ মোনভাৰ : দিলীপ দাস	৩৬
হুটি গীত : নগেন কলিতা	৩৯

একাঙ্কিকা

বেমেজালি : চিত্ৰমোহন কলিতা	৪৬
সাক্ষাৎকাৰ—	৪৬
জীৱনাকান্ত বিশ্বাসৰ নৈতে	
প্ৰতিবেদন সমূহ	৫৪
অপাৰাজী	

প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰীদেৱৰ

সোঁৱৰণত—

ধুবজ্যোতি চৌধুৰী
প্ৰাক-বিশ্ববিদ্যালয়
১ম বাৰ্ষিক (কলা)

দক্ষিণ কামৰূপৰ বিখ্যাত চৌধুৰী পৰিয়ালত জন্ম গ্ৰহণ কৰা স্বৰ্গগত প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰীদেৱ স্বাধীনোত্তৰ কালছোৱাত অসমৰ ৰাজনীতি মঞ্চত স্থান অৰ্জন কৰোঁতাসকলৰ অন্যতম। এইজন গুণী নেতাৰ ১৯১৮ চনৰ ২০ আগষ্ট তাৰিখে জন্ম হয়। তেখেতৰ পিতৃ স্থানামধ্যস্থ ইংৰাজ আমোলৰ অসমৰ মন্ত্ৰী আৰু পিছত সংসদী সদস্য, অসমৰ সিংহ পুৰুষ স্বৰ্গীয় বোহিণী কুমাৰ চৌধুৰী আৰু মাতৃ শ্ৰীমতী হেমপ্ৰভা চৌধুৰী। চৌধুৰী দেৱ আছিল তেওঁৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ। যোগ্য পিতাৰ যোগ্য সন্তান চৌধুৰীদেৱ সৰুৰেপৰা বৰ বুদ্ধিমান আছিল।

চৌধুৰীদেৱ স্কুলীয়া আৰু কলেজীয়া শিক্ষা লাভ কৰি হাত সাৱটি বহি থকা নাছিল। দেশৰ কামত আত্মনিয়োগ কৰা উপৰিও স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অংশ গ্ৰহণ কৰি নিজক ধন্য কৰিছিল।

শিক্ষাৰ প্ৰতিও তেখেতৰ অনুৰাগ কম নাছিল। সেইকাৰণে দক্ষিণ কামৰূপৰ জনজাতীয় আৰু অতি পিচপৰা বকো অঞ্চলটিৰ সৰ্বাঙ্গীণ উন্নতি কামনা কৰাৰ লগে লগে অঞ্চলটিক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত আগ বঢ়াই নিয়াৰ উদ্দেশ্যে তেখেতে দেহেকেহে খাটিছিল। তেখেতৰ আপ্ৰাণ চেফ্টাৰ ফলতে বকোৰ নিচিনা এটি পিচপৰা অঞ্চলত “বকো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যালয়” খন পতা সম্ভৱপৰ হৈ উঠে। এই শিক্ষানুষ্ঠানখন প্ৰতিষ্ঠা কৰাত তেখেতৰ সবল নেতৃত্ব, মনোবল আৰু উৎসাহ প্ৰশংসনীয়। মহাবিদ্যালয় খন পতাৰ “প্ৰস্তুতি কমিটি”ৰ সভাপতি তেওঁৰেই আছিল। ইয়াৰোপৰি ১৯৬৪ চনৰ ৩ আগষ্টৰ পৰা অৰ্থাৎ এই শিক্ষানুষ্ঠান খন আনুষ্ঠানিক ভাৱে মুকলি কৰাৰ দিনৰে পৰা তেখেত মহাবিদ্যালয়ৰ “পৰিচালনা সমিতি”ৰ সভাপতি হৈ আছিল। তেখেতৰ

চেষ্ঠাৰ ফলতে এই মহাবিদ্যালয়ে এতিয়ালৈ চৰকাৰৰ পৰা ১৪৮,০০০ টকাৰ “এককালীন অনুদান”, ১৯৬৫ চনৰ ১ জুলাই পৰা ‘ম্যাড্‌হক বেকাৰিংগ্ৰাণ্ট’ আৰু ১৯৬৯ চনৰ ১ চেপ্তেম্বৰৰ পৰা ‘ঘাটি মঞ্জুৰী’ পাবলৈ সমৰ্থ হয়। তাকৰীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থকা সত্ত্বেও মহাবিদ্যালয় খনে ‘ঘাটি মঞ্জুৰী’ পোৱাৰ বাবে চৌধুৰীদেৱৰ মন্ত্ৰী হৈ থকা সময়ত বহুতো সমালোচনাৰ সন্মুখীন হৈছিল। দৃঢ় সমালোচনাৰ সন্মুখীন হৈও চৌধুৰীদেৱ বিচলিত হোৱা নাছিল। বৰং মহাবিদ্যালয় খনৰ উত্তৰোত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধিৰ কাৰণে তেখেত উঠি পৰি লাগিছিল। সেয়ে তেখেতৰ আৰু এটি উদ্দেশ্য আছিল মহাবিদ্যালয় খনত ‘বিজ্ঞান শাখা’ আৰু ইয়াৰ স্নাতক শ্ৰেণীৰ কেইটামান বিষয়ত অনাচ’খোলা। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ তেখেতৰ এই উদ্দেশ্য সাফল্যমণ্ডিত নহ’ল। জীয়াই থকাহেঁতেন শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এই অঞ্চলটিক আৰু এথোপ আগবঢ়াই নিয়াৰ তেখেতৰ এই চেষ্ঠা নিশ্চয় ফলস্বৰূপী হ’ল হেঁতেন।

কেৱল এই শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ লগত জড়িত হৈয়ে চৌধুৰীদেৱ ক্ষান্ত হৈ থকা নাছিল। শিক্ষানুষ্ঠানী চৌধুৰীদেৱে নগৰবেৰা বি, পি, চলিহা মহাবিদ্যালয়, কুকুৰমাৰা বোহিণীকুমাৰ চৌধুৰী হাইস্কুল, পলাশবাৰীৰ আব, কে, চৌধুৰী হাইস্কুল আদি বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠাৰ গুৰি ধৰোঁতা আছিল। আনহাতে তেখেত চলিঙৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘কুষ্টিয়াৰ টাইম্‌চ’ নামৰ দৈনিক ইংৰাজী কাকতখনৰ সম্পাদক হোৱাৰ

উপৰিও “সম্পাদনা সমিতি”ৰ সভাপতি আছিল।

স্বকীয় প্ৰতিভাৰ বলত চৌধুৰীদেৱে অসমৰ বাঞ্জনীতি মঞ্চত এখন সুকীয়া আসন অধিকাৰ কৰাৰ সুযোগ লাভ কৰিছিল। বকো সমষ্টিৰ বাইজে চৌধুৰীদেৱক উপৰ্যুপৰি মৃত্যুৰ আগলৈকে তিনিটা কালৰ বাবে প্ৰতিনিধি নিৰ্বাচন কৰে। মাজিত কচিসম্পন্ন, মিক্টভাষী, সবববহী, ব্যৱহাৰত নম্ৰ তথা নিজ মেধাশক্তিৰ বলোৰ বলীয়াৰ চৌধুৰীদেৱ বকো-বাসী বাইজৰ মাজত অতি জনপ্ৰিয় হৈ আছিল। চৌধুৰীদেৱৰ জনপ্ৰিয়তা অকল বকো জনসাধৰণৰ মাজতে সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাছিল, ইয়াৰ চোৱে সদৌ অসম বাসীকো পৰশিছিল। তেখেত চলিহা মন্ত্ৰী সভাত বাজ্যিক পৰিবহন মন্ত্ৰীৰ বাব, পাইছিল চৌধুৰী মন্ত্ৰী সভাতো তেখেত পূৰ্ণপৰ্যায়ৰ পৰিবহন, পৰ্য্যটন আৰু পশুপালন আৰু পশুচিকিৎসা বিভাগৰ মন্ত্ৰী আছিল। ইয়াবোপৰি তেখেত “চিলং জিলা কংগ্ৰেছ কমিটি”ৰ সাধাৰণ সম্পাদক আছিল। তেতিয়া এই কমিটিৰ সভাপতি আছিল বাহুপতি মাননীয় কথকদ্বিন আলী আহমেদ। অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটিৰো তেখেত কিছুদিনৰ কাৰণে কোষাধ্যক্ষ আছিল। তেখেতৰ সুদীৰ্ঘ বাজনৈতিক জীৱনত তেখেতে স্বকীয় বিদ্যা বুদ্ধিৰে যি নেতৃত্ব দিছিল তাত অখণ্ডিত অসমে সঁচাকৈয়ে গোৱৰ অনুভৱ কৰিছিল।

এজন বিচক্ষণ বাজনীতিবিদৰ বাহিৰেও

বিভিন্ন সামাজিক কামৰ মাজত চৌধুৰীদেৱ জাকত জিলিকা আছিল। নিজ বিদ্যা-বুদ্ধিৰে আৰু বংশৰ ঐতিহ্যেৰে চৌধুৰীদেৱে এটি সংঘাতহীন, নিক-
তাপ জীৱন কটাই দিব পাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু
তাকে নকৰি তেখেতে ৰাজনীতিৰ বোকাৰ সঁতুৰি
সমাজ সেৱাত আত্মনিয়োগ কৰিলে। সেয়ে এজন
প্ৰকৃত সমাজ সেৱক হিচাপেও তেখেত সকলোৰে
সুপৰিচিত আছিল।

অক্লান্ত পৰিশ্ৰমৰ ফলত চৌধুৰীদেৱৰ স্বাস্থ্য
ভাগি গৈছিল। তেখেতৰ মস্তিষ্কৰ ৰক্তক্ষৰণ
অনুখ হঠাৎ গুৰুতৰ হৈ উঠে; আৰু ঘোৱা ১৯৭৫
চনৰ ১৬ নবেম্বৰৰ দিনা তেখেতক মেডিকেল কলেজ
হস্পিটাললৈ স্থানান্তৰ কৰা হয় যদিও চিকিৎ-
সাই ফল নধৰিলে। সেইদিনা আবেলি তেখেতৰ
পৰলোক প্ৰাপ্তি ঘটে। তেখেতৰ অকাল মৃত্যুত
সদৌ অসমবাসী ৰাইজ শোকত ত্ৰিয়মানহৈ

পৰে।

অসমে এজন সফল ৰাজনীতিবিদ আৰু সমাজ
-প্ৰিয় নেতাক চিৰদিনৰ বাবে হেৰুৱালে।
চৌধুৰীৰ বিয়োগ অসমবাসী, বিশেষকৈ বকোবাসী
ৰাইজৰ বাবে এটি অপূৰণীয় ক্ষতি। পিচপৰা
জনজাতীয় অঞ্চলটিৰ বাবে আগবঢ়োৱা তেখেতৰ
বৰঙণিসমূহ চিৰদিন এই অঞ্চলটিত স্মৰণীয়
হৈ থাকিব। বকো জৱাহৰলাল নেহৰু মহাবিদ্যা-
লয় স্বৰ্গীয় প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰীদেৱৰ কৰ্মময়
জীৱনৰ স্মৃতিস্তম্ভ স্বৰূপ আৰু এই মহাবিদ্যালয়
থাকে মানে তেখেতৰ স্মৃতি বকোবাসী ৰাইজৰ
মনত চিৰসেউজীয়া হৈ থাকিব।

চৌধুৰীদেৱৰ বিয়োগত সদৌ অসমৰ ৰাইজৰ
লগতে আমিও আমাৰ অশ্ৰুসিক্ত শ্ৰদ্ধাঞ্জলি
জনাইছোঁ। তেখেতৰ আত্মাই চিৰশান্তি লাভ
কৰক, এয়ে আমাৰ একমাত্ৰ কামনা।

“যি সকলৰ জীৱন অতি গভীৰ আৰু সম্পদশালী তেওঁলোকেহে
মানৱ জাতিৰ কাৰণে এই জগতত থকা তাৎপৰ্যপূৰ্ণ প্ৰকৃত সমগ্ৰতাৰ
ওপৰত জ্যোতি বিকীৰণ কৰিব পাৰে।”

—ডাঃ সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণণ।

বিমূৰ্ত মানৱতাবাদ

(বেনেচাব পৰা হেগেললৈ)

দ্বিজেন দাস ।

"An ideology can survive only if it facilitates the smooth and efficient functioning of the economy. If it hampers that, the society—and with it, the ideology—must perish in the end"—“What happened in History”—

V. Gordon Childe.

আলোচ্য প্ৰৱন্ধটিৰ বিষয়বস্তু যথেষ্ট বিস্তৃত ।

ইয়াত এই বিষয়ে এটি চমু আলোচনা হৈ দাঙি ধৰা হ'ব । মানৱতাবাদৰ ধাৰা মানৱ ইতিহাসৰ পৰাই চলি আহিছে । মানৱীয় আদৰ্শ (Human ideology) আৰু মানৱতাবাদ (Humanism)ৰ মাজত এটা সুস্পষ্ট পাৰ্থক্য আছে । আমাৰ আলোচ্য বিমূৰ্ত মানৱতাবাদৰ পতাকাধাৰী হ'ল বুৰ্জোয়া দাৰ্শনিকসকল । মানৱতাবাদৰ ভিত্তি আচলতে স্থাপন হৈছিল বেনেচা যুগত । বেনেচা যুগৰ সমাজ ব্যৱস্থা আছিল দাস-

ভিত্তিক । শ্ৰমজীৱী মানুহৰ দুখ-দুৰ্দশাৰ প্ৰতি সহানুভূতি প্ৰদৰ্শনেই বেনেচা যুগৰ মানৱতাবাদৰ আদৰ্শ । একে আদৰ্শ লৈ প্ৰাচীন খৃষ্টধৰ্মৰ উদ্ভৱ হৈছিল । খৃষ্টধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা মানুহবিধি আছিল গৰিব স্বাধীন মানুহ, দাসত্বমুক্ত মানুহ আৰু কৃতদাস । এই মানুহধিনিক গৰু আৰু গাধাৰ দৰে ব্যক্তিগত সম্পত্তি বুলি গণ্য কৰা হৈছিল । বিপ্লৱী গণতন্ত্ৰ, সামাজিক শোষণ, সম্পত্তিৰ অসমতা আদিক প্ৰাচীন খৃষ্টধৰ্মই ঘৃণা আৰু বিবোধিতা কৰিছিল । অৱশ্যে কালক্ৰমত খৃষ্টানধৰ্ম যাজকবাদত পৰিণত হৈছিল আৰু সামাজিক বৈষম্য বঢ়াই বখাত হাতিল্লাব হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল । সামন্তযুগত লোক-কলা (Folk-Art)ৰ মাজেদি যাজকবাদৰ ভণ্ডামিৰ স্বৰূপ উদ্‌ঘাটন হৈছিল । শোষিত মানুহৰ প্ৰতি সহানুভূতি আৰু সহানুভূতি প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল । শোষিত আৰু শ্ৰমজীৱী মানুহৰ মুঠ আশা-আকাংখাই প্ৰগতিশীল চিন্তাবিদৰ মনত গভীৰভাৱে বেৰাণত কৰে আৰু পিছৰ কালত

বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদৰ বিকাশৰ পথ শূন্য কৰি দিয়ে। বেনেচাৰুগৰ আদৰ্শৰ দ্বাৰা সোতৰশ আৰু ওঠৰশ শতিকাত কিছুমান দাৰ্শনিক প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। এই যুগৰ মানৱতাবাদৰ আদৰ্শ হ'ল মানুহৰ শক্তি আৰু মনৰ ওপৰত অসীম আস্থা স্থাপন। প্ৰাথমিক বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদৰ লক্ষ্য হ'ল মানুহ, — বক্তৃতাঃমেৰে গঢ়া মানুহ, যি মানুহ জ্ঞানঅন্বেষণৰ দ্বাৰা সজ্জিত হৈ নিজৰ মুখ নিৰ্ণয় কৰাত আগ্ৰহশীল। সেইবুলি তেওঁলোকৰ চিন্তা-ধাৰাই সামন্ত ধ্যান-ধাৰণাৰ পৰা ধৰ্মীয় গোড়ামি আৰু অন্ধবিশ্বাসৰ পৰা সম্পূৰ্ণ মুক্ত হব পৰা নাছিল। তথাপি বেনেচাৰু যুগৰ চিত্ৰকলা, স্থাপত্য আৰু ভাস্কৰ্য আদিত মানুহক দিয়া হৈছিল উচ্চ মৰ্যাদা। বেনেচাৰু বৈশিষ্ট্য-সম্পৰ্কে এংগেলছে কৈছিল, — “It was the greatest progressive revolution that mankind had so far experienced a time which called for giants and produced giants—giants in power of thought, passion and character, in universality and learning. The men who founded the modern rule of the bourgeoisie had anything but bourgeois limitations”—(Dialectics of Nature—page—21)।

বুৰ্জোৱাই অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু ৰাজ-নৈতিক ক্ষমতা কৰায়ত্ত কৰাৰ পিছৰ পৰা সমাজ জীৱনত নৱ-নৱ প্ৰমূল্যবোধৰ সৃষ্টি হয়। এই প্ৰমূল্য সমূহ হ'ল secular, antitheological আৰু সামন্ত আধিপত্যৰ দুৰ্গোৰ বিৰোধী। বুৰ্জোৱা তাত্ত্বিকৰ মূল লক্ষ্য হ'ল ব্যক্তি

আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ মাজত উপযুক্ত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰি নিজৰ সামাজিক আধিপত্য প্ৰতিষ্ঠা কৰা। বুৰ্জোৱা শ্ৰেণীৰ সামাজিক আধিপত্যৰ বাধাদানকাৰী হ'ল সামন্ত। সেয়ে সামন্তবাদীৰ ধাৰণাত প্ৰৱলভাৱে আক্ৰমণ কৰে এই শ্ৰেণীৰ তাত্ত্বিক সকলে আৰু ৰাষ্ট্ৰক প্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ বিচাৰিলে এটা সাগৃহিক স্বাৰ্থৰ ওপৰত। সেয়েহে বৃটিছ দাৰ্শনিক হৰচৰ মতে ৰাষ্ট্ৰৰ সৃষ্টি হৈছিল প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ দূৰীকৰণৰ বাবে। তেওঁৰ মতে ৰাষ্ট্ৰই মানুহৰ স্বাধীনতাত সীমাবদ্ধতা আনে। কিন্তু সেই কাৰ্যৰ আৱশ্যক হয় নিজৰ অস্তিত্ব বন্ধাৰ বাবে। ফলত শাস্তিত জীৱন স্থাপন কৰাৰ কাৰণে মানুহে স্বাভাৱিক স্বাধীনতা বিসৰ্জন দিব লগা হয়।

—“Law was brought into the world for nothing else, but to limit the natural liberty of particular men, in such a manner as they might not hurt but assist one another, and join together against a common enemy.”
হৰচৰ ৰাষ্ট্ৰ হ'ল ক্ষমতাৰ প্ৰতিভা।

বিসৃতি মানৱতাবাদৰ ধাৰণাৰ পূৰ্ণাঙ্গৰূপ দেখা যায় ওঠৰ শ শতিকাৰ ফৰাচী দাৰ্শনিক সকলৰ চিন্তাধাৰাত। ওঠৰশ শতিকাৰ ফৰাচী দাৰ্শনিকসকলে চমৎকাৰভাৱে দাঙি ধৰিছে সামন্ত ৰাজত্ব আৰু উঠি অহা পুৰ্জিপতি শ্ৰেণীটোৰ মাজত থকা দ্বন্দ্ব। প্ৰাক্ বিপ্লৱী ফৰাচী দাৰ্শনিকে সামন্তবাদৰ বিৰুদ্ধে তীক্ষ্ণ আৰু আপোচহীন সংগ্ৰাম চলাইছিল। সমগ্ৰ সামন্ত যাজকীয় দৃষ্টিভঙ্গী, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আদিৰ বিৰুদ্ধে

তেওঁলোক অছিল বিবাহহীন বৃদ্ধক। মানুহক দিছিল উচ্চ মৰ্যাদা আৰু মানুহৰ স্থিতিশীল ক্ষমতা। তেওঁলোক আছিল মানুহৰ প্ৰতি অসীম আস্থাশীল :- "Man is the only point from which all must issue and to which all must return." ফৰাচী চিন্তাবিদে ধৰ্মীয় ব্যাখ্যাৰ বিশবীতে মানুহক দাঙি ধৰিলে প্ৰকৃতিৰ এটা অপ-বিহাৰ্য অঙ্গ হিচাপে, যি ব্যাখ্যাৰ লগত অপাধিবৰ কোনো সম্পৰ্ক নাই। সকলো জীৱিত প্ৰাণীৰ দৰে মানুহেও বিচাৰে সুখানুভূতি। এই ধাবণাৰ পৰা উদ্ভৱ হ'ল ফৰাচী বস্তুবাদী চিন্তা। সুখ হ'ল মানুহৰ স্বভাৱসিদ্ধ দাবী। কিন্তু ধৰ্মীয় আৰু সামাজিক শিকলিয়ে মানুহক সেই অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰিছে। "Man is born free and everywhere he is in chains." পাৰ্থিৱ বাস্তৱ পৃথিৱীৰ সীমা অতিক্ৰম কৰিব নোখোজাটো হ'ল প্ৰাক্ বৈপ্লৱিক ফৰাচী দাৰ্শনিকৰ চিন্তাধাৰাৰ মূল বৈশিষ্ট্য। এই যুগৰ ফৰাচী দাৰ্শনিকৰ ধাবণাত মানুহৰ সুখ সমৃদ্ধিৰ ভিত্তি হ'ল বৈষয়িক সমৃদ্ধি, বাজ্জনৈতিক আৰু সামাজিক সমতা। অৱশ্যে তেওঁলোকে ব্যক্তিগত সম্পত্তি উচ্ছেদত জোৰ দিয়া নাছিল। সামন্তবাদ, স্বেচ্ছাচাৰী শাসন, দাসত্ব আদিক বিৰোধিতা কৰিলেও ওঠৰ শ শতিকাৰ ফৰাচী দাৰ্শনিকসকলে বুৰ্জোৱাৰ সীমাবদ্ধ স্বাধীনতা অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰিলে আৰু এই ধাবণাৰ পৰাই বিকাশ লাভ কৰে

বুৰ্জোৱাৰ গণতন্ত্ৰী স্বাধীনতা। সামাজিক আৰু আইনৰ সমতাৰ তেওঁলোকে যি দাবী তুলিলে, সিহেই পৰৱৰ্তীযুগত মানৱতাবাদৰ বিৱৰ্তনত বৰঙনি দিলে। এই দাবীৰ পৰি-শ্ৰেক্ষিতত যিটো শ্ৰেণী আটাইতকৈ লাভবান হ'ল সেইটো হ'ল উঠি অহা পুৰ্দ্ধিপতি শ্ৰেণী। তথাপিও ওঠৰ শ শতিকাৰ ফৰাচী দাৰ্শনিকৰ বৰঙনি ইতিহাসত উলাই কৰিব নোৱাৰি। মানুহৰ বৌদ্ধিক আৰু নৈতিক চৰিত্ৰ গঠনত সামাজিক পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ প্ৰভাৱ সম্বন্ধে আগ-বঢ়োৱা তথ্যই উন্নৈশ শতিকাত কাল্পনিক সমাজ-বাদ (Utopian Socialism) আৰু বৈজ্ঞানিক সমাজবাদ (Scientific Socialism) গঢ়ি উঠাত সহায় কৰিলে। জাৰ্মান মানৱতাবাদীসকলৰ মূল বৈশিষ্ট্য হ'ল সামন্তবাদ, ব্যক্তিগত দাসত্ব আৰু মধ্যযুগীয় যাজকীয় আধিপত্যক বিৰোধিতা কৰা। তেওঁলোকে শিল্প সাহিত্যৰ মধ্যযুগীয় বোমাণ্টিক নায়কসকলক সিংহাসনচ্যুত কৰি তৃতীয় স্তৰৰ মানুহক স্থলাভিষিক্ত কৰে। সেই যুগৰ জাৰ্মান চিন্তানায়কসকলে ঐপনিবেশীয় যুদ্ধ, জাতীয় দমন আদিক সাহসেৰে গৰিহণা দিছিল। কিন্তু যুগৰ সীমাবদ্ধতা অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰাৰ বাবে তেওঁলোকৰ আক্ৰমণৰ ধাৰা আছিল ভোটা আৰু দুৰ্বল। ফলশ্ৰুতি-স্বৰূপে ফুৰাববেগৰ আগমনলৈ জাৰ্মানীৰ দাৰ্শ-নিক মঞ্চ আদৰ্শবাদে আবৃত্ত কৰি ৰাখিলে। কেণ্ট হ'ল কচ'ৰ অনুগামী। তেওঁ হ'ল স্বাধীনতা

আৰু সমতাৰ প্ৰবক্তা। তেওঁৰ নৈতিক তত্ত্বই (Ethical Doctrine) বিমূৰ্ত মানৱতাক স্বকীয় ৰূপত আগবঢ়ায়। কেণ্টৰ ধাৰণা সম্পূৰ্ণ বিমূৰ্ত হোৱা সত্ত্বেও মানুহৰ মৰ্যাদা, সকলো ধৰণৰ বল প্ৰয়োগ আদিৰ বিৰোধিতা কৰি ব্যক্তিৰ পূৰ্ণ-বিকাশৰ দাবী তুলিলে। তেওঁ ছোৰ দিলে মানুহৰ লক্ষ্য (End) ৰূপে ওপৰত, উপায় (means) ত নহয়। ব্যক্তিগত সম্পত্তিক মানুহৰ এটা অপবিহাৰ্য্য স্বত্ব বুলি স্বীকৃতি দিলে। ফলস্বৰূপে শোষণৰ মৰ্ম আঘাত কৰাত তেওঁ হ'ল বিভ্রান্ত। শ্ৰেণী-বিভক্ত সমাজত আছে শোষিত আৰু শোষণকাৰীৰ মাজত নিবৰচ্ছিন্ন দ্বন্দ্ব আৰু সেই ঐতিহাসিক সত্যক উপেক্ষা কৰি কেণ্টে মাত্ৰ মানুহৰ প্ৰতি দয়া মমতাৰ দাবী তুলিলে। জাৰ্মান দৰ্শন সৰ্বোচ্চ শিখৰত উঠিলে হেগেলৰ চিন্তাধাৰাত। আদৰ্শবাদী বিষয়গতভাৱে (Objective idealism) মানুহৰ সমস্যাসমূহ বিশ্লেষণ কৰি মানৱতাবাদৰ এটা শক্তিশালী তত্ত্ব দাঙি ধৰিলে। তেওঁৰ মতে মানুহৰ নৈতিক মৰ্মৰ (essence) বিচাৰ হয় উদ্দেশ্যতকৈ (intention) বাস্তৱ কাৰ্য আৰু কামৰ বিচাৰত। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত হেগেলে বিমূৰ্ত সীমা অতিক্ৰম কৰিবলৈ সমৰ্থ নহ'ল। ফলস্বৰূপে বিষয়ৰ সমস্যা আৰু স্বাধীনতাৰ প্ৰশ্নসমূহক বাস্তৱ আৰু ঐতিহাসিক বাস্তৱবাদৰদ্বাৰা বিশ্লেষণ কৰাৰ পৰিৱৰ্তে আদৰ্শবাদৰ দ্বাৰা সমাধান কৰিব

বিচাৰিলে। সেয়েহে হেগেলৰ দাৰ্শনিক ব্যৱস্থাত absolute idea ৰ প্ৰৱল প্ৰভাৱ থাকি গ'ল। মানৱতাবাদৰ লগত জড়িত সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক প্ৰশ্নসমূহত হেগেলৰ ধাৰণা হ'ল পৰস্পৰ বিৰোধী। সম্ভৱতঃ মহান জাৰ্মান দাৰ্শনিকজনে নিজ শ্ৰেণীৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল।

ঐতিহাসিক প্ৰগতিশীল বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদী সকলে সামন্তবাদ, সামন্তধাৰণা, সামন্ত ধৰ্মীয় নৈতিকতা উচ্ছেদ কৰাত সফল হৈছিল। তাৰ ঠাইত সমাজ ব্যৱস্থাত আনিলে যুক্তিবাদ (Order of reason)। তেওঁলোকৰ আদৰ্শৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ ফৰাচী বিপ্লৱীসকলে দাঙি ধৰিছিল সাম্য, মৈত্ৰী অৰু স্বাধীনতাৰ ধ্বনি। (যদিও এই ধাৰণাই উঠি অহা পুঁজিপতি শ্ৰেণীটোক বাককৈ স্তব্ধ দিছিল যাৰ প্ৰমাণ ফ্ৰান্স তথা বিশ্বৰ ইতিহাসত আজিও জিলিকি আছে) বিভিন্ন বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদীয়ে মানুহ, মানুহৰ মৰ্ম, সামৰ্থ্য, স্বত্ব আদিৰ হকে চেফ্টাৰ ক্ৰেটী কৰা নাছিল আৰু সেই লক্ষ্যসমূহ পূৰণত যথেষ্ট যত্নবান হোৱা দেখা গৈছিল। বিভিন্ন দাৰ্শনিকৰ ধাৰণাত প্ৰভেদ থাকিলেও সকলো কিন্তু ব্যক্তিবাদৰ ক্ষেত্ৰত একগোট হৈছিল। মুঠ কথা, বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদৰ মানুহ আছিল বিমূৰ্ত। তেওঁলোকৰ মানৱতাবাদী আদৰ্শও আছিল বিমূৰ্ত। মাক্স বুৰ্জোৱা মানৱতাবাদৰ ওপৰত ৰচনা কৰিলে বৈজ্ঞানিক মানৱতাবাদ যাব দ্বাৰা মানুহৰ বাস্তৱ স্বাধীনতা অৰ্জন কৰা সম্ভৱ হ'ল।

এচপৰা ডাৱৰ

মীৰা মহন্ত
প্ৰাক-বিষয়বিদ্যালয়
১ম বাৰ্ষিক (কলা)

বজাৰৰ এচুকত থকা কাৰখানাটোৰ পৰা দিনটো কাম কৰি ওলাই আহি দীপক আৰু জীতেনে ওচৰৰে কুলু কুলু স্তৰে বৈ যোৱা নৈখনৰ দাঁতিত ক্ষন্তেক জিৰণি লবলৈ বহে। তেতিয়া আবেলিৰ তাম বৰণীয়া হাঁহিটো সন্ধ্যাদেৱীৰ কোলাত স্নান হৈ যায়। লগে লগে এই ধবালৈ মামি আহে সন্ধ্যাদেৱীৰ আঁৰকাপোৰ। প্ৰকৃতিৰ এই নিশ্চলভাৱে দুয়ো কিছু সময় নীৰৱ হৈ থাকে। এনেতে জীতেনে কৈ উঠে,—

“দীপক,—কি ভাবিছ’—

এটি জমুনিয়াহ কাঢ়ি দীপকে কয়,—

“ভাবিছোঁ, বিগত দিনবোৰৰ কথা। জান জীতেন, জীৱনত বহুত কিবা-কিবি পাইছিলোঁ। কিন্তু একোৱেই নেথাকিল। মনত পৰে এৰি অহা ঘৰখনৰ কথা। মনত পৰে বৃদ্ধা মালৈ,— মনত পৰে ভনী কবনী আৰু ভাইটিলৈ। মই

যে সিহঁতক একোৱেই দিব নোহাবিলোঁ, ভাই। কেৱল, সিহঁতৰ অন্তৰত দিছোঁ। অশেষ বেদনা। আজি মোৰ লাজ লাগে, নিজৰ অক্ষমতাৰ কথা ভাবি। ককায়েক হৈ ভাইৰ প্ৰতি, ভনীৰ প্ৰতি যি কৰ্তব্য তাক মই কৰিব পৰা নাই কিন্তু মই যে উপায়হীন। অতীতত সিচৰিত হৈ থকা বেদনাদায়ক স্মৃতিবোৰে আজি যেন জাগ্ৰত হৈ মোক গ্ৰাস কৰিব ধৰিছে। মই এই ধবাত জনম লভাই পাপ হৈছে, জীতেন মহাপাপ!! তই এইবোৰ কি বলকিছ, দীপক। মই যে একো বুজিব পৰা নাই। খোলাখুলি কৈ নকয় কিয় ?

“ক’ম জীতেন, সকলো ক’ম। তোৰ বাহিৰে যে এই পৃথিৱীত মোৰ শ্ৰোতা তাক কোনো নাই। কালি ভনী জনীৰ পৰা চিঠি এখন পাইছোঁ। টকাৰ আৱশ্যক। কিন্তু মোৰ জানো টকা আছে ? মাছেকৰ মূৰত যি টকা পাওঁ সেই টকাৰে যে কোনোমতে দিন নিয়াইছোঁ।

তই মোক কোৱা নাই কিয় ? মই জানো তোৰ কোনো নহয়।

কি কবিম ভাই। দৰিদ্ৰতাৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰাম কৰি কৰি ক্লান্ত হৈ পৰিছোঁ। সেই কাৰণে বিচাৰোঁ অকমান বিশ্ৰাম। কিন্তু বিশ্ৰাম জানো পাইছো ? বাবে বাবে তোৰ ওচৰত হাত পাতিবলৈ মোৰ আত্মসন্মানে বাধা দিয়ে, জীতেন! কি কবিম। মই যে উপায়হীন।”

“বাক চাওঁ, চিঠিখন।”

চিঠিখন জীন্তেনব হাতত দি দীপকে চকুলো
টুকে। জীতেনে চিঠিখন খুলি ক্ষীণ পোহবত
পঢ়িবলৈ ধৰে,—

“পূজনীয় ককাইদেউ,—

২৬দিনৰ নীৰৱতা ভঙ্গ কৰি আপোনালৈ
আজি দুআষাবমান লিখিবলৈ কাপ হাতত ললে।
আশাকৰে, আপোনাৰ কুশল। পিচে, ডাঙৰ
ককাইদেউ হিচাপে ঘৰখনৰ দায়িত্ব জানো
আপোনাৰ নহয়? ঘৰখনত পানীত হাঁহ নচৰা
অৱস্থা। ভাইটিৰ পঢ়া খৰচ ইমান দিনে মা আৰু
মই কিবা প্ৰকাৰে যোগালে। প্ৰবেশিকা
পৰীক্ষাৰ বাবে তাৰ “ফৰ্ম্-ফিল্-আপ্” কৰাৰ
দিন চমু হৈ আহিছে। কমেও পঞ্চাশ টকা
লাগে। কিন্তু আমাৰ বাবে সেই পঞ্চাশ টকাই
পঞ্চাশ হেজাৰ। মা আৰু মই অশেষ চেষ্টা
কৰিও টকা যোগাৰ কৰিব নোৱাৰিলে, আন-
ফালে আপুনি পঠোৱা অলপমান টকাৰে আমি
কোমোমতে দিন নিয়াইছে। ভাইটিক মানুহ
কৰাৰ দায়িত্ব জানো আপোনাৰ নহয়? দেউতাই
জানো মৃত্যুৰ সময়ত ভাইটিৰ সকলো দায়িত্ব
আপোনাৰ হাতত অৰ্পণ কৰি যোৱা নাছিল?
তেখেত কিয় আপুনি নীৰৱ আৰু উদাসীন
হৈ আছে?

পিছে, এটা কথা। নকঙ বুলি ভাবিও
কবলৈ বাধ্য হলে। যোৱা কালি মই হৰিমহা-

জনৰ ওচৰলৈ গৈছিলোঁ— টকাৰ বাবে। কিন্তু
মোক কি কৈছিল জানে? কৈছিল,— তোৰ
দৰে গাভৰু ছোৱালী এজনী থকা ঘৰত টকাৰ
কিহব অভাৱ? দৰকাৰ হলে পঞ্চাশ টকাৰ
পৰিবৰ্তে এশ টকা দিবলৈও মানুহ দৌৰি আহিব।
ককাইদেউ,— ইয়াতকৈ আৰু কিবা লাগেনে?
মাক আহি কোৱাত মায়ে হিয়াধুনি কান্দিিলে।
কিন্তু, টকা জানো পালে? পিতৃহাৰা পৰিয়াল
এটিত আপোনাৰ জানো কৰ্ত্তব্য নাই, ককাইদেউ?

ককাইদেউ, বতৰ বৰ খৰাং। বৰষুণ নাই।
পৃথিবীৰ ওপৰত যেন বৰুণ দেৱতাৰ অভিশাপ
পৰিছে। আকাশত অলপো ডাৱৰ নাই। ডাৱৰ
নহলে জানো বৰষুণ হয়? পৃথিবীৰ কাৰণে এতিয়া
খুউৰ আৱশ্যক হৈছে,— এজাক বৰষুণৰ। বৰষুণৰ
বাবে আকো আৱশ্যক হৈছে এচপৰা ডাৱৰৰ।
আপুনি নীৰৱ হৈ নাথাকিব ককাইদেউ। আপুনি
দৌৰি আহক এচপৰা ডাৱৰ কপে। নহলে যে
এই ধৰাতল বালিময় মৰুভূমিত পৰিণত হব।

বিশেষ নো আৰু কি লিখিম? মাৰ শাৰীৰিক
বিশেষ ভাল নহয়। আনফালে প্ৰায় লঘোনে থাকি
আমি দিন নিয়াবলগীয়া হৈছে। সামৰণিত
সেৱা লব। ইতি—

আপোনাৰ ভনী,
‘কববী’

চিঠিখন পঢ়ি শেষ ক'ৰি জীৱনে কয়, “তই ভুল কৰিছ দীপক,—মহা ভুল। এয়া ভাব ভুলৰ পৰিণতি।”

“সঁচাই কৈছ, জীৱেন। মই মহা ভুল কৰিছোঁ। মোৰ অক্ষমতাৰ বাবেই আজি ভনী জনী অপমানিতা, লাঞ্ছিতা। মই কাপুৰুষ।”

“এতিয়াও সময় আছে, দীপক। তই পলম নকৰিবি। তই দৌৰি যাব লাগিব তোৰ ভনী কৰবীয়ে বিচৰা এচপৰা ডাৱৰৰূপে। দেখিবি ঘৰখন হৈ পৰিব,—আনন্দৰ আলয়।”

প্ৰত্যন্তৰত দীপকে কৈ উঠে, “এবা, জীৱেন মই দৌৰি যাম এচপৰা ডাৱৰৰূপে যি ডাৱৰে বৰষুণ দি গোটেই পৃথিৱী ভিয়াই পেলাব। বৃদ্ধা মা আৰু ভনী জনীক সানুনা দিবলৈ সঁচাকৈয়ে মই যাম। মই পাবিম জীৱেন, মই পাবিম। আজি মোৰ বাবে বাবে মনত পৰিছে সেই দিনটোৰ কথা যিদিনা দেউতাৰ অনুৰূপ কথা শুনি দৌৰি আহিছিল, হৰি মহাজন। কিমান যে ভাল মানুহ বুলি তেওঁক ভাবিছিলোঁ। তেতিয়া স্বইচ্ছাই দেউতাৰ চিকিৎসাৰ বাবে টকা আগ বঢ়াইছিল তেওঁ। এনে বিপদৰ সময়ত আমিও নিজকে পৰম উপকৃত বুলি নাভাবি নোৱাৰিছিলোঁ। কিন্তু তেতিয়া জনা নাছিলোঁ যে টকা দিয়াৰ অন্তৰালত তেওঁৰ কিবা গোপন অভিসন্ধি আছিল। বিপদত এনে আৰ্থিক সহায়ৰ কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ কৰি এমাহৰ মূৰত তেওঁৰ টকা পৰিশোধ কৰি দিম বুলি লিখি দিছিলোঁ।

অধ্যাগত দেউতাৰ চিকিৎসাৰ কাৰণে চেকাৰ টকা কৰা নাছিলোঁ। কিন্তু কোনো চিকিৎসাত কল নধৰিল। দেউতাই আমাক এদিন বিবিন্দব বাবে বন্দুৱাই গুচি গ'ল। স্বৰ্গগত দেউতাৰ মৃত্যুৰ প্ৰায় এমাহমান পিচতে হৰি মহাজন লবি আহিল, টকাৰ বাবে। কিন্তু ঋণ জনো পৰিশোধ কৰিব পাৰিলোঁ? টকা পিচত দিম বুলি অশেষ কাৰো কাকুতি কৰাতো হৰি মহাজন মান্তি নহ'ল। নানা চিন্তাই বেঢ়ি ধৰিলে। শেষত নীচ, স্বাৰ্থপৰ হৰি মহাজনে দেউতাৰ নামত থকা গোটেইখিনি মাটি আত্মসাৎ কৰিলে। যেতিয়া গম পালে। তেতিয়া বহুত পলম হ'ল। চাৰিওফালে কেৱল একাৰ দেখিলোঁ।

এয়া আজিৰ ধনী শ্ৰেণীৰ শোষণ, জীৱেন। হুখীয়াৰ কেঁচা তেজ পানী কৰি সিহঁতে মটৰ দৌবাইছে, - বৰষৰ সাজিছে। সিহঁতেই আকৌ সমাজ-সেৱক হিচাবে আগশাৰীত থিয় হৈছে।

এতিয়া আকৌ সেই হৰিমহাজনেই ভনী জনীক কৰিছে অপমান, উপহাস। মই আৰু ইয়াত নেথাকেঁ, জীৱেন। কি কৰিম? মোৰ চুৰ্ভাগ্য! টকা দিব নোৱাৰাৰ কাৰণে পিয়নৰ চাকৰিটোও নোপালে। আনফালে যিখিনি মাটি আছিল সেইখিনিও গ'ল বক্তৃতিপানু হৰি মহাজনৰ হাতলৈ। নহ'লে হাল বাট খেতিকে কৰিব পাৰিলোহেঁতেন। শেষত উপায়হীন হৈ এই কাবখানাটোত অতি কম দৰমহাতে কাম কৰিবলৈ লালোঁ। হাড়ভগা পৰিশ্ৰম কৰি মাহেকৰ মূৰত যিখিনি দৰমহা পাওঁ সেইখিনি

য়েদি মোৰ যে একো নহয় । আনফালে ঘবলৈ যি অলপ টকা পঠাওঁ তাৰে সিহঁতবোৰে যে একো নহয় । সিহঁতেও যে মোৰ দৰে প্ৰায়ে লঘোনে থাকিবলগীয়া হৈছে ।

মই যাওঁ, জীভেন । কৰ্তব্যই মোক হাত বাউলি দি মাতিব ধৰিছে । মই যে এই আহ্বানক উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰোঁ ।”

“দীপক, তই কি উন্মাদ হলি । ধৈৰ্য ধব, ভাই । বিপদত ধৈৰ্যই জানো, বন্ধু নহয় ? তই কি কৰিব খুজিছ, মোক ভালকৈ খুলি নবৰ কয় ?” জীভেনে কয় ।

“ক’ম জীভেন, ক’ম । মই উন্মাদ হোৱা নাই । মইও মানুহ । মানুহৰ দৰে জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ মোৰো আছে । যদি এচাম ধনী বক্তৃতিপান্ধ লোক ইমান নিষ্ঠুৰ, তেন্তে তাৰ বিৰুদ্ধে মই সংগ্ৰাম কৰিমই । মোৰ দুখৰ কাহিনীৰে সকলো দৰিদ্ৰ যুৱকক জগাই তুলিম । সিহঁতে নিশ্চয় বুজিব— মোৰ অন্তৰৰ বেদনা । মোৰ দুখত সিহঁতেও চকুলো টুকিব । মই প্ৰতিশোধ ল’ম সেইসকল মানুহৰ ওপৰত যি সকলে দুখীয়াৰ কেঁচা তেজ পি বব মানুহ হৈছে । এইবাৰ মই মোৰ নীৰৱতা

ভঙ্গ কৰিছোঁ । বহুতো চপৰা-চপৰ মেঘেৰে আই বসুমতীলৈ আনিম ভীষণ প্লাৱন । এই প্লাৱনে উটুৱাই নিব দৰিদ্ৰৰ কেঁচা তেজপিয়া শোষণ-বৃন্দক ।” এই বুলি কৈ দীপক উত্তেজিত হৈ উঠে ।

দীপকৰ হাতত ধৰি জীভেনে কয়,— “বাতি ভালেখিনি হ’ল, দীপক । যাওঁ ব’ল । তোৰ এই সংগ্ৰামত মোৰ বাহিৰেও বহুতো দৰিদ্ৰ আৰু পীড়িত যুৱকে যোগ দিবলৈ নিশ্চয় আগ-বাঢ়ি আহিবই । কিন্তু আমি এই সংগ্ৰামত আগ-বাঢ়িব লাগিব সত্য, গ্ৰাম আৰু অহিংসাৰ পথেৰে ।”

দীপকে কৈ উঠে,— “নিশ্চয় । তেন্তে আৰু পলম কৰি লাভ নাই, জীভেন । পেটৰ ভাত মুঠিৰ কাৰণে যি ধৰণে আমি সংগ্ৰাম কৰিব লগা হৈছে ঠিক সেইদৰে আমাৰ সমাজখনক শোষণমুক্ত কৰিবলৈ আমি সংগ্ৰাম কৰি যাবই লাগিব । আমাৰ লাগিব কেৱল মনোবল, ধৈৰ্য আৰু সাহস ।”

তেতিয়া আকাশ ফৰকাল । দুয়ো লাহে লাহে আগবাঢ়ে তেওঁলোকৰ “সংগ্ৰাম কুটীৰ” লৈ ।

“Drive my dead thoughts over the universe
Like withered leaves to quicken a new birth !
And, by the incantation of this verse,
Scatter, as from an unextinguished hearth
Ashes and sparks, my words among mankind !”

— P. B. Shelley.

অসমৰ অৰ্থনীতিত কৃষিদৰ্শীয়া আঁচনিৰ প্ৰভাৱ।

দেবেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

১৯৭৫ চনৰ ২৬ জুনত ভাৰতত জৰুৰীকালীন
অৱস্থা ঘোষণা কৰা হয়। তাৰ ফলস্বৰূপে ১৯৭৫
চনৰ ১লা জুলাইত ২০ দৰ্শীয়া অৰ্থনৈতিক
আঁচনিৰ সূত্ৰপাত হয়। এই আঁচনিখনে প্ৰধানকৈ
গুৰুত্ব অৰোপ কৰিছে— (১) বস্ত্ৰৰ দ্ৰব্য-মূল্য
হ্ৰাস (২) মাটিহীনৰ বাবে মাটি (৩) ঘৰ সজা
মাটিৰ ব্যৱস্থা (৪) দুখীয়া গংগা ৰাইজক ঋণমুক্ত
কৰা (৫) বম্বুৱাৰ গিৰমিট্ ব্যৱস্থা বহিত কৰা
(৬) কৃষি বম্বুৱাৰ বেতন নিৰ্দ্ধাৰণ (৭) অধিক
জলসিঞ্চন আৰু (৮) অধিক বিজুলী শক্তি
উৎপাদন (৯) হাতে বোৱা তাঁত শিল্পৰ উন্নয়ন
(১০) নিয়ন্ত্ৰিত কাপোৰৰ মান উন্নয়ন (১১) চহৰৰ
মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা (১২) অৰ্থনৈতিক অপবাদৰ
শাস্তি বিধান (১৩) চোৰাং কাৰবাবীৰ সম্পত্তি
বাজেয়াপ্ত (১৪) মূলধন নিয়োগৰ সহজ পদ্ধতি
(১৫) শিল্প উদ্যোগত শ্ৰমিকৰ অংশ গ্ৰহণ (১৬)
পথ পৰিবহণৰ বাষ্ট্ৰীয় অনুজ্ঞানীতি (১৭) আয়কৰ

ৰেহাইদিয়াৰ ব্যৱস্থা (১৮) ছাত্ৰাবাসত সন্তীয়া দৰত
খাদ্যসামগ্ৰীৰ যোগান ধৰা (১৯) নিঃশ্ৰুতিত মূল্যত
পাঠ্য পুথি যোগান (২০) দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ বাবে
শিক্ষা নবীচ আইন সংশোধন। এই আঁচনিখনক
ভাৰতৰ প্ৰতিখন ৰাজ্যৰ লগতেই আমাৰ অসমতো
বাস্তৱ ৰূপ দিবলৈ পাৰ্থমানে চেষ্টা চলোৱা হৈছে।

আমাৰ ১৬ নিযুত অসমবাসী ৰাইজৰ কল্যাণ
ৰূপ কাৰণে অসমৰ প্ৰগতিশীল আৰু বলিষ্ঠ
নেতৃত্ব দিয়া মাননীয় শ্ৰীশৰৎ চন্দ্ৰ সিংহই এই
আঁচনিখন কাৰ্য্যকৰী কৰাত বিভিন্ন দিশত বহুখিনি
সফলতা লাভ কৰিছে।

বাজহুৱা বিতৰণৰ সু-ব্যৱস্থাই আমাৰ অসমৰ
দুখীয়া ৰাইজৰ মাজত অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰী
সুলভ মূল্যত যোগান ধৰিছে। বৰ্তমান অসমত
৬৬৪ খন সমবায় আছে। এই সমিতি সমূহ
ৰাইজৰ কাৰণে আৰু ৰাইজৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত।
ধান সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত এই সমিতিবোৰে এক

অভিলেখ সৃষ্টি কৰিছে। চৰকাৰৰ নিৰ্দ্ধাৰিত লক্ষ্য ২০ লাখ কুইণ্টল ধানৰ পৰিবৰ্তে ৩৫ লাখ কুইণ্টল ধান সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। অসমৰ সমবায় সমিতি সমূহে ক্ষতকৰা আশী ভাগ বাইজৰ মাজত লোক-বস্ত্ৰ বিতৰণৰ দায়িত্ব লৈছে। সূতা বিতৰণ, ঘেঁহু, ঘেঁহুজাতদ্ৰব্য, চাউল, দাইল, চেনি, মিঠাতেল, নিমখ, কেবাচিন আদি প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীসমূহ দুখীয়া বাইজৰ মাজত বিতৰণ কৰি বজ্জাবত দ্ৰব্য-মূল্য সুস্থিৰে ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। ঋণগ্ৰস্ততা দূৰীকৰণৰ বাবে ৰাজ্যখনৰ বিভিন্ন জিলাত কৃষি ঋণ আৰু ঐন্দোজিক সাহায্য আগবঢ়াইছে। অসমৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালকেই সমবায়ৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ অসম চৰকাৰ দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ। ইতিমধ্যে ১২, ১০,০০০ তকৈ অধিক পৰিয়াল সমবায়ত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে আৰু ভৰ্তীকৰণৰ কাম দ্ৰুতগতিত চলি আছে। ইয়াৰোপৰি (ক) হ্ৰস্বমাদী (খ) মধ্যমাদী আৰু (গ) জীৰ্ঘমাদী ঋণ আগবঢ়াই গৰীৰ শ্ৰেণীক ধনী-মহাজন আৰু অন্যান্য শোষণকাৰীৰ কবলৰপৰা মুক্ত কৰিছে। ১৬৪ জন ক্ষেত্ৰ-বিষয়ক সমবায় সমিতিবোৰৰ কামকাজ চোৱাৰ বাবে নিয়োগ কৰা হৈছে।

অসমত ভূমিসংস্কাৰ দ্ৰুতগতিত চলি আছে। ১৯৭৬ চনৰ জুলাই মাহৰ ২য় সপ্তাহলৈ প্ৰায় ১৫, ৩২, ৬৩৩ বিঘা মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা হৈছে। ১, ৮৪, ৭২৪ টা পৰিয়ালৰ মাজত ৬, ৫৭, ৯০৫ বিঘা মাটি বিতৰণ কৰা হৈছে। বিতৰণৰ কাম চলি থাকিব। সকলো ৰাহি মাটি খেতিৰ

উপযোগী নহয়। চিলিং আইন মতে এটা পৰিয়ালে ৫০ বিঘা মাটিহে ৰাখিব পাৰিব। অসমৰ ক্ষতকৰা ৯২ জনেই গাওঁবাসী। কৃষিয়ে মূল উপজীবিকা। অসমত ক্ষুদ্ৰ, উপাস্থ আৰু ভূমিহীন এজেন্সী স্থাপন কৰা হৈছে আৰু এই এজেন্সীয়ে গোৱালপাৰা, কামৰূপ, নগাওঁ আৰু উত্তৰ কাছাৰ ও মিকিৰ পাহাৰত ক্ষুদ্ৰ, উপাস্থ আৰু মাটিহীন লোকৰ অৰ্থনৈতিক উন্নতিৰ কাৰণে নানা কাম কাজ ও আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি আছে। এই এজেন্সীৰ সহায়ত দুৰ্বল বাইজৰ নানা অভাৱ অভিযোগ দূৰ হব আৰু এই কাৰ্যত মন্ত্ৰী, বাইজ আৰু প্ৰশাসনীয় বিষয়া সকলে বিশেষ সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াইছে। ১৯৭৬ চনত নগৰীয়া মাটিৰ সৰ্বোচ্চ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ আইন অসমত বলৱৎ হৈছে। এই আইন এতিয়া গুৱাহাটীত প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। নগৰীয়া মাটিৰ সৰ্বোচ্চ সীমা ২০০০ বৰ্গ মিটাৰ স্থিৰ কৰা হৈছে। অৱশ্যে ১০,০০০ তকৈ অধিক জনসংখ্যা থকা নগৰবোৰতহে এই আইন কাৰ্যকৰী হব। নগৰীয়া মাটি সামাজীকৰণৰ ক্ষেত্ৰত এইটো হৈছে আন এটি পদক্ষেপ।

অসমত বেংক আৰু ব ইজ্ঞে অৰ্থনৈতিক উন্নতিত সক্ৰিয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। গাঁৱলীয়া অঞ্চলত ঋণগ্ৰস্ততা দূৰীকৰণৰ বাবে ঋণদান আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছে। এই নীতিমতে দুখীয়া অভাৱগ্ৰস্ত কৃষক শ্ৰেণীয়ে হালৰ গৰু, খেতিৰ সঁচ কিনা, উন্নত সাঁ-সজুলি ও সাৰ কিনা,

শিপিনীয়ে কাপোৰ ববৰ কাৰণে সূতা কিনা আদিৰ কাৰণে চৰকাৰে বাণ্টায়ত্বে বেংকৰ যোগেদি বিত্তীয় সাহায্য আগবঢ়াইছে। অসমৰ নলবাৰীত শ্ৰীমং-জ্যোতিষ বেংক স্থাপন কৰা হৈছে। এই বেংকে দৰং, কামৰূপ আৰু নগাঁও জিলাত শুলভ সুদত ঋণৰ চাহিদা পূৰণ কৰিব। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত পৰ্যায়ক্ৰমে গাওঁলীয়া বেংক স্থাপন কৰিবলৈ চৰকাৰে আঁচনি হাতত লৈছে। গুদাম ঘৰ নিৰ্মাণ কীট-পতঙ্গনাশক ঔষধ, হাঁহকুকুৰাৰ কাম', উন্নত জাতৰ গাই ও মহ পাৰ্জন, গাহৰি ও ছাগলী কাম', ক্ষুদ্ৰ আৰু কুটীৰ শিল্প স্থাপনৰ বাবে ২০ বছৰীয়া আঁচনি অসমে ইতিমধ্যে প্ৰয়োগ কৰিছে। বাস্তা বহলোৱা কাম, গধুৰ যানবাহন চলাচল কৰিব পৰা দলং নিৰ্মাণ আদিৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দিছে। দৰং আৰু গোৱালপাৰাত বঙ্গপুত্ৰৰ ওপৰত দুখন দলং নিৰ্মাণৰ বাবে অসম চৰকাৰে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক আবেদন জনাইছে। অসমত বেল লাইনৰ সম্প্ৰসাৰণ ক্ষেত্ৰত কেন্দ্ৰই গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। গ'ঞা আলিবাট উন্নয়ন আঁচনি ১৯৮১ চনলৈকে সামৰি লোৱা হৈছে।

ভাত শিল্পৰ উন্নতিৰ বাবে অসম চৰকাৰে নানা ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছে। ৫০০ খন বোৱা-কটা সমবায় সমিতিয়ে হস্তশিল্পৰ উন্নতিত চকু দিছে। ইউকোবেংক আৰু অগ্ৰাণ্ড ৰাজ্যিক বিত্তীয় অনুষ্ঠানবোৰে ইতিমধ্যে ১০০ তকৈ অধিক শিপিনীক ঋণ দিছে। ৩ বছৰৰ ভিতৰত ১০ হাজাৰ বোৱনীয়ে ১২০ লাখ মিটাৰ কাপোৰ

উৎপাদন কৰিব। খৰচ ধাৰ্য কৰা হৈছে ৮'৬৪ কোটি টকা। অসমত ৰাষ্ট্ৰীয় সমবায় সন্থাৰ যোগেদি শতকৰা ৮০ ভাগ গাওঁক সামৰি লব পৰাকৈ ২৮, ৯৩৯ গাঁও কাপোৰ বিতৰণ কৰিব। লোক-বস্ত্ৰৰ খুচুৰা ব্যৱসায় ৬৬৪ খন সমবায় সমিতিক দিয়া হৈছে। নতুন অৰ্থনৈতিক আঁচনিত অসমে বিজুলী শক্তি আৰু জলসিঞ্চনৰ ওপৰত প্ৰধানকৈ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। বিদ্যুত-প্ৰকল্পৰ উৎপাদন ক্ষমতা ৮০ ভাগৰ পৰা ১০০ ভাগলৈ বৃদ্ধি পাইছে। তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে— বঙ্গাই-গাওঁ— ১২০ কপিলী— ১৫০, লংপি— ১০০, বৰগোমাই— ১৪, লাকুৱা— ৪৫, মেগাৱেট অতি-বিস্তৃত বিদ্যুৎ শক্তি উৎপাদন হব। অসমত গ্ৰাম্য বৈদ্যুতীকৰণ ৩ গুণলৈ বৃদ্ধি পাইছে। জলসিঞ্চনৰ বাবে বিদ্যুৎ পাম্পৰ ব্যৱহাৰ শতকৰা ২৫ ভাগলৈ বৃদ্ধি পাইছে। (১) কলদিয়া জলসিঞ্চন (২) ডেকাদং (৩) ববদিকৰাই (৪) জুজলইগাওঁ (৫) সংযুক্ত কলং নদী মোহনা এই কেইখন মজলীয়া জলসিঞ্চন আঁচনিৰ বাবে ১'৯ কোটি টকা ব্যয় ধাৰ্য কৰা হৈছে। ডিগাক, কলঙা, দেওবাণী উত্তোলন জলসিঞ্চন আঁচনিৰে অধিক পানী যোগান ধৰিব। ইতিমধ্যে— ২১ টা গভীৰ নলীনাদ, ১৯২ টা বাম নলীনাদৰ সহায়ত ১৭,০০০ হেক্টৰ মাটিত পানী যোগান ধৰিব পৰা যাব। আৰু ২৮ টা জলসিঞ্চন আঁচনিত ১'৯৫ কোটি ব্যয় ধাৰ্য কৰি ১২০০০ হেক্টৰ মাটিত পানী যোগান ধৰিবলৈ অসম চৰকাৰে ঠিক কৰিছে।

অর্থনৈতিক অপৰাধ্য বাবদ অসমত এতিয়ালৈ ২১ টা গোচৰ হাতত পৰিছে। মটৰ-গাড়ীৰ বিক্ৰীকৰ, বনসম্পদৰ বাজহ, চোৰাংকাৰবাব আদিৰ ঘাটি ধৰা পেলাবলৈ গুৱাহাটী আৰু যোৰহাটত দুটা অনুসন্ধান শাখা অসম চৰকাৰে স্থাপন কৰিছে। ইতিমধ্যে ৩৫, ৬৩, ৪৯৩, ৪০ টকা কৰ আদায় কৰা হৈছে। আবক্ষী বাহিনীৰ উপ-পৰিদৰ্শক এজনে এই অনুসন্ধান শাখা দুটা চলাব। দুৰ্নীতিপৰায়ণ বিষয়াক কামৰ পৰা আঁতৰোৱা হৈছে। অসাধু লাভখোৱা, মজুতকাৰী, চোৰাংকাৰবাৰীৰ ওপৰত কঠোৰ দৃষ্টি বখা হৈছে।

পথ পৰিবহন বাণ্টীয় অনুজ্ঞাপত্ৰ দিয়া ব্যৱস্থাই অসমৰ অর্থনৈতিক উন্নতি দ্ৰুততৰ কৰি তুলিব। আমদানি আৰু বণ্টনি অনুজ্ঞাপত্ৰ বিলাক বিধিগত ভাবে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে নাই তাকো চৰকাৰে লক্ষ্য ৰাখিছে। ট্ৰাক গাড়ীৰে বয়-বস্তু অনা-নিয়াৰ অনুমোদিত বাণ্টীয় অনুজ্ঞাপত্ৰৰ পৰিমাণ বৰ্তমান ২৫০ খন। ইয়াৰে ৬০ খন অনুজ্ঞাপত্ৰ চৰকাৰে দিছে আৰু ৭৫ খন দিবলৈ বাছি থৈছে।

আয়কৰ ৬০০০ টকাৰ পৰা ৮০০০ টকালৈ বেহাই দিয়াৰ ফলত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ বহুখিনি কষ্ট উপশম হৈছে। বন্ধাশ্ৰমিক ব্যৱস্থা অসমত নাই। কৃষক বনুৱাৰ নিম্নতম বেতন দৈনিক ৫ টকা আৰু শস্য পুনৰ বোপণকাৰীলৈ মজুৰি দৈনিক ৬'০০টকা ধাৰ্য কৰা হৈছে। 'অসমকৃষি বনুৱাবিলৈ' অসমৰ কৃষিবনুৱাৰ কল্যাণ সাধন কৰিব আৰু চাহ-

বাগিচাৰ বনুৱাসকলে ভবিষ্যনিধি পোৱাত সহায় কৰিব। উদ্যোগৰ পৰিচালনাৰ কামত বনুৱাৰ অংশগ্ৰহণ কৰা ব্যৱস্থাই উদ্যোগত উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব।

চৰকাৰে ছাত্ৰাবাসত থকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ নিয়ন্ত্ৰিত মূল্যত অত্যাৱশ্যকীয় বয়বস্তু যোগান ধৰিছে। যোৱা বছৰ জৰুৰী কালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰাৰে পৰা অসমৰ সকলো ছাত্ৰছাত্ৰীকে অসম চৰকাৰে বেহাই মূল্যত পাঠ্য পুথি কিনিবলৈ সুবিধা দিছে। বহী, কিতাপ, কাগজ, টোকনী-কাকত, কাঁটাকম্পাছ আদি বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ সমবায় সমিতিবোৰৰ যোগেদি দিয়া হৈছে। বৰ্তমান ৬৪৬ খন বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ সমবায় সমিতি আৰু ৬৭৪ টা পুস্তক বেংক আছে। ৪৮১ টা ছাত্ৰাবাস আছে। সমবায় সমিতিবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰী যোগান ধৰিছে আৰু পুস্তক বেংকে গাওঁৰ দুখীয়া ছাত্ৰছাত্ৰীক বিনামূলীয়া কিতাপ পঢ়িবলৈ সুবিধা দিছে। ৫'৯০ লাখ টকা পুস্তক বেংকৰ কাৰণে আৰু ৭'০০ লাখ টকা অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰী আদিৰ বাবদ অসম চৰকাৰে ব্যয় কৰিব। গুৱাহাটীৰ শিক্ষাধিকৰ্তাৰ কাৰ্য লয়ত এটি "নিয়ন্ত্ৰণ গোট" খোলা হৈছে আৰু এই গোটটোৱে প্ৰণালীবদ্ধ আৰু পৰিকল্পিত শিক্ষাপদ্ধতিৰ উন্নতিত সহায় কৰিব। জৰুৰী কালীন সময় ছোৱাত আবহুনিৰে পৰা ছাত্ৰ ছাত্ৰী, শিক্ষক, শিক্ষয়িত্ৰী আৰু প্ৰশাসনীয় বিষয়া সকলে কৰ্মসচেতন আৰু দায়িত্বৰ প্ৰতি অতি

সজাগ হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। নিয়মানুবৰ্তীতা শৃঙ্খলা আৰু শান্তিৰ পৰিবেশ এটি বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয় সমূহত গঢ়ি উঠিছে।

অনুসূচীত শ্ৰেণী, অনুসূচীত জাতি আৰু অক্ষাণ্ড দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ উন্নতিৰ হকে অসমতো শিক্ষানবীচী আঁচনিখন প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। ১,১৫৪ টা প্ৰতিষ্ঠান জৰীপ কৰা হৈছে। ১০২৪ খন আসনৰ ভিতৰত ৪৯০ খন আসন ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। পিচপৰা শ্ৰেণীৰ বৃত্তিৰ হাব বঢ়োৱা হৈছে। প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থাও আছে। শিক্ষা নবীচা আঁচনিৰে দুৰ্বল আৰু পিচপৰা শ্ৰেণীৰ অৰ্থনৈতিক উন্নতিত সহায় কৰিব।

নতুন অৰ্থনৈতিক আঁচনিৰে অসমতো সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক দিশত পৰিবৰ্তন আনি দিছে। ৰাজ্যখনত আভ্যন্তৰীণ ৰাজনৈতিক পৰিবেশ সম্পূৰ্ণ শান্ত। ধৰ্মঘট, হৰতাল, ঘেৰাও, প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শ্ৰেণীৰ ধ্বংস-মূলক কাম-কাজ বন্ধ হৈছে। গ্ৰাম্য সম্পদৰাজি উদ্ঘাটন আৰু গ্ৰামোন্নয়ন স্থাপন কৰি অধিক উৎপাদনত মনোনিবেশ কৰিব পৰা হৈছে।

কৃষি বিজ্ঞান আৰু কৃষি অৰ্থনীতিৰ আমূল পৰিবৰ্তন হ'ব। চৰকাৰী নেতৃত্ব আৰু প্ৰশাসনীয় কৰ্তৃৱ আচৰণত গুণগত পৰিবৰ্তন হৈছে। চৰকাৰী, বে-চৰকাৰী, শিল্প, কল-কাৰখানা, বাজাৰী সংগঠনৰ কৰ্ম কৰ্তা, জনপ্ৰতিনিধি, শ্ৰমিক বাহিনী আৰু সকলো অসমবাসী বাহিৰে কঠোৰ পৰিশ্ৰম আৰু দৃঢ় নিষ্ঠাৰ কাম কৰি গলে অদূৰ ভবিষ্যতত অসমে প্ৰগতিৰ পথত আগবাঢ়িবই।

এই নতুন অৰ্থনৈতিক আঁচনি বাস্তৱত ৰূপ দিবলৈ কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্য চৰকাৰ দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞ। কোনো এটা সময়ত, সীমাহীন দৰিদ্ৰতা আৰু ধনী-দুখীয়াৰ মাজত বহুত দিন ব্যাপি থকা পাৰ্থক্য দূৰ হ'ব। সামাজিক ন্যায়, সাৰ্বজনীন ভাতৃত্ব, ঐক্য আৰু জাতীয় সংহতি স্থায়ী হ'ব। ভাৰতে এক সৰ্বশক্তিশালী গণতান্ত্ৰিক সমাজবাদ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বেছি দিন নালাগিব। এই ক্ষেত্ৰত অসমৰ সক্ৰিয় ভূমিকা অগৰিহাৰ্য।*

[*প্ৰৱন্ধটো যুগুত কৰোতে অসম চৰকাৰৰ প্ৰচাৰ পত্ৰিকাৰ সহায় লোৱা হৈছে।*]

“যাব অন্তৰখন শুদ্ধ হোৱা নাই, তেওঁ কেতিয়াও ভগৱানক উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰে। জীৱনৰ সকলো ক্ষেত্ৰতে আত্মশুদ্ধিৰ বাবে যত্ন কৰিব লাগিব। শুদ্ধি কথাষাৰ সংক্ৰামক, নিজৰ আত্মশুদ্ধি হলে চাৰিওফালে আপোনা আপুনি শুদ্ধ হ'ব।”

—মহাত্মা গান্ধী

নতুন দিগন্ত

অঞ্জুলা দাস
প্রাক-বিশ্ববিদ্যালয়
২য় বাৰ্ষিক (কলা)

বাব আচৰিত ধৰণৰ মানুহ প্ৰীতিৰ দেউতাক-
জন। বজাবৰ কোনোবা দোকান এখনৰ পৰা
ব্যৱহাৰত নলগা অথচ চকুতলগা বস্তুটো কোনো-
বাই কিনিবলৈ যোৱাৰ দৰে একমাত্ৰ জীয়েক
প্ৰীতিলৈও বিয়াৰ বজাৰত গুণ নেথাকিলেও ধন
সম্পত্তি থকা দৰা আনিবলৈ বিচাৰি ফুৰিছে।
কিন্তু আজিলৈও জালত ভাল মাছ পৰা নাই, তেওঁ
বিচৰাৰ দৰে। কোনো পিনেও তেওঁৰ মনেলগা
দৰা মিলা নাই। মানুহজনে ধনৰ নামত অন্ধ।

ইফালে প্ৰীতিৰ মনৰ সুখ-শান্তি নাইকিয়া
হৈছে। প্ৰাণজিৎ চলিহা নামৰ ল'ৰা এজনৰ
লগত যে ইতিমধ্যে তাইৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক এটি
হৈ গৈছে। সিও যে তাইক প্ৰাণভৰি ভাল পায়।
দেউতাকে অৱশ্যে এই কথা নাজানে। তেওঁ যিহে
একা-চেকা ধৰণৰ মানুহ। তেওঁ কথাটো গম
পালে তাইক নিশ্চয় স্পৰ্ককৈ জনাই দিব যে

সেই ধন-সম্পত্তি নথকা সাধাৰণ বি, এ, পাছ
বেকাৰ এটালৈ তাইক বিয়া নিদিয়। দৰকাৰ
হলে, ঘৰতে তাই বুঢ়ী হৈ থাকিব। এনে-
স্থলত দেউতাকক নো তাই কথাটো জনাই কি
লাভ? জলা জুইত ঘিউ ঢালি দিয়াহে হব।
বেচাবীয়ে মাকৰ অভাৱ অনুভৱ কৰি দুখ কৰে।
মাক জীয়াই থকাহেঁতেন তাইৰ মনৰ বেদনা
সঁচাকৈয়ে অনুভৱ কৰিলেহেঁতেন।

তাইৰ ককায়েক দুজনৰ এজনে পুলিচ বিভাগ
আৰু আন এজনে "ছাপ্লাই" বিভাগত কাম কৰে।
তেওঁলোকে কথাটো গম পায় যদিও দেউতাকক
কবলৈ সাহ কৰা নাই। তেওঁলোকেও জানে
দেউতাক কেনে প্ৰকৃতিৰ মানুহ। আনহাতে
তেওঁলোকে ইমান দিনে যে দেউতাকৰ মতৰ
প্ৰতিবাদ নকৰাকৈয়ে আহিছে। অৱশ্যে ভনীজনীৰ
প্ৰতি তেওঁলোকৰো সহানুভূতি আছে। তেওঁ-
লোকেও ইচ্ছা কৰে যে তাইৰ মনেলগা ল'ৰা-
জনৰ লগতে তাই সুখী হওক। দেখাত ল'ৰাজন
বেয়া নহয়। আনকালে তাৰ স্বভাৱো ভাল।
ভনীজনীৰ কাৰণে সি অনুপযুক্ত নহয়। কিন্তু
দেউতাকৰ মতৰ বিৰুদ্ধে যাবলৈ তেওঁলোকে
স্বভাৱতে টান পাইছে। সেয়ে তেওঁলোক এই
বিষয়ত নীৰৱ হৈ থকাৰ বাহিৰে আন উপায়
নেথাকিল।

কেৱল নীৰৱে চকুলো টুকি প্ৰীতিয়ে দিন
কটাইছে। কোনোবাই তাইক চাবলৈ অহা গম
পালে তাই কান্দি কান্দি বাউলী হয়। নবৌ-
ৱেকৰ অনুৰোধত তাই ওলাই আহি দেখা দিয়ে

যদিও অন্তৰ্বেদি ঈশ্বৰক প্ৰাৰ্থনা জনায় যাতে
তাইব দেউতাকৰ মনোবাঞ্ছা পূৰ্ণ নহয়। ঈশ্বৰেও
হবলা বেচাবীলৈ চাৰিবাবে মূৰ তুলি চাইছে।
এই চাৰিবাবে চাবলৈ অহা ল'ৰা এজনকো তাইব
দেউতাকৰ পচন্দ নহ'ল। এইদৰে বিষাদৰ ক'লা
ডাৱৰে আবৰা মুখেৰে প্ৰীতিয়ে কেৱল দেউতাকৰ
কথামতে নিজক সজাই পৰাই কইনাৰ বেশেৰে
অভিনয়হে কৰিলে।

কিন্তু বিধাতাই শেষত তাইৰ কালে মূৰ তুলি
নেচালে। পঞ্চমবাৰ চাবলৈ অহা ধনী ল'ৰা
এজনৰ লগত তাইব বিয়া দেউতাকে একৰকম
ঠিকে কৰিলে। উপায়হীন হৈ প্ৰীতিয়ে প্ৰতিবাদ
কৰি ছকছকাই কান্দি উঠিল। ককায়েকহঁতৰো
দুখ লাগিল। কিন্তু একা-চেকা ধৰণৰ মানুহ
দেউতাকে কাৰো কথা শুনিলে। তেওঁ কথা দিছে
যেতিয়া বিয়াখন হবই লাগিব। তেওঁৰ মতে
ল'ৰাজন বেয়া নহয়। পিতৃ-মাতৃহীন যদিও সি
অশেষ ধন-সম্পত্তিৰ অধিকাৰী। এনে ক্ষেত্ৰত
জীয়েকে আপত্তি তোলা উচিত নহয়। প্ৰীতিক
ওচৰলৈ মাতি আনি দেউতাকে কলে—

“মা, সৰুতে তোৰ মাৰ ঢুকাল। মৰাৰ
আগমুহূৰ্তলৈকে তোৰ মাৰই মোক কেৱল এযাব
কথাই বাবে বাবে কৈ আছিল। সেয়া হৈছে
তোক যাতে সুপাত্ৰত অৰ্পণ কৰোঁ। গতিকে তই
মোৰ মনত শান্তি দিয়াৰ লগে লগে তোৰ
স্বৰ্গগতা মাৰ আত্মাকো শান্তিত থাকিবলৈ দিবি
বুলি মই আশাকৰোঁ, মা।”

দেউতাকৰ এইযাব কথাই প্ৰীতিৰ অন্তৰক
কোমল নকৰি নেথাকিল। কিন্তু প্ৰাণজিতক নো
তাই কেনেকৈ প্ৰত্যাখ্যান কৰে? তাই যে
নিকপায়!

প্ৰীতিৰ অন্তৰৰ দুখ-বেদনা আৰু দুগুণে
বঢ়ালে তাইলৈ লিখা ভগ্নহৃদয় প্ৰাণজিতৰ মৰ্ম-
ভেদী চিঠিখনে। শোক-দুখত তাইব দুগালেদি
কেৱল চকুলো বাগবিল।

এটা নিৰ্দিষ্ট দিনত প্ৰীতিৰ বিয়া হৈ গ'ল।
যজ্ঞচালিতৰ দৰে তাই কেৱল কইনাৰ বেশেৰে
অন্তৰত হেজাৰ বেদনা লৈ স্বামীগৃহত প্ৰবেশ
কৰিল। দেউতাকে স্বস্তিৰ নিশ্বাস এটি এবিলে।

বিয়াৰ প্ৰায় এবছৰ পাৰ হ'ল। এই
এবছৰতে প্ৰীতিয়ে এটি নবভাত শিশুৰ গাঁহ
হ'ল যদিও অশেষ দুখ-যজ্ঞনা ভোগ কৰিলে।
গিৰীয়েকৰ প্ৰতি তাইব প্ৰাণভৰা ভক্তি আৰু
শ্ৰদ্ধাৰ বিনিময়ত তাই পালে কেৱল অশেষ
ককৰ্ণনা আৰু পৈশাচিক ব্যৱহাৰ। তাই আবি-
ষ্কাৰ কৰিলে যে তাই এক মদপী, চৰিত্ৰহীন আৰু
অসৎ উপায়েৰে ধন ঘটা লম্পটৰ তৃতীয়া স্ত্ৰী।

দিন বাগৰি যোৱাৰ লগে লগে তাইৰ ওপৰত
কৰা গিৰীয়েকৰ অত্যাচাৰৰ মাত্ৰাও বাঢ়িল।
শেষত এদিনাখন তেওঁ তাইক বৰ নিষ্ঠুৰভাৱে
ঘৰৰ পৰা উলিয়াই দিলে। আগৰ পত্নী দুগৰা-
কীকো হেনো তেওঁ তেনেদৰে উলিয়াই দিছিল।
সকলো অত্যাচাৰৰ অৱসান ঘটাইছিল। গতিকে
প্ৰীতিৰ ক্ষেত্ৰতো তাৰ ব্যতিক্ৰম নহ'ল।

ভগ্নহৃদয়ী প্রীতিয়ে চকুলোবে বাট নমনা হ'ল।
আত্মহত্যাৰ বাহিৰে তাইব যে আন উপায় নাই।
কিন্তু অৰোধ সন্তানটিৰ পিনে চাই তাই সেই
কথা ভাবিব নোৱাৰিলে। শোক দুখত কান্দি
কান্দি তাই কেচুৱাটিৰে সৈতে পিতৃগৃহলৈ চিৰ-
দিনৰ কাৰণে গুচি আহিল। দেউতাকৰ অনু-
শোচনা হ'ল। তেওঁৰ কাৰণেই যে প্রীতিৰ এনে
দুৰৱস্থা হবলৈ পালে।

দিন যায়। বছৰ বাগৰে। প্রাণজিতৰ কোনো
খবৰ নাই। প্রীতিৰ বিয়াৰ পিছৰ পৰাই হেনো
সি নিকদ্দেশ হৈছে।

ইফালে প্রীতিৰ জীৱনলৈ নামি আহিল
আৰু এক 'ট্ৰেজেডি'। তাইৰ একমাত্র পুত্ৰসন্তান-
টিবো এদিন মৃত্যু হ'ল। হিয়া ধাকুৰি কান্দিলে
প্রীতিয়ে। তাই কেউপিনে একাব দেখিলে।

দুদিনমান পিছত প্রাণজিতৰ খবৰ আহিল।
সেয়া এক মৰ্ণান্তিক খবৰ। প্রাণজিতে আত্মহত্যা
কৰিলে। অৰুণাচলৰ ভিতৰুৱা গাওঁ অঞ্চলৰ
ভেঞ্চাৰ স্কুল এখনত শিক্ষকতা কৰি থকা প্রাণ-
জিতৰ হেনো হঠাতে এদিন মূৰৰ বিকৃতি ঘটে।
শেষত অনাই-বনাই ঘূৰি ফুৰি সি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ
বুকুত চিৰদিনৰ বাবে আশ্ৰয় ললে। প্রাণজিতৰ
আত্মহত্যা ই প্রীতিৰ মানসিক আঘাত আৰু
তুণ্ডে বৃদ্ধি কৰিলে।

প্রীতিয়ে নিজকে বৰ অকলশৰীয়া বুলি অনুভৱ
কৰিলে। শোক আৰু দুখত তাইৰ দিন যাবলৈ
ধৰে। এনেতে এদিন গধূলি অনুবাইদেউ আহিল
তাইৰ ওচৰলৈ। অনুবাইদেউ স্থানীয় স্কুল এখনৰ

শিক্ষয়িত্ৰী। প্রীতিহঁতৰ ওচৰতে তেওঁৰ ঘৰ।

প্রীতিক সান্ত্বনা দি তেওঁ কয়, "বুজিছা,
প্রীতি, যি হব হ'ল, অনুতাপ বা দুখ কৰি
লাভ নাই। ইংৰাজীত এয়াৰ কথা আছে,—
"Let bygones, be bygones" অৰ্থাৎ
"গতন্ত্ৰ শোচনা নালি"।

প্রীতিৰ গাত হাত বুলাই দি তেওঁ আৰু
কৈ উঠে,—

"বুজিছা, প্রীতি, সংসাবত হাঁহি-কান্দোন
সকলো মিছা। আমি কেৱল এক মায়াজালত
আৱদ্ধ হৈ আছোঁ। গতিকে দুখ কৰি একো
লাভ নাই। সুখ-দুখেৰে মানৱ-জীৱন। তুমি
জানাই নাৰীৰ পৰিচয় কেৱল স্ত্ৰী আৰু মাতৃয়ে
নহয়। স্ত্ৰী আৰু মাতৃৰ বাহিৰেও নাৰীৰ বেলেগ
পৰিচয় আছে। ভগৱানে পুৰুষ আৰু নাৰী
উভয়কে সমান শক্তি দিছে সেয়ে নাৰীয়ে কেৱল
ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজত নিজক আৱদ্ধ কৰি
নাৰাখি সমাজৰ বিভিন্ন কামতো পুৰুষৰ দৰে
নিজৰ পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাব পাৰে। নাৰীয়েও
পুৰুষৰ দৰে স্বাৱলম্বী হব পাৰে, আৰু চৰকাৰেও
আত্ম-কালি নাৰীৰ স্তম্ভ শক্তি জাগৰণৰ অৰ্থে
আগবাঢ়ি আহিছে। লাগে মাথোন তোমাৰ মনো-
বল, সাহস আৰু ধৈৰ্য।"

অলপ গহীন সুৰত অনুবাইদেউৱে আকৌ
কবলৈ ধৰে,—

তোমাক সেয়ে মই কব খুজিছোঁ যে তুমি
সমাজ সেৱাত আত্মনিয়োগ কৰা। এটি প্রশিক্ষণৰ
অন্তত তুমি নিজকে পোহিপাল দিয়াৰ উপৰিও

বাস্তৱতাৰ মাজত অতীতৰ দুখ-বেদনাক পাইব
খাকিব পাৰিবা। তুমি ভাবি চোৱা, শ্ৰীতি।
তোমাৰ ককাইয়েবাহঁতকো মই এই বিষয়ে
কৈছিলোঁ। তেওঁলোকেও একো আপত্তি তোলা
নাই। বৰং ভালেই পাইছে। তোমাৰ ওচৰলৈ
মই আকৌ আন এদিনাখন আহিম। আজিলৈ
উঠোঁহে। তোমাৰ মত থাকিলে সকলো যোগা-
যোগ পিছত মইয়ে কৰিম। অ', যোৱাৰ আগতে
তোমাক আৰু এমৰ কথা কওঁ। তুমি বোধ
কৰোঁ। জানা যে ১৯৭৫ চনটো “আন্তৰ্জাতিক
মহিলা বৰ্ষ” হিচাবে পালন কৰা হৈছে। গতিকে
নাৰীৰো মানবীয় অধিকাৰ আছে। স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰ
এখনত নাৰী-পুৰুষৰ সমানে গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ
আছে। সেয়ে পুৰুষৰ অত্যাচাৰৰ পৰা নাৰী
আজি মুক্ত হব লাগিব। আনফালে নিজৰ ঘৰুৱা
কৰ্তব্যৰ উপৰিও শিক্ষা-দীক্ষা, সমাজ-সেৱা আদি
সকলো বিষয়তে নাৰী সমাজ আগ বাঢ়ি আহিব
লাগিব। ৰাষ্ট্ৰ এখনক সৰ্বভোপ্ৰকাৰে উন্নত আৰু
সমৃদ্ধিশালী কৰি তোলাত নাৰী সমাজে সক্ৰিয়
অংশ গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। সেয়ে এই অলঙ্ঘন
নাৰী শক্তি জাগৰণৰ পথ প্ৰদৰ্শক তুমিয়েই হব
লাগিব। দেশ আৰু সমাজ সেৱাত ব্ৰতী হৈ

নাৰীৰ যোগ্যতা, আৰু পাৰদৰ্শিতা তুমি জগতক
দেখুৱাব লাগিব।”

অনুবাইদেউ গুচি গ’ল। কিন্তু তেওঁৰ কথাই
শ্ৰীতিৰ মনত গভীৰ সাঁচ বহুৱালে। শ্ৰীতিয়ে
ভাবিলে যে অনুবাইদেউৱে ঠিকে কৈছে। স্ত্ৰী
আৰু মাতৃৰ বাহিৰেও নাৰীৰ বেলেগ পৰিচয়ো
আছে। সেয়ে দেশ আৰু সমাজ-সেৱাত ব্ৰতী
হৈ তাই নিজেৰ বাস্তৱতাৰ মাজত ৰাখিলে
অতীতৰ কৰুণ স্মৃতিয়ে তাইৰ মনক গচকিব
নোৱাৰিব। আন হাতে ভাৰতীয় নাৰীৰ ঐতিহ্য
ৰক্ষাৰ উপৰিও তাই অজ্ঞানৰ একাৰত ডুব
গৈ থকা দেশৰ শ-শ তিৰোতাক তেওঁলোকৰ
কৰ্তব্য আৰু দায়িত্বৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তুলিব
পাৰিব, আৰু ‘পুৰুষ-নাৰী সমান’ এই কথাও
তেওঁলোকৰ আগত দাঙি ধৰিব পাৰিব। এক
নতুন আশাৰ সঞ্চাৰ হ’ল শ্ৰীতিৰ মনত। তাই
মনত আজি এক নতুন বল আৰু উৎসাহ পালে।
দেশ আৰু সমাজ সেৱাত ব্ৰতী হৈ জীৱনৰ
ৰাকী কাল ছোৱা কটাই দিবলৈ তাই সঙ্কল্প
কৰিলে। তেতিয়া নীলিম আকাশত জ্বলি
থকা জোনটি বেছি উজ্জল হৈ দেখা দিছিল।

“Some are born great, some achieve greatness, and
some have greatness thrust upon them.”

—Shakespeare.

গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গী

কল্পনা বড়ো
২য় বাৰ্ষিক শ্ৰাৱক
(কলা)

জ্ঞাতিৰ পিতা মহামানৱ মহাত্মা গান্ধী প্ৰাক-
স্বাধীনতাৰ কালছোৱাত ভাৰতীয় চিন্তাজগতৰ
এজন নায়ক আছিল বুলি কব পাৰি। স্বাধী-
নোত্তৰ কালছোৱাতো তেওঁৰ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰভাৱ
স্পষ্ট। তেওঁ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক দিশৰ
বাহিৰেও অৰ্থনৈতিক দিশতো গুৰু দৃষ্টিপৰ্শ
দিব পৰা এজন বিচক্ষণ পুৰুষ আছিল।

প্ৰকৃততে 'গান্ধীবাদী অৰ্থনীতি' বুলি কোনো
স্বকীয় অৰ্থনীতি তেওঁ গঢ়ি যোৱা নাছিল।
পৰম্পৰাগত অৰ্থনীতিবিদ সকলৰ দৰে গান্ধীয়ে
অৰ্থনীতিক এটি বিশেষ বিষয় হিচাপে অধ্যয়ন
কৰা নাছিল। তেওঁ আছিল ৰাজনীতি আৰু
সমাজনীতিৰ এজন অগ্ৰণী পুৰুষ। তেওঁ ভাল-
কৈ জানিছিল যে সামাজিক জীৱনৰ লগত অৰ্থ-
নৈতিক জীৱনৰ এটি নিবিড় সম্বন্ধ আছে।
গতিকে পৰাধীন ভাৰতৰ জনগণক অৰ্থনৈতিক
নিৰাপত্তা দিবলৈ তেওঁ উঠি পৰি লাগিছিল।
তাকে কবিলৈ যাওঁতে তেওঁ ভাৰতৰ অৰ্থনীতিৰ
মূল উৎসবোৰ শক্তিশালী কৰাৰ ওপৰত গুৰু

আৰোপ কৰিছিল। মুঠে সামাজিক জীৱনৰ
ওপৰত ভিত্তি কৰি তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰাই
বিকাশ লাভ কৰিছিল। তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক
চিন্তাধাৰাৰ আভাস তেওঁ লিখি থৈ যোৱা বা
কোৱা কথাবোৰৰ পৰাই জানিব পাৰি। "Young
India" আৰু "Harijan" নামৰ সমসাময়িক
আলোচনী দুখনত তেওঁ তালেমান অৰ্থনৈতিক
চিন্তাপুৰুষ প্ৰৱন্ধ লিখিছিল।

গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰাৰ বিকাশ একে
সময়তে হোৱা নাছিল। অভিজ্ঞতাৰ লগে লগে
তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক ভাৱধাৰাও পৰিবৰ্তিত হৈছিল।
সেই কাৰণে তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰাৰ বিভিন্ন
স্তৰ পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰথম স্তৰৰ চিন্তাধাৰাত
তেওঁ পশ্চিমীয়া সভ্যতা, উৎপাদন পদ্ধতি আৰু
যন্ত্ৰপাতি ব্যৱহাৰ আদিৰ সমৰ্থক নাছিল। অৰ্থ-
নৈতিক সমস্যা সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত বস্তুবাদক
বিপৰীতে গতিধাৰাহে তেওঁ পৰামৰ্শ হিচাপে
আগ বঢ়াইছিল। দ্বিতীয় স্তৰৰ চিন্তাধাৰাত তেওঁ
স্বদেশী আন্দোলনৰ ভিত্তিত অৰ্থনৈতিক ধ্যান-

ধাৰণাৰ বিকাশ সাধন কৰিছিল। পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ উন্নয়নৰ বিপৰীতে স্বদেশী সভ্যতাৰ উন্নয়নৰ ওপৰত তেওঁ বেছি গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তৃতীয় স্তৰৰ চিন্তাধাৰাত তেওঁ গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ পুনৰুদ্ধাৰ, গ্ৰাম্য উদ্যোগৰ পুনৰ সজীৱন আৰু উৎপাদনৰ সংগঠনৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছিল, আৰু সেই অঙ্গুসৰি আঁচনি যুগুত কৰিছিল।

ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক দুৰৱস্থাই গান্ধীক পাশ্চাত্যৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰতি বিতুষ্ট কৰি তুলিছিল। গান্ধীয়ে লক্ষ্য কৰিছিল যে ভাৰতত বৃটিছ প্ৰশাসন আবস্ত হোৱাৰ আগলৈকে বিশেষ অৰ্থনৈতিক সমস্যা নাছিল। প্ৰতিখন গাঁওতেই অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰীবোৰ উৎপন্ন হৈছিল। তেতিয়া অধিকাংশ ভাৰতীয়ই গাঁওত বাস কৰিছিল, আৰু তেওঁলোক কম-বেছি পৰিমাণে আত্মনিৰ্ভৰশীল আছিল। কিন্তু ভাৰতত বৃটিছ প্ৰশাসন আবস্ত হোৱাৰ পিছৰ পৰাই বিভিন্ন অৰ্থনৈতিক সমস্যাই মূৰ ডাঙি উঠে। বৃটিছ শাসকসকলৰ সাম্ৰাজ্যবাদী নীতিয়ে ভাৰতৰ সামাজিক সংগঠনবোৰ ভাঙি দিয়ে। আনফালে পাশ্চাত্যৰ পৰা আমদানি কৰি অনা আধুনিক যন্ত্ৰ পাতিবৈ ভাৰতত বৃহৎ উদ্যোগ কিছুমান গঢ়ি উঠে। এই বৃহদায়তন উদ্যোগৰ প্ৰভাৱে ক্ষুদ্ৰায়তন আৰু কুটীৰ উদ্যোগবোৰৰ জীৱনী শক্তি গ্ৰাস কৰিবলৈ ধৰিলে। ফল স্বৰূপে আমাৰ দেশত গাৱলীয়া সমাজত ই বিৰূপ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিলে। ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ

সমূহৰ পতনৰ লগে লগে অধিকসংখ্যক শ্ৰমিক আৰু কৰ্মী নিবনুৱা হৈ পৰিল। ফলস্বৰূপে তেওঁলোক আগতকৈ বেছি দুখীয়া হ'ল। আন ফালে অৰ্থনৈতিক ক্ষমতা কেইজনমান নিৰ্দিষ্ট মানুহৰ হাঙলৈ গ'ল। উদ্যোগীকৰণৰ লগে লগে আকৌ শোষণো চলিল। ফলস্বৰূপে গান্ধীজীয়ে কেউপিনে দেখিবলৈ পালে, চৰম দাবিদ্বাৰ্য অৰ্থ নৈতিক ক্ষমতাৰ কেন্দ্ৰীভূত অৱস্থা, নিবনুৱা সমস্যা আৰু জীৱন নিৰ্বাহৰ নিম্ন মানদণ্ড।

গান্ধীজীয়ে উপলব্ধি কৰিলে যে আধুনিক যান্ত্ৰিক সভ্যতাই জনসাধাৰণৰ মাজত হতাশা, হিংসাত্মক মনোভাৱ আৰু যুদ্ধৰ প্ৰবৃত্তি আনিছে। ই পাৰ্থিৱ অভাৱ অভিযোগ ছুণে বৃদ্ধি কৰিছে। তেওঁৰ মতে যন্ত্ৰব্যৱস্থাই শ্ৰেণীগত সমাজ সৃষ্টি কৰে। আনফালে বৰ্দ্ধিত যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰে বিদেশী শাসন শক্তিশালীহে কৰে। গতিকে কেন্দ্ৰীভূত আৰু যন্ত্ৰীকৃত অৰ্থনৈতিক তেওঁ ঘৃণা কৰিছিল।

তেওঁ বৰং পোষকতা কৰিছিল এক বিকেন্দ্ৰীভূত অৰ্থনীতিৰ। কাৰণ কেন্দ্ৰীভূত অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাত জনগণৰ অধিকাংশই অংশ গ্ৰহণ কৰিবৰ সুবিধা নাপায়। ইয়াৰোপৰি বিতৰণ, নিযুক্তি আৰু বিনিময় ব্যৱস্থাত যথেষ্ট অসুবিধা আৰু অসামঞ্জস্যতা আহি পৰে। গতিকে তেওঁ অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাসমূহ বিকেন্দ্ৰীভূত হোৱাটো কামনা কৰিছিল। মূঠতে তেওঁ ক্ষুদ্ৰ আৰু কুটীৰ শিল্পসমূহৰ পুণৰুত্থান হোৱাটোকে কামনা কৰিছিল।

যন্তীকৃত অর্থনীতিৰ ওপৰত গান্ধীৰ আস্থা নথকাৰ আন এটা কাৰণ হ'ল এয়ে যে উৎপাদন কাৰ্যত পাশ্চাত্যৰ যন্ত্ৰপাতিবোৰৰ ব্যৱহাৰে ভাৰতীয় জনতাক কৰ্মচ্যুত কৰাৰ উপৰিও ভাৰতীয় সামগ্ৰীৰ মূল্য হ্ৰাস কৰিছে। আধুনিক ধ্বংসাত্মক যন্ত্ৰপাতিবোৰক তেওঁ মানৱতাৰ শত্ৰু হিচাপে গণ্য কৰিছিল। অৱশ্যে গান্ধীজীয়ে সকলো ধৰণৰ যন্ত্ৰপাতিৰ যে বিৰোধী আছিল সেইটো নহয়। যিবোৰ যন্ত্ৰপাতিয়ে শ্ৰমিকক সহায় কৰে, তেনেবোৰ যন্ত্ৰপাতিকহে সমৰ্থন কৰিছিল। আচলতে যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰ সীমিত কৰিবলৈহে তেওঁ বিচাৰিছিল। তেওঁৰ মতে কাম কৰিবলৈ কম সংখ্যক মানুহ থকা দেশবোৰত যন্ত্ৰীকৰণ বেয়া নহয়। কিন্তু ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে জনবহুল দেশবোৰত ই অভিযাপনস্বৰূপহে। কাৰণ দেশীয় সম্পদ আহৰণ কৰিবলৈ এনে দেশত যথেষ্ট লোক আছে।

গান্ধীজীয়ে অকল অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক কাৰণতে যন্তীকৃত বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ পোষকতা কৰা নাছিল। প্ৰকৃত গণতন্ত্ৰৰ কাৰণেও তেওঁ ইয়াৰ পোষকতা কৰিছিল। তেওঁৰ বিশ্বাস আছিল যে ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ গ্ৰাম্য সমাজবোৰে শক্তিপূৰ্ণ স্থানীয় স্বায়ত্তশাসনৰ অধিকাৰ উপভোগ কৰিব পাৰিলেহে প্ৰকৃত গণতন্ত্ৰৰ সৃষ্টি হব পাৰে।

কাৰখানাৰ শ্ৰমিকসকলৰ ওপৰত পুঁজিপতি বা মালিকসকলে কৰা অত্যাচাৰ, উৎপীড়ন, শোষণ আদিয়ে গান্ধীৰ মনত বৰ দ্ৰুত দিছিল।

গতিকে তেওঁ শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ উন্নতিৰ অৰ্থে বিভিন্ন পৰামৰ্শ দাঙি ধৰিলে। তেওঁৰ মতে মালিক আৰু শ্ৰমিকৰ মাজত সুস্থ সম্পৰ্ক থকা উচিত। তেতিয়া হলে শ্ৰেণী সংগ্ৰাম নাইকীয়া হব আৰু উচ্চ-নিচৰ প্ৰভেদ নাথাকিব। নহলে শ্ৰমিক-মালিক সংঘৰ্ষই অর্থনীতিৰ ক্ষেত্ৰত এটি ভয়াবহ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। তেওঁৰ মতে পুঁজি হব লাগে বহুৱাব দাস। ই তেওঁৰ প্ৰভু হৈ উঠিব নালাগে। সেই কাৰণে তেওঁ 'শ্ৰমিক ইউনিয়ন' গঠনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। কাৰণ এই 'ইউনিয়ন' থাকিলে তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ দাবীসমূহ পুঁজিপতিসকলে মানি নললে ধৰ্মঘটৰ আশ্ৰয় লব পাৰে। অৱশ্যে সেই ধৰ্মঘট অহিংসা আৰু সত্যক আশ্ৰয় কৰি প্ৰতিষ্ঠিত হব লাগে। গান্ধীৰ মতে ধনতকৈ কাৰিকৰী শ্ৰম বেছি কাৰ্যকৰী। গতিকে প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে শ্ৰমৰ মৰ্যাদা জানা উচিত।

গান্ধীৰ মতে অহিংসা অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰাই দাবীজ্ঞা দূৰীকৰণ, সম্পদ আৰু আগ্ৰহ সমতা স্থাপন আদি সম্ভৱপৰ হৈ উঠে। অহিংস ব্যৱসায় বা বৃত্তি মৌলিকভাৱে হিংসাত্মক পৰিবেশৰ পৰা মুক্ত, আৰু ইয়াত কোনোকপ শোষণ বা হিংসাবোধ থাকিব নোৱাৰে। এনে অর্থনীতিয়ে এখন উন্নত সমাজৰ ভেটিহে স্থাপন কৰে। এনে সমাজত প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে বিনা বাধাই নিজ ব্যক্তিত্ব প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। গান্ধীজীৰ দৃঢ় বিশ্বাস আছিল এয়ে যে মানুহৰ

অভ্যাস-অভিযোগ পূৰণ কৰাৰ কাৰণে প্ৰকৃতিয়ে
অশেষ সম্পদ প্ৰদান কৰিছে। গতিকে যদি
প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে তেওঁৰ আৱশ্যকীয় খিনিহে
ব্যৱহাৰত লগায়, তেতিয়া হলে অভাৱ বা
অনাটনৰ সৃষ্টি নহয়। তেওঁৰ মতে দেশ এখনৰ
দৰিদ্ৰ আৰু ক্ষুধাতুৰ লোকে যেতিয়ালৈকে অন্ন-
বস্ত্ৰৰ মুখ নেনেখে তেতিয়ালৈকে আনবোৰৰ
নিজস্ব সম্পদ ভোগ কৰাৰ কোনো অধিকাৰ
নাথাকে।

গান্ধীৰ মতে ভাৰতৰ আত্মা গাওঁতহে আছে।
সেইকাৰণে তেওঁ ভাৰতৰ গাওঁবোৰৰ আৰ্থিক
অৱস্থাৰ উন্নতিৰ অৰ্থে বিভিন্ন পৰিকল্পনা কৰি-
ছিল। গাওঁবাসীবোৰৰ আৰ্থিক দুৰৱস্থা দূৰ
কৰি প্ৰতিখন গাওঁকেই একোখন আদৰ্শ গাওঁ
হিচাপে গঢ়ি তোলাই তেওঁৰ গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিৰ
মুখ্য উদ্দেশ্য আছিল। সেই কাৰণে তেওঁ
স্বৰাজৰ কথা দকৈ ভাবিছিল। অৰ্থনৈতিক
সংকট মোচনৰ বাবে তেওঁ গ্ৰাম্য উদ্যোগবোৰৰ
পুনৰুদ্ধাৰৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।
গ্ৰাম্য উদ্যোগবোৰৰ ভিতৰত খাদী, চাবোন,
কাগজ তৈয়াৰী, চামৰা শুকোৱা, তেল উলিওৱা
আদিয়েই প্ৰধান আছিল। এইবোৰৰ বিকাশ
সাধন কৰাই গান্ধীয়ে ছৰীয়া গাৱালীয়া মানুহক
আৰ্থিক নিৰাপত্তা তথা স্বাৱলম্বিতা দিবলৈ
চেষ্টা কৰিছিল।

গান্ধীয়ে বিশেষকৈ খাদীউদ্যোগ উন্নয়নৰ
ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁৰ মতে
খাদী হ'ল, "ভাৰতীয় সংহতি, অৰ্থনৈতিক

স্বাধীনতা আৰু সমতাৰ প্ৰতীক।" তেওঁৰ বিশ্বাস
আছিল এয়ে যে খাদীয়ে অগণন ভাৰতীয়লোকক
অনাহাৰ আৰু অৰ্দ্ধাহাৰ অৱস্থাৰ পৰা
উদ্ধাৰ কৰিব আৰু কৃষিজীৱী সকলৰ যৎকিঞ্চিৎ
অৰ্জন বৃদ্ধি কৰাৰ বাট মুকলি কৰিব। ১৯২০
চনৰ ২১ জুলাইৰ 'Young India' ত তেওঁ
লিখিছিল, "মই বিশ্বাস কৰো যে হাতেৰে সূতা
কাঁটা আৰু কাপোৰ বোৱা ব্যৱস্থা পুনৰ
প্ৰৱৰ্তন কৰিব পাৰিলে ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক আৰু
নৈতিক সমৃদ্ধিত বৃহত্তম অৰিহনা যোগোৱা হব।
খাদী উদ্যোগে ভাৰতৰ জনতাৰ দৰিদ্ৰতা যথেষ্ট
হ্ৰাস কৰিব পাৰিব বুলি তেওঁৰ দৃঢ় বিশ্বাস
আছিল। গান্ধীৰ এই আদৰ্শৰ ওপৰতে ভিত্তি
কৰি সম্প্ৰতি খাদী আৰু গ্ৰামোদ্যোগ আচনি
চৰকাৰে গ্ৰহণ কৰিছে।

বিনিময় অৰ্থনীতি সম্পৰ্কত মহাত্মা গান্ধীৰ
চিন্তা ধাৰা স্বদেশী ভাৱধাৰাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।
তেওঁৰ মতে প্ৰতিখন গাঁৱে স্বাৱলম্বী হব লাগে
আৰু পৰস্পৰে পৰস্পৰক সহায় সহযোগিতা আগ
বঢ়াব লাগে। আন কথাত এজনৰ প্ৰয়োজনীয়
কিন্তু তেওঁ উৎপাদন কৰিব নোৱাৰা সামগ্ৰী
আন এজনে যোগান ধৰিব লাগে। সেইকাৰণে
তেওঁ কৈছিল যে প্ৰতিখন গাঁৱে নিজৰ আৱশ্যকীয়
সামগ্ৰীখিনি উৎপাদন কৰাৰ উপৰিও নগৰবিলাকক
কিছুপৰিমাণে যোগান ধৰিব লাগে অৰ্থাৎ অভিব্যক্তি
খিনি বিনিময় কৰিব লাগে। বিদেশী সামগ্ৰী
সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছিল যে দেশীয় উদ্যোগৰ
অনিষ্ট সাধন কৰিব পৰা কোনো সামগ্ৰীকে

আমদানী কৰা অনুচিত। তেওঁৰ মতে মুদ্রাতকৈ শ্রমৰ উপযোগিতা বেছি। মুদ্রা বিনিময়ৰ বাহন হে। বিনিময় ব্যৱস্থাত যিহেতু বস্তুৰ সলনি বস্তুকেই গ্ৰহণ কৰা হয়, সেইবাবে মুদ্রাৰ ভূমিকা ইয়াত অতি নগণ্য। মুদ্রাক তেওঁ বিনিময়ৰ চিহ্ন বুলিহে স্বীকৃতি দিছে। তেওঁৰ মতে ধনীয়ে দুখীয়াক শোষণ কৰা ক্ষেত্ৰতহে ইয়াক অস্ত্ৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সেই কাৰণে মুদ্রাতকৈ বিনিময় ব্যৱস্থাৰ ওপৰত তেওঁ অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁৰ মতে এজন মানুহে তেওঁৰ উৎপাদনৰ অতিবিক্ত খিনিহে বিনিময় কৰা উচিত।

পুনৰুৎপত্তি হলেও কব লাগিব যে গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ কোনো নিদিষ্ট সূত্ৰ বা নীতি নাই। সমাজ বিজ্ঞানৰ অন্তৰ্ভুক্ত দৰকাৰী বিষয়খিনিৰ ওপৰতে হয়তো তেওঁ মনোনিবেশ কৰিছিল। গতিকে পৰম্পৰাগত অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ তুলনাত গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰা বিজ্ঞানসন্মত নহয়। ফলস্বৰূপে আধুনিক যুগত তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ অৰ্থনৈতিক প্ৰগতি সাধন কৰাটো অসম্ভৱ। সেই কাৰণে বহুতে গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীক মধ্যযুগীয়া অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা বুলি আখ্যা দিছে।

বাস্তৱক্ষেত্ৰত তেওঁৰ আদৰ্শেৰে উপাদান ৱদ্ধি এটা জটিল সমস্যাকৈ দেখা দিয়ে। ক্ৰমবৰ্দ্ধমান অৰ্থনৈতিক সমস্যাবোৰ তেওঁৰ আদৰ্শেৰে সমাধান কৰা দুঃসাধ্য। অকল গ্ৰাম্য কৃষি উদ্যোগ আৰু

শিল্প উদ্যোগবোৰৰ জৰিয়তে ভাৰতে কেতিয়াও স্বাৱলম্বী হ'ব নোৱাৰে। ইয়াৰোপৰি আন আন উন্নত দেশবোৰৰ সৈতে সমানে খোজ মিলাই যাবলৈ হলে ভাৰতে বা আন যিকোনো দেশে বৃহদায়তন উদ্যোগ স্থাপন কৰিবই লাগিব। আনহাতে গান্ধীয়ে শ্ৰেণীহীন সমাজৰ পোষকতা কৰিছিল। কিন্তু সেই সমাজ কেনেদৰে গঢ়িব পৰা যাব তাৰ শুদ্ধ নিৰ্দেশ তেওঁ দিয়া নাই বা তেওঁৰ লেখনীত পোৱা নাযায়। সেয়ে এজন সমালোচকে মন্তব্য কৰিছে, “এহাতে সাধাৰণ বিকেন্দ্ৰীকৃত সমাজজীৱনৰ আদৰ্শ, আৰু আনহাতে আধুনিক কলা-কৌশল আৰু বিজ্ঞানসন্মত দাবীৰ মাজত গান্ধীবাদ এক আপোচ মিমামাস্বৰূপ।” অধিকন্তু তেওঁৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ মাজত যথেষ্ট বিসঙ্গতি পৰিলক্ষিত হয়। সমাজৰ অন্ত্যায় সাধন কৰা বেচৰকাৰী বা ব্যক্তিগত ধন সম্পত্তিক তেওঁ সমালোচনা কৰিছিল যদিও ইয়াৰ বিলোপ সাধনৰ পোষকতা তেওঁ কৰা নাই। সামাজিক জীৱনৰ অতি প্ৰয়োজনীয় গুণবোৰ অৰ্থনৈতিক জীৱনতো সত্য আৰু স্থায়ৰ দোহাই দি তেওঁ পালন কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। দৰাচলতে আজি কালিৰ সাম্যবাদ, সমাজবাদ, পুঁজিবাদ, আদি কোনোটোৰে তেওঁ পূৰ্ণ সমৰ্থক বা বিৰোধী নাছিল। এক কথাত কব লাগিলে গান্ধী আছিল এজন কাল্পনিক সমাজবাদী। তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰাৰ প্ৰধান ক্ৰটি হল এয়ে যে ইয়াৰ দ্বাৰা কোনো শ্ৰেণীৰ লোকে চৰম আনন্দ

লাভ কবিব নোৱাৰে ।

যিয়েই নহওক, মহাত্মা গান্ধীক সাধাৰণতে বাস্তৱনৈতিক আৰু সামাজিক নেতা হিচাপে গণ্য কৰা হৈ আহিছে । অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্কে তেওঁ কোনো প্ৰণালীবদ্ধ অধ্যয়ন কৰা নাছিল । আন কথাত তেওঁ অৰ্থনীতিবিদ নাছিল । গতিকে তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ মাজত যুক্তিৰ প্ৰাৱল্যও কম । কিন্তু সেই বুলি তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ যুক্তিবৃদ্ধতা একেবাবে নাই বুলিও কব নোৱাৰি । অনুন্নত বাষ্ট্ৰ ভাৰত-বৰ্ষৰ অৰ্থনৈতিক শক্তিবোৰ পুনৰ সজীৱিত কৰি ভাৰতীয় পৰিবেশত এটি স্থিৰ অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা বা পদ্ধতিৰ সূচনা কৰিবলৈ তেওঁ বিচাৰিছিল । পাশ্চাত্য আৰু প্ৰাচ্যৰ চৰম পৰ্যায়ৰ বাষ্ট্ৰ ব্যৱস্থা, পুঁজিবাদ বা সমাজবাদৰ তেওঁ সমৰ্থক নাছিল । তেওঁৰ মতে অৰ্থনৈতিক ভাৱধাৰা আৰু কাৰ্যাৱলী নৈতিক বিবেচনাবে নিয়ন্ত্ৰিত হোৱা বাঞ্ছনীয় । তেওঁৰ বিশ্বাস, অৰ্থনীতি আৰু নীতিশাস্ত্ৰৰ মাজত এক অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্ক আছে । সেইকাৰণে মানৱিক মূল্যৰ ওপৰত তেওঁ অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল, আৰু তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীত সম্পদতকৈ মানৱ

শক্তিয়েই প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে । তেওঁ এটাইত লিখিছে, "The final consumption of all wealth is in producing as many as possible, full-breathed, bright-eyed and happy-hearted human beings." তেওঁৰ মতে যিখন দেশে অধিক সংখ্যক সুখীলোকৰ জন্ম দিব পাৰে, সেইখন দেশেই আটাইতকৈ চহকী আৰু যিজন লোকে নিজৰ জীৱনৰ উদ্দেশ্য পূৰণ কৰাৰ উপৰিও আনৰ জীৱন প্ৰভাৱান্বিত কৰে তেৱেই আটাইতকৈ চহকী ।

প্ৰতিখন বাষ্ট্ৰই অহিংসাৰ ভাৱধাৰাবে গঢ়ি উঠক, ইয়াকে গান্ধীজীয়ে কামনা কৰিছিল । সেয়ে তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাধাৰাত শোষণৰ স্থান নাই । তেওঁৰ এই চিন্তাধাৰাত স্বদেশীভাৱধাৰা বিৰাজমান ভাৰতীয় সভ্যতা, সংস্কৃতি, পৰিবেশ আদিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই তেওঁ ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল, আৰু সাধাৰণ মানুহে বুজিব পৰাকৈ দৃষ্টিভঙ্গীৰ ব্যাখ্যা দিছিল । অধিকন্তু তেওঁৰ অৰ্থনৈতিক চিন্তাৰ ভিত্তি আছিল অহিংসা, সভ্য আৰু শান্তি ।

[বিঃ দ্ৰঃ—“নেহৰু প্লেনিং কমিটি”ৰ বাৰা অনুষ্ঠিত ‘গান্ধী জয়ন্তী সভা’ উপলক্ষে মহাবিদ্যালয়ত পডা চেমিনাৰত পঠিত]

মন্তব্য

জয়ন্তী কলিতা
প্রাক-বিশ্ববিদ্যালয়
২য় বাৰ্ষিক (কলা)

দুপৰীয়াৰ খাৰাসাৰ বৰষুণ জাকৰ পিচত
পিয়ন নবেনে চিঠি-পত্ৰ টোপোলাটো তাৰ
চাইকেলখনৰ মোনাত ভৰাই ললে। সি লাহে
লাহে বাস্তাবে চাইকেলখন ঠেলি গৈ আছে।
বতৰটো বেছ সেবেঙা যদিও আকাশখন নিৰ্মল।

নবেনে আজিহে অনুভৱ কৰিলে যে সি
সদায় কঢ়িয়াই অনা চিঠিৰ বোজাটো কিমান
গধুৰ আৰু ডাঙৰ! দৈনন্দিন তাৰ কৰিবলগীয়া
কামখিনি সি আনন্দেৰে কৰি আহিছে। কিন্তু
আজি সি উপলব্ধি কৰিছে যে বহুত দুখৰ
বোজা কঢ়িয়াই কঢ়িয়াই সি নিজেও কিছুপৰিমাণে
দুখৰ ভাগী হৈ পৰিছে।

অঞ্চলটোৰ প্ৰতিখন গাওঁৰে চিঠিবোৰ নবেনে
ঘৰে ঘৰে গৈ দি আহে। তাৰ দৈনন্দিন কৰ্তব্য

সি কৰি যায়। অঞ্চলটোৰ বেছিভাগ মানুহেই
ডাক 'নবেন' বুলিয়েই মাঙে, আৰু বহুতৰেই
বৰ মৰমৰ আৰু আপোন হৈ পৰিছে।

নবেনে ভাৰাঘৰত থাকে। সি থকা ঘৰটোৰ
অলপ দূৰত, গাওঁখনৰ এমুৰত, মধুমিতাহঁতৰ
ঘৰ। মধুমিতাৰ সৰু ভায়েক এজন আছে। তাৰ নাম
বাবুল। তাইৰ মাৰ্ক দুবছৰ পূৰ্বেই বিধবা হৈছে।
ককায়েক এজন আছে। তেওঁ ডিব্ৰুগড়ত বেছত
কাম কৰে। তেওঁৰ নাম বিমান। বিমানে পৰিয়াল
-টোক পোহপাল দিছে। বিমানৰ ওপৰতে পৰি-
য়ালটোৰ সকলোখিনি নিৰ্ভৰ কৰিছে।

নবেনে লাহে লাহে বাস্তাবে আগ বাঢ়ি গৈ
আছে। বাস্তাৰ কোনো কোনো অংশত পানীৰ
ডোঙা বান্ধিছে। বাস্তাটো শিলৰ যদিও দুই
এঠাইত বোকাও নথকা নহয়।

গধুৰ মনেৰে সি আগ বাঢ়ে। এনেতে মধুমিতা-
হঁতৰ ঘৰৰ ওচৰ পাওঁতে বাবুলে মিচিকিয়াই
হাঁহি মাত লগালে, "দাদা, কি খবৰ?"

নবেনৰ বুকুখন হঠাতে কোনোবাই আঘাত
কৰা যেন লাগিল, আৰু আচৰিত হৈ তাৰ
ফালে ব' লাগি চাই বল। সি যেন বাবুলক
চিনি নেপায়। কোনোদিনে যেন সি তাক
দেখাই নাছিল।

নবেনে তাক কোনো উত্তৰে দিব নোৱাৰিলে।
সি মাথোন সামান্য মূৰ দুপিয়াই জঁতৰি গল।
"কিন্তু কিয়? কিয় আজি 'নবেন' দাই তাক
চিনিও নিচিনাৰ ভাও জুৰিলে? কিয় সি আজি

একো উত্তৰ নিদিলে ?”— বাবুলৰ মনত প্ৰশ্নৰ উদয় হ'ল।

এখনৰ পিচত এখনকৈ চিঠিবোৰ ইধৰৰ পিচত সিধৰলৈ গৈ বিলাই গ'ল নবনে। প্ৰকাশ-হ'ন্তৰ ঘৰত দাৰ্জিলিংৰ পৰা অহা পাৰ্চেল এটি দি নবনে ক'লৈ বাব বুলি ভাবি টোপোলাটো লুটিয়াবলৈ ধৰিলে। এনেতে মধুমিতাহ'ন্তৰ টেলি-গ্ৰাম খন হাতত পৰাব লগে লগে তাৰ গোটেই গা জিকাৰ খাই উঠিল। মনত পৰিল তাৰ মধুমিতাৰ সেট হাঁহি, বঙীণ মন আৰু বহুতো। অটুট স্বাস্থ্য আৰু টল্‌বল্‌ যৌৱনৰ জোৱাবে জোৱাই নিয়া সুন্দৰী মধুমিতাজনী নবনৰ চকুত ভাঁহি উঠিল। মনত পৰিল তাৰ গভীৰ মনৰ বেচাৰী বিধবা মাক জনীলৈ। সিহ'ন্তৰ ঘৰলৈ নবনে প্ৰায়ে যায়, ডিব্ৰুগড়ত চাকৰি কৰা পুত্ৰক বিমানৰ চিঠিলৈ। সেয়ে সেই মৰম নবনৰ বৰ আপোন হৈ পৰিছিল। সি গলেই ঘৰখনৰ সকলোৱে ভাবে যে সি বিমানৰ কিবা খবৰ আনিছে। মাকজনীয়ে নবনক বৰ মৰম কৰে। গলেই সুদা মুখে তাক কেতিয়াও নপঠিয়ায়।

কিন্তু সেইদিনা নবনৰ মধুমিতাহ'ন্তৰ ঘৰলৈ যাবলৈ যেন ভবি দুখনে আগ নাবাঢ়ে। বাবে বাবে তাৰ মনত পৰে বিধবা, মৰমীয়াল, গহীন মাকজনী আৰু সবল মনৰ সেই মৰমীয়াল মধুমিতালৈ। সিহ'ন্তক আজি সি এই টেলিগ্ৰাম খন কেনেকৈ দিয়ে বাক ? এইবোৰ ভাবি

থাকোঁতে কব নোৱাৰাকৈয়ে তাৰ চকুহাল সোঁমো কি উঠিছিল। মোনাখনত বিলাবলৈ এতিয়াও তাক ভালেকেইখন চিঠি আছে। তথাপি সিদিনা-লৈ নবনে ইমানতে কাম শেষ কৰি ঘৰমুৱা হ'ল।

বাতি আগু পিটিকাৰে ভাত দুটামান খাই বিছনাত নবনে দীঘল দি পৰিল যদিও তাৰ মনটো মধুমিতাহ'ন্তৰ ঘৰৰ চাবিবেৰৰ মাজত সোমাই পৰিল। তাৰ উদাস ভাৱবোৰে কোঠা-টোক ঘন নিৰানন্দময় কৰি তুলিলে। বাতি ভালমান পৰলৈ তাৰ টোপনি নাছিল।

বাতিপুৱা নবনে সোনকালে বিছনাৰ পৰা শুই উঠিল। চাহ-পানী খোৱাৰ পিচত চাইকেল খন ফটাকাপোৰ এটুকুৰাৰে মচি সি লাহে লাহে বিষাদপূৰ্ণ মনেৰে মধুমিতাহ'ন্তৰ ঘৰলৈ বাওনা হ'ল। টেলিগ্ৰাম খন তাৰ পকেটত। নগলে যে তাৰ উপায় নাই। চৰকাৰী চাকৰিৰ দায়িত্ব সি ভালদৰেই বুজে।

বাঙালী শুল্কযেও যেন নবনৰ দুখত সমানে দুখৰ ভাগী। বাতিপুৱাৰ নিৰ্মল বতাহ ছাটিয়েও নবনৰ গধুৰ মনটোক পাতলাব নোৱাৰিলে। টেলিগ্ৰাম খনে কঢ়িয়াই অনা মৰ্মান্তিক খবৰটো নো আজি সি কেনেকৈ দিয়ে। ভাবিলে তাৰ মনটো আৰু বেছি গধুৰ হৈ পৰে। হেজাৰ দিনৰ অতীতৰ কথাবোৰলৈও তাৰ মনটোৱে টাপলি মেলে।

নলবাৰীৰ ওচৰে সৰু গাওঁ এখনত নবনৰ

ঘব । মাক-বাপেক আৰু তিনিটা ভাই-ভনীৰে সিহঁতৰ সৰু পৰিয়ালটি । নবেন আছিল মাক-বাপেকৰ দ্বিতীয় সন্তান । কোনোমতে প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাটো পাছ কৰাৰ পিচত নবেনৰ আৰু পঢ়া নহ'ল । অৰ্থাভাৱত কলেজত পঢ়াৰ ভাগ্য তাৰ নহ'ল । শেষত সামান্য পিয়নৰ চাকৰিটো অশেষ চেষ্টাৰ ফলত সি পালে ।

জীৱনৰ হেজাৰ কল্পনাক বাস্তৱ ৰূপ দিব নোৱাৰিলে যদিও নবেনে নিকৎসাহ হোৱা নাছিল । তাৰ অন্তৰত দুখ অকণো নাছিল । চাকৰিত ভৰ্তি হোৱাৰ দিনৰে পৰা তাৰ কৰ্তব্য সি কৰি গৈছিল । এদিনৰ পিচত এদিনকৈ অঞ্চলটোৰ প্ৰতিঘৰ মানুহৰ লগতে তাৰ চিনাকি হৈছিল । যিদিনা মধুমিতাহঁতৰ ঘৰৰ সকলোৰে সৈতে নবেনৰ চিনাকি হৈছিল, সিদিনা কিয় জানো সি খুব আনন্দ অমুত্তৰ কৰিছিল ? সংসাৰত জীয়াই থকাৰ যেন এটি নতুন প্ৰেৰণা সি পাইছিল । মধুমিতাৰ সহজ সবল মনটোৱে নবেনক যে বাককৈয়ে আকৰ্ষণ কৰিছিল । তাইৰ উজ্জল, মিচিকিয়া হাঁহিয়ে যেন তাৰ হেজাৰ আশাৰ বঙীণ সপোন । ককায়েকৰ পৰা অহা চিঠি, পাৰ্চেল আদি সি লৈ দিয়াৰ সময়ত মধুমিতাই যে কিমান আনন্দ পায় ! এইবোৰ কথা ভাবি কেতিয়া গৈ সি মধুমিতাহঁতৰ ঘৰৰ পদূলি-মুখ পালে, তাক কবই নোৱাৰিলে । কল্পনাই যেন বাস্তৱ ৰূপ পালে । মধুমিতাই দৌৰি আহি নবেনক মাত লগালে,—

“আজি ইমান বাতিপুৱাই যে নবেনদা ?

নিশ্চয় কিবা ভাল খবৰ আছে, নহয় ?

নবেনে সৰু কলে, “আৰু যদি একো খবৰ নাই !” মধুমিতাই যেন অলপ লাজ পালে ।

বাবাদাত্তে থকা চকীখনত নিবৰে বহি পৰিল নবেনে । এনেতে গোসাঁই ঘৰৰ পৰা মাকে মাতিলে, “মধু. চাওঁ, দিয়াচলাইটো আন-চোন । চাকিগছি দেখোন মুমাই গ'ল ।”

কথাষাৰ শুনা মাত্ৰকে নবেনৰ গোটেই গাটো শিয়ৰি উঠিল । কিছুসময়ৰ পিচত গোসাঁই ঘৰৰ পৰা মাক ওলাই আহিল । নবেনক দেখা মাত্ৰেই তেওঁ মাত লগালে, “এ, বোপা দেখোন ? ইমান পুৱাই !” গহীনভাবেৰে মূৰ ছপিয়ালে নবেনে ।

ভামোলৰ বটাখন আনি মধুমিতাৰ মাকে নবেনৰ ওচৰতে বহি ভামোল কাটিবলৈ ধৰিলে । লগতে দুই এটা সৰু কথাও তেওঁ কৈ গ'ল । অনিচ্ছা স্বত্বেও চমুকৈয়ে নবেনে উত্তৰ দি গ'ল । আচল কথাষাৰ কবলৈ বা টেলিগ্ৰামখন দিবলৈ নবেনে সাহ গোটাৰ নোৱাৰিলে । এনেতে ভিতৰৰ পৰা মধুমিতাই একাপ চাহ লৈ ওলাই আহিল । নবেনে কলে,—

চাহ কিয় আনিলা ? ঘৰত খাইয়ে আহিছোঁ । একো নহয় । খালি চাহহে, খাওক ।” মধুমিতাই কয় ।

নবেনে আকৌ কৈ উঠে,—

“ভাইটি নাই নেকি ?”

“আছে, সি, বোধহয়, পঢ়ি আছে । আজি

দেখোন আপোনাক খুব চিন্তিত যেন লাগিছে,—
কিয় ?” — মধুমিতাই কয়।

এনেতে বাবুল ওলাই আহে। নবেনক
দেখা পায়েই সি কৈ উঠে,—

“এ, দাদা, দেখোন ! ইমান বাতিপুৱাই
নিশ্চয়, কিবা ভাল খবৰ আনিছে।”

“আক যদি বেয়া খবৰ হয় ? ভেতিয়া ?”
বাবুলে একো বুজিব নোৱাৰি আচৰিত হৈ
কয়,—

“বেয়া মানে কেনে ? মই যে একো ধৰিব
পৰা নাই।”

“ধৰি লোৱা, তোমাৰ দাদাই হেনো বহুত
দিনলৈ নাহে।”

“অ, সেইটো একো ডাঙৰ কথা নহয়।
কাৰণ দাদাই দুবছৰ এবছৰৰ মূৰতহে ঘৰলৈ
আহে।”

মধুমিতাৰ গোটেই মুখখন যেন শেঁতা পৰি
গ’ল। উদ্বিগ্নভাবে তাই কৈ উঠে,—

“নবেন দা, আপুনি কি কব বিচাৰিছে ?
সোনকালে নকয় কিয় ?”

যাকে বহাৰ পৰা উঠি নবেনৰ একেধাৰে

ওচৰ পালে, আক কলে, “বোপা, আমাৰ বিমানৰ
কিবা বেয়া খবৰ আছে নেকি ? তোমাক মই
মোৰ নিজৰ ল’ৰাৰ দৰে মৰম কৰোঁ। খুলি
নকোৱা কিয় ?

নবেনৰ চকু ইতিমধ্যে চলচলীয়া হৈছিল।
সকলোৱে উদ্বিগ্নতাৰ দৃষ্টিৰে তাৰ পিনে চাই
ব’ল। খন্তেক নিবৰে থাকি সি কয়,—

“মানে আপোনাৰ ডাঙৰ লৰা —.....”

“কি !!! ” বাবুল আক মধুমিতাই একেলগে
কৈ উঠিল।

“তোমালোকৰ দাদা আক ইহসংসাবত নাই।
যোৱাকালি স্কুটাৰ দুৰ্ঘটনাত.....” — নবেনে
আক কব নোৱাৰিলে।

মাকে চিঞৰি মাটিত বাগৰি পৰিল। মধু-
মিতাই বাবুলক সাৱটি ধৰি ছকছকাই কান্দি
উঠিল। অমৰ উপায়হীন হ’ল। লবালৰিকৈ
পানী অলপ আনি অচেতন হৈ পৰা মাকৰ
চকু মুখ মোহাৰি দিলে। ভেঙু জ্ঞান পালে কিন্তু
কান্দি কান্দি বউলী হ’ল। ইতিমধ্যে গাঁৱৰ
মানুহেৰে চোতাল ভৰি পৰিল।

নদীত নিজৰ মুখ

প্রভাত চন্দ্ৰ ঠাকুৰীয়া
শ্রীকৃষ্ণ-বিশ্ববিদ্যালয়
২য় বাৰ্ষিক

কদম্বত চিল মাৰি থৈ দিয়া
সক সক খুচুৰা ইতিহাস বোৰে
লগলাগি যেতিয়া গধুৰ কৰে মন
ইচ্ছা হয় নদীত নিজৰ মুখ চাই লোৱাৰ,
আকৌ এবাৰ মন যায়
হেমন্তৰ পকা পকা ফলৰ মাজত
পুখু'বাব হেৰাই যোৱাৰ ।
যেতিয়া নদীৰ সিপাৰে—দূৰণিত
চিলঙৰ পল'গ্ৰাউণ্ডৰ দৰে
অবণ্যই ছবিৰ বননি হৈ আগুৰি আছিল,
যেতিয়া মেঘবোৰে হাঁহি হাঁহি অবণ্যক যৌৱন দিছিল
নদীৰ নিটোল বুকু স্বচ্ছ আৰু ফৰকাল আছিল—
পাৰৰ মিনাৰ আৰু নদীৰ ভাৰুৰ্য চাই মই হ'লোঁ।
আবেলিৰ উৰি যোৱা বগলীৰ দৰে এক পুলকৰ বোমাঞ্চ ।
নদীত নিজৰ মুখৰ স'তে চিনাকি হোৱাৰ দৰে
ইমান আপচু কথা সিও হ'ল বোমাঞ্চৰে
অন্য এক মিঠা মাদকতা ।

তাৰ পিচত—
অবণ্য চহকী কৰা মেঘবোৰ তললৈ নামি আহিল
কুঁৱলীয়ে সিপাৰৰ শস্য পথাৰ গিলি ধলে
নদীখন ক্ৰমে আৰু ওচৰ চাপিল
মোৰ নিশাহৰ বাষ্পই নদীৰ স্বচ্ছ বুকু ঢাকি
কুঁৱলীক গভীৰ কৰিলে । খালিৰ পাহাৰে
পুতি নিলে পাৰৰ মিনাৰ ।
মোৰ বিষন্ন মুখ চাই লওঁ স্নান
যেতিয়া ডাবিলোঁ— নদীৰ শীৰ্ষ বুকুত তেতিয়া
ইতিহাসৰ হাড়ক'পা কুঁৱলী নামিছে ।

× × ×

দুখন ছবি

লীলা সবকাব
প্রাক-বিশ্ববিদ্যালয়
১ম বাৰ্ষিক

তিনি মহলাৰ ওপৰত
সুসজ্জিত এটি কোঠা
মিঠা পোহৰৰ সেউজীয়া তবিল বস্তিয়ে
আবামী চকীত বহা মানুহজনক
কৈ আছে অপেক্ষবী দেশৰ কথা ।
তলত ফুট পাথৰ বিহাং চাকিয়ে
বুজু-পিঠি লগলগা জনক
আমনি কৰিছে সোঁ দূৰৰ
দোকানত থকা কটিবোৰ দেখুৱাই
কটিবোৰ যেন অপেক্ষবীৰ
বক্তিম গাল ।

)o(

অনিৰুদ্ধ

সাবনা পাটোৱাবী
প্রাক্তন ছাত্ৰী

এজাক প্রবুদ্ধ জনতা
অশান্ত মস্তিষ্ক
সিহঁতৰ বুদ্ধত কেৱল দৃঢ়তা
পৰাজয়ৰ গ্লানি মুচি পেলোৱাব ।
এজাক প্রবুদ্ধ জনতা
দৃষ্টিত বঞ্চিতৰ জুই
বজ্জ সিহঁতৰ সঙ্গীম আজি
শোষণ প্রাচীৰ ভাঙি দিয়াৰ
অদম্য বাসনা মনৰ মাজত !
সময়ৰ হাত বাউলিত
বিনিময় বজনীবে
সিহঁত আজি অনিৰুদ্ধ ।

)o(

উপলব্ধিৰ এটি ক্ষণত

কল্পনা বড়ো
২য় বাৰ্ষিক, স্নাতক

মনটোৱে যেতিয়া গতি হেৰুৱাই পেলায়,
আশা আৰু কল্পনাবোৰ যেতিয়া
এখন বোবা, ঘোলা আকাশত
এটা স্থবিৰ, নিশ্চল পাহাৰৰ উদাসীনতাত
খুন্দা খাই ভাগি যায় খানবান হৈ,
তেতিয়া—
বুকুৰ মাজত ৰাজহু কৰে গভীৰ বিষন্নতাই
মোৰ টোপনি নধৰে।
জোনাকৈ মোক উন্নয়ন কৰে।

জোনাকৰ মাজে মাজে মোৰ মনটো উৰি যায়
এক অনামী স্বপ্নৰ দিগন্তলৈ,
এক বেদনা-ধূসৰ স্মৃতিলোকলৈ।
ৰাতি গভীৰৰ পৰা গভীৰতৰ হয়।
জোনাকবোৰ সিঁচৰিত হৈ
কিবা কিবি ছবিবোৰ অঁকে।
দূৰণিৰ পৰা ভাঁহি আহে চিতাবৰ সুৰ।
নিশ্চক্ৰতা ভেদ কৰি সুবোধৰ সাৰ পাই উঠে
জোনাকবোৰ কঁপি উঠে,
সুৰৰ কঁপনিৰে ৰাতিটো ডৰি পৰে।
মনৰ মাজত উঠা দুৰ্বোধ্য কোলাহল বোৰ
চিতাবৰ সুৰে তল পেলাই দিছে—

সুৰে মোক লৈ যায়—
গভীৰৰ পৰা গভীৰলৈ,
জনাব পৰা নজনালৈ,
বহস্যৰ পৰা বহস্যাতীতলৈ!
বৰ্তমানৰ সাধাৰণ চিনাকি জগতখনৰ পৰা
মই আঁতৰি যাওঁ—
অতীতৰ ধূৱলীকুঁৱলী অস্পষ্ট পৃথিবীখনলৈ।
তাৰ পিছত ?
এটা এটাকৈ সকলোবোৰ নোহোৱা হৈ যায়।
থাকে মাথোন—

এখন বিবৰ্ণ আকাশ।
একাজলি খেলি-মেলি জোনাক !!
আৰু অজস্ৰ নীৰৱতা !!!
এই নীৰৱতা, এই নিঃসঙ্গতা
মোৰ খু—উ—ব আপোন।

মোৰ হৃদয়ৰ এতি চৰাই

অমিতা বৰা
২য় বাৰ্ষিক
প্ৰাক-বিদ্যাবিদ্যালয় জেণী

মোৰ প্ৰেম

প্ৰদীপ কুমাৰ দাস
১ম বাৰ্ষিক
প্ৰাক-বিদ্যাবিদ্যালয়

মোৰ হৃদয়ৰ এটি মৰমৰ চৰাই
বাৰিছিলে। সঘৰমে
প্ৰতি দিনে মই আহাৰ যোগাওঁ
নিঃস্বার্থ প্ৰেমেৰে।
দিনৰ বেলিকা এৰি দিওঁ
তাইক আপোন কৰুলৈ,
বাৰি হলে চপাই আনোঁ।
মোৰ হৃদয়ৰ সজালৈ।
কিন্তু, কেতিয়াবা অতি অজ্ঞাতে
বাৰি যায় তাইৰ থং
কাটি যায় মোৰ হৃদয় সত্তা
পকা পদিসলৰ দৰে।
উপায়হীন হৈ অৱশেষত
এক বিশাল পৃথিবীলৈ,
এৰি দি মই আহুত হওঁ
অতি দৌৰেৰে।

মোৰ কাষত এখন চোকা তবোৱাল
কিহেবে তৈয়াৰী নাজানোঁ।
দেখিছোঁ বক্ত বঙা চিক-মিকনি
মুহূৰ্তে মুহূৰ্তে
যেন এটি মুহূৰ্ততে শেষ হৈ যায়।

কিন্তু মোৰ ভয় নাই
আছে মাথো আশা
আক প্ৰজলিত পোহৰৰ দৰে
হৃদয়ত জ্ঞানৰ পোহৰ সিচিৱলৈ
আছে অলেখ হেপাহ,
চিক-মিকনিৰ বিন্দু বিন্দু
বক্ত কণিকাত লাগি আছে
মোৰ হেজাব হেজাব স্বপ্ন।

কোলাহল

শ্রীশৈব কলিতা ।

২য় বাৰ্ষিক

প্ৰাক-বিশ্ববিদ্যালয় শ্ৰেণী

১ প্ৰত্যয়

এখন অৰাক পৃথিৱী,
এখনি মেঘমুক্ত নীলাকাশ
আৰু...এখন পৰ্বত
দাঁতিৰে বৈ যোৱা তটিনীৰ কলু-কলু সুৰত
হৰিণা পোৱালীটিয়ে বিনায়—

“মই অকলশৰীয়া”

হুটিমান মুহূৰ্ত বাগৰি যায়
নতুন পথৰ এটা দল—অভিজাত শ্ৰেণীৰ
বিকট অটু হাঁহি সিহঁতৰ মুখত
অশ্রু কঁৱলীয়ে ঢকা
এক হুই তিনি-অগণন মুখমণ্ডল
ককণ ৰোদন তোলে
এমুঠি অন্ন, এখনি বস্ত্ৰৰ বাবে
কাৰো সহাৰি নাই।
কিন্তু আজি সুনীল গগন মেঘাহত
ধৰিত্ৰীৰ বুকুত এক বিৰাট কোলাহল
তটিনীৰ তীৰে তীৰে হেজাৰ হেজাৰ
মানুহ আহিছে আগুৱাই।

১০১

বসন্ত দত্ত ।

লৰালিৰ লুকাভাকু
বৰ মিঠা সোঁৱৰণ
সমুখত কঠিন সংগ্ৰাম,
সন্ধ্যা লাগি ভাগিল
পূৱৰ সূৰ্যটো ক’ত—
হয়তো লুকাই খোৱাৰ ধুকুতা
নিশাৰ একাৰৰ
ওহো,— এতিয়া দিনটো
যেন বুজুত ক্লান্ত এটি সৈনিক।
পৰাজয়ৰ গ্লানি বৰ দুঃসহ !
প্ৰকৃতিৰ বাবে হুঁহকিব
লাগে কেতিয়াবা,
এই একাৰ ঠেলি আকৌ
ওলাই আহিব নতুন দিনৰ
প্ৰতিশ্ৰুতিৰে এটি জলন্ত সূৰ্য।
বুজুত জয়ৰ আনন্দ
সিয়ে ইমান মধুৰ।

স্বতি গীত : নাইতিফেল চবাই এতিলৈ

কামিনী মোহন শৰ্মা।

আনন্দত হৃদয় বিমায়

বিবেকত ওস্তাব অলসতা।

মই যেন মহুৱাৰ মায়াত মাতাল

কানিৰ নিচাই যেন টানি টানি মিছে মোক

বিস্মৃতিৰ অটল তলিলে

হে সদানন্দময়ী! তোমালৈ মোৰ একো হিংসা নাই

বৰঞ্চ হে বনপৰী! সংগীত মায়াভবা।

ছায়াভবা সুষামল এই বননিত

সুকোমল কণ্ঠৰ শ্ৰীংগীতি শুনি

তোমাৰেই আনন্দত মইও আজি আনন্দ পাগল।

মোক আজি বহুকাল ধৰলীৰ গৰ্ভত

সংযুক্ত সুলীতল অকমান মহুৱা লাগে

যাব এটি পৰশত পাব পাবো বসন্তৰ পূৰ্ণ-পয়োভব,

শ্ৰীমলীমা বনদেশ

আনন্দৰ মুহূৰ্ত্তা আৰু সাৱলীল সংগীতৰ স্মৰ,

আৰু এটি বংশৰ যৌৱন উৎসৱ,

কবিতাৰ উৎস-বঙা মহুৱাবে পয়োভবা

এপিয়লা ফেনিল মদিৰা মই আকণ্ঠ কৰি পাম

মুখ মোৰ মদিৰাৰ বোলেবে বোলাই

ইজগত বিস্মৃতিত এবি থই

মিলি যাব ধোজো আজি

অৰ্দ্ধ আলোকিত ভব বন প্রদেশত।

অৱসাদ বোগ-ব্যাদি,

হতাশাবে পৰিপূৰ্ণ ইখনি জগত—

য'ত আছে বহুনাৰ কৰণ চিৎকাৰ

বৃদ্ধৰ জঠৰ দেহত জড়তাৰ অত্যাচাৰ,

যৌৱন জ'ই পৰি মৰি মৰি যায়;

চিন্তা য'ত বিষাদত ভাবাক্ৰান্ত হয়,

হতাশাত মান হয় ক্লান্ত নয়ন;

সৌন্দৰ্যৰ জ্যোতি য'ত বৰ খন্তেকীয়া—

নব দম্পতিৰ প্রেম হৈ পৰে সমস্ত বেদনা গধু

সিদ্ধগত স্তম্ভৰ বিস্মৃতিত এবি থ'ই

তোমাৰ এই সদানন্দ বন প্রদেশত

লীন হৈ যাবলৈ বৰ মন যায়।

নহয়, নহয়! মহুৱাৰ মায়াৰে নহয়।

যদিওৱা আজি মোৰ মগজুত খেলি মেলি

চিন্তা মোৰ ক্লান্তিত পৰিছে ভাগৰি

তথাপিও আজি মই তোমালৈ উৰি যাম
কবিতাৰ অদৃশ্য ডেউকা কঁপাই !
বঙমনে শশীবানী শোভি আছে নভাসম
চতুৰ্দ্দিকে বেঢ়ি আছে উজ্জল তাবকা পবীৰ দল ;
বহেন কমনীয় নোভময় বাতি
আজি তোমাৰ লগত !

।ক তাত —

সইখন অমানিশা পৃথিবীত
জু মাজে মলয়াত
মলীয়া পাত কঁপি স্বৰ্গৰ জ্যোতি পৰে
— ব্যস্তিকে — পোহৰৰ লেশমানো নাই।

এয়া মোৰ চৰণ তলত কিনো ফুল কুলি আছে
বিবিশ্বৰ বিশাখাত কিহৰ সুবাস এয়া দুৰ্গবৈ আছে
মই তাৰ একোকেই দেখা পোৱা নাই;

তথাপিহো সুবাসিত অন্ধকৰত
নিৰ্ভৰ বনলতা বিবিধ ডালত
ঝুতুৰাজে আনি দিছে কিহবনো মধু এয়া
মই তাৰ পাইছো উমান,

সেয়া কুঞ্জলতা, অঘৰী গোলাপ,
পাতৰ ওৰণি লোৱা ভায়োলেট ফুল,
বাসন্তীৰ প্ৰথম দুহিতা —

কন্তৰ ব সুবাসেৰে সুবাসিত মধুভৰা গোলাপ কুসুম,
গ্ৰীষ্মৰ গধূলিত তৃষ্ণাতুৰ ভ্ৰমৰ গুণ গুণ সুৰ !

হে নিশাচৰী! শুনি আছে। গীতিকা তোমাৰ;
জীৱনত বহুবাৰ সুধাকৰ গৃহ্যৰ প্ৰণয় কাননা কৰি
কবিতাৰ লহৰেৰে অফুট সুৰে

কমনীয় নাম তাৰ ধৰি বহুবাৰ প্ৰাৰ্থনা কৰিছিনো
মোৰ এই নিশ্বাস সংগোপনে কাঢ়িলে
বিশ্বৰ বতাহত মিশ্ৰিত কৰি দিবলই;
আজি এয়া মাজ নিশা
বিশ্বৰ দশোদিশে ঢালি দিছা
সদানন্দ আত্মাৰ আনন্দ তোমাৰ
আনন্দৰ এনেহেন চৰম ক্ষণত
যাতনা নোপোৱাকে মৰি যাব পৰা হলে
মৃত্যু মোৰ পূৰ্ণতাৰ প্ৰাচুৰ্যেৰে ভৰিলহেঁতেন।
তোমাৰ এই সংগীতৰ সাবলীল মূৰ্চনাবোৰ
লাহে লাহে গ্লান হৈ যাব মোৰ অৱনৈশ্ৰিয়ত
আক মই মিলি যাম
আত্মাৰ মুক্তি মন্ত্ৰধ্বনি শুনি শুনি
ধৰণীৰ ধূলিৰ লগত।

জানো হেৰা, মৃত্যুঞ্জয়ী পথী !

জন্ম তৰ হোৱা নাই মৃত্যুৰ বাবে !
ভৱিষ্যতৰ কোনো অনাগত উত্তৰ পূৰ্বে আহি
তোমাৰ এই গীতিকাক গ্লান কৰি দিবও নোৱাৰে।
আজি যি শুনিছোঁ মই অমৃত সুবধ্বনি
প্ৰজ্ঞা-প্ৰজ্ঞাপতিবোৰে অতীতত শুনিছিল সেই
একে সুৰ

হয়তোৱা এই সুৰে
বিদেশৰ খেতি পথাৰত
সংগৃহৰ বিৰহত অভাগিনী ক্ৰন্দনী
বৰ্গৰতা শোকাকুলা কথৰ হিয়াত
সানিছিল শাফিৰ শীতল প্ৰলেপ !

এই একে সুবৰ লহবে
 ধুমুহাৰ গৰ্জনেৰে ভয়বহ সাগৰৰ
 কোনো এক জনশূন্য পৰীৰ দ্বীপত
 যাহুলগা কাৰেঙত
 বন্দি নী গাভৰুৰ ভীতা হৃদয়ত
 দানিহিল শান্তি সেই নিৰ্জনতাত !

নিৰ্জনতা ! ঘণ্টাধ্বনি সম এই শব্দটিয়ে
 ওভোতাই আনিলেহি মোক মোৰ কঢ় বাস্তৱ
 নিসঙ্গতালৈ !
 গুচি যোৱা মায়াবিনী কুহকিনী অহে !
 তুমি আৰু কাহানিও নোৱাৰিবা কবিলে প্ৰবন্ধনা
 মোক ;

বিদায় পথিটি হেৰা ! বিদায় তোমাক
 সোৱা— কমলীয় সুবৰ লহব
 অদূৰৰ— বননি, নিজৰা আৰু পাহাৰৰ কাষৰত
 লাহে লাহে গ্লান হৈ হৈ
 কববহু হৈ গ'ল সিপাৰৰ উপত্যকাত;
 এয়া জানো কল্পনা ?
 নে এক জাগ্ৰত স্বপ্ন অশুভৃতি ?
 সংগীতৰ সুবধ্বনি হেৰাল নেকি—
 এয়া মই জাগ্ৰত নে নিদ্ৰিত ?*

* বিশ্ব বৰেনা কবি জ'ন কিট্চৰ বিখ্যাত
 Ode to a Nightingale ৰ ভাষানুবাদ ।

কৈফিয়াতঃ মৌনতাৰ

—দিলীপ দাস ।

মৌনতায়ে কেতিয়াবা কথা কয় :
 প্ৰাণৰ গভীৰ গোপন কথা ।
 মৌনতা তেতিয়া চঞ্চলা বাঙালী বোড়নী;
 আৰু ভাষাৰ পখিলা পেৰাৰ তলিৰ অচল টকা ।

শিমলুৰ ডেজবঙা ফুলত ফাগুনৰ বতৰা—
 শোৱালীৰ সুবাসত শবতৰ মতলীয়া গান—
 হয়তো হব পাবে
 কোনো ভাবোজ্জ্বলী কবিৰ বিলাসী কল্পনা ।
 মাতালৰ অৰ্থহীন এলাপ বুলি কোৱা মাৰ্বেণী
 বাতুলতা ।

তোমাৰ দৰদী হিয়াৰ সাদৰী সন্তান
 আৰু
 লাৱণী হাতৰ অনুপম আপ্যায়ন
 হয়তো মূল্যহীন কবিৰ পাবি
 অভিধানৰ বাছকবনীয়া শব্দৰ মালা গাঁথি ।
 হৃদয়ৰ প্ৰকাশ ভাবে কবিৰ নোৱাৰি ।
 অনুচ্চাৰিত হই ব'ল সেয়ে নিপুণ সেই
 শব্দ-সমষ্টি ।*

আধুনিক গীত

নগেন কলিতা ।
প্রাক্তম ছাত্র ।

নিশাব শেরালি সবে
কথা এটি জীৱনৰ সোঁৱৰণী অতীতৰ
মনত পৰে বাবে বাবে ॥

এদিন আছিলে মোৰ
কল্পনা জীৱনৰ—
কদয় পূৰ্ণ কৰি—
কল্পনা নাই মোৰ—
আজি কিয় জাঁতৰি গ'ল
গভীৰ নিশাব নীৰৱতাবে ॥

নিশাব একাৰত বহি
অকলশৰীয়া বুলি
যেতিয়া শেরালি সবে
বিষাদৰ চকুলো নিগৰে ।
সেয়েহে ভাবিছোঁ মনে
অভিতলে' মনে মনে
—বাগৰে হুধাৰি চকুলো হুগালে
(সেয়া) সোঁৱৰণী মোৰ অতীতৰে ॥

সমবেত গীত

নগেন কলিতা ।
প্রাক্তন ছাত্র ।

ম--পূৰণি মিলিত কণ্ঠে আমি
গাই যাওঁ নতুনৰ গান ।
একতাৰ দোলেৰে দেশ গঢ়িবলৈ'
কবিস্য আমি অভিযান ॥

মাড়-ভূমিৰ হকে জীৱন কবিস্য দান—
দেশ বাধিবলৈ' হ'ম আগুৱান ।
নতুন উলাহেৰে নতুন পোহৰেৰে
আই অসমীক উজলাম ।
লাচিতৰ দৰে আমি হেংদাং ল'ম—
চিঞলেখাৰ দৰে বাট দেখুৱাম ।
দেশৰ কাৰণে, আমি দহৰ বাবে
মৃত্যুক সাবটি ল'ম ॥

যৌতুক প্রথা বিনশ্চিত সামাজিক চেতনা

কমা ডেকা

আমাব সমাজত বিয়া নামৰ এই পবিত্ৰ উৎসৱটোত যৌতুক দিয়া বা লোৱা প্ৰথাটো হ'ল নাবীৰ অমৰ্যদাৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ প্ৰতীক। বহু বছৰ আগতেই এই কুপ্ৰথা আমাব সমাজ ব্যৱস্থাত চলিছিল আৰু এতিয়াও কম-বেছি পৰিমাণে চলি আছে। নানা ধৰণৰ কুসংস্কাৰৰ লগতে এই কুসংস্কাৰটিও জীয়াই আছে। এচাম শিক্ষিত সমাজ সংস্কাৰকে এই প্ৰথাৰ অৱসান ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিয়েই আছে আৰু আন এচামে ইয়াক নতুন নতুন ধৰণে আৱিষ্কাৰ কৰি আছে। এই কুপ্ৰথাই এনে গভীৰ ভাৱে শিপাইছে যে ইয়াক আজিও নিশ্চয় কৰি পেলাব পৰা নাই। আধুনিক শিক্ষা-দীক্ষাৰ ফলত এই প্ৰথা হ্ৰাস হোৱাতো নায়েই বৰং আন কিছুমান সম্প্ৰদায়ত নতুনকৈ প্ৰবেশ কৰাহে দেখা গৈছে। কঢ়া পক্ষই দৰা পক্ষৰ চাহিদা পূৰণ কৰিব নোৱাৰা বাবেই বিয়াৰ পিচত ছোৱালীয়ে শহুৰেকৰ ঘৰত যথেষ্ট লঘু লাঞ্ছনা খাবলগীয়া হয়। অশুন্দৰী ছোৱালী জন্ম দিয়াৰ বাবে পিতৃ-মাতৃয়ে যৌতুকৰ টোপোলাটো অলপ বেছি শকতকৈ ধোণাব কৰিব লগীয়া হয় তেওঁ-

লোকৰ প্ৰাপ্য শাস্তি হিচাপে। আকৌ কেতিয়াবা দেখা যায় যে মধ্যবিত্ত অথবা সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ লোকৰ একোজনী শুন্দৰী ছোৱালীয়েও অভিভাৱকৰ সামৰ্থ্যহীনতাৰ বাবে নানা কষ্ট ভুগিব লগীয়া হয়।

ভাৰত স্বাধীন হোৱা আজি প্ৰায় তিনি দশক হ'লহি কিন্তু এতিয়াও ভাৰতীয় নাবী-সকল (বিশেষকৈ গাওঁ অঞ্চলত) যি দৰে আগবাঢ়ি যাব লাগিছিল সেইদৰে আগবাঢ়ি যাব পৰা নাই। আমাব ভাৰতত নাবী শিক্ষাই যদিও কিছু অগ্ৰগতি লাভ কৰিছে এতিয়াও গাওঁ অঞ্চলৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষা দানত সমান দৃষ্টি দিয়া দেখা নাযায়। ফলস্বৰূপে নাবী বহুক্ষেত্ৰত পিচপৰি থাকিব লগীয়া হয়। তেনে নাবীয়ে মান মৰ্যদা সম্পৰ্কে বাৱস্থাবিক জীৱনত বাস্তৱ অৰ্থত বুজিইবা কি? যৌতুক নামৰ এই কুপ্ৰথাৰে মূল্যাক্ষন কৰি নাবীৰ জীৱনক যি চৰম অৱসানলৈ কৰা হয় তাক উপলব্ধি কৰাৰ অনুভূতি কণেই তেওঁলোকৰ মাজত বিচাৰি পাবলৈ নাই। যেতিয়ালৈকে এই শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এই মনোভাৱৰ সলনি নহ'ব, ল'ৰা আৰু ছোৱালীক সমান

চকুৰে চোৱা নহব তেতিয়ালৈকে ভাবভীৰ নাবীয়ে নিজৰ ন্যায় অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত হৈয়েই থাকিবলগীয়া হব। যুগে যুগে নাবীৰ সামাজিক মূল্য আৰু অৱস্থানৰ পৰিবৰ্তন হৈছে। মাতৃ-ভাত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাৰ মাজত নাবী প্ৰথমে স্বাধীন আছিল। এটা পৰিপূৰ্ণ জীৱনৰ বাবে পুৰুষ আৰু নাবী দুয়োজনৰে সহযোগৰ দৰ্কাৰ। তেতিয়াৰ আদৰ্শত নাবী আছিল অৰ্দ্ধাঙ্গিনী আৰু সহধৰ্মিনী। জীৱনৰ প্ৰতি পদক্ষেপত নাবীৰ প্ৰয়োজনীয়তা পুৰুষৰ জীৱনত আছিল। কিন্তু লাহে লাহে সামাজিক অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন হ'ল, হয়তো সামাজিক, অৰ্থিক আৰু সুশিক্ষাৰ অভাবেই ইয়াৰ মূল কাৰণ। সমাজখন পুৰুষ প্ৰধান হৈ পৰিল। অৰ্থনৈতিক পৰাধীনতাৰ সুযোগ লৈ নাবীক নিজৰ অধীনত ৰখাৰ সুযোগ সুবিধা তেওঁলোকে এৰিব নিবিচাৰে সেয়ে এই ব্যৱস্থা জীয়াই ৰখাৰ বাবে তেওঁলোকে জ্ঞাত বা অজ্ঞাতভাবে বহুত ধৰণৰ চেষ্টা কৰে। বিভিন্ন আলোচনী, আকাশবাণী আদিৰ যোগেদি প্ৰায়েই পুৰুষে লিখা গল্প, নাটক আদি পোৱা যায় য'ত যৌতুকৰ কাৰণে বিয়া নোহোৱাৰ বাবে ছোৱালীয়ে আত্মহত্যা কৰে। অৰ্থাৎ লেখকে কব বিচাৰে যে ল'ৰাবোৰে যেন দয়া কৰি যৌতুক নলৈ বিয়া কৰে, কাৰণ তেনে নকৰিলে ছোৱালীৰ মুক্তি নাই। অৰ্থাৎ দয়াৰ পাত্ৰ নহলে বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত ছোৱালীৰ কৰিব লগীয়া একো নাই। সেয়েহে ছোৱালীয়ে আগবাঢ়ি আহি প্ৰমাণ কৰিব লাগিব যে

ছোৱালীয়ে আত্মহত্যা নকৰি প্ৰয়োজন হলে দিনহাজিৰা কৰি হ'লেও নিজৰ ভবিষ্যৎ ওপৰত থিয় হব পাৰিব।

পৃথিৱীৰ সমাজতাত্ত্বিক দেশসমূহত সকলো ক্ষেত্ৰতে নাবী-পুৰুষৰ সমান অধিকাৰ ঘোষণা কৰা হৈছে আৰু হাতে কামেও তেওঁলোকে সকলো কাম কৰিবলৈ সাহস গোটাৰ পাৰিছে। দৈনিক মজুৰীৰ কাম, মেৰুনিৰ কাম, সমবায় ভিত্তিত চলা দোকানসমূহৰ কাম আদি সেইবোৰ দেশত মহিলাই কৰি নিজৰ ভবিষ্যৎ ওপৰত থিয় হৈছে। আমাৰ দেশৰ নাবীসকলেও পুৰুষৰ সহানুভূতি আশা নকৰি নিজৰ ভৱিত থিয় দিবলৈ আগবাঢ়ি আহি দেখুৱাব লাগিব নাবী দুৰ্বলা নহয়। চাকৰিৰ অৰ্হতা নেথাকিলেও বয়ন, চিলাই, উলৰ কাম, পশুপালন আদিৰ মাজেৰে আজিৰ নাবী ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজত আবদ্ধ নেথাকি বাহিৰত নিজকে নানাভাবে প্ৰতিষ্ঠা কৰি আত্মনিৰ্ভৰশীল, উপাৰ্জনক্ষম হবলৈ শিকা উচিত। বৰ্তমানৰ অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ সময়ত মহিলাসকলে সৱলক্ষী হৈ পৰিয়াল তথা সমাজৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত বৰঙণি যোগোৱাটো এটা কৰ্তব্যত পৰিণত হৈছে। আনহাতে তেতিয়াহে নিজৰ স্বত্ব আৰু দায়িত্বৰ ক্ষেত্ৰত নাবীসমাজে আত্মবিশ্বাসেৰে মূৰ দাঙি থিয় হোৱাৰ মনোবল লাভ কৰিব পাৰিব। শিক্ষাৰ ব্যাপক অৰ্থচ সম্পূৰ্ণ বিস্তাৰেৰে নিজৰ ব্যক্তিত্ব আৰু যোগ্যতা সম্পৰ্কে নাবী সচেতন হ'ব

পাবিব। ভাবতব শতকবা প্রায় এশভাগ অর-
হেলিভা নাবীক সমকালীন পুৰুষ আৰু সমাজৰ
পৰা আঁতৰাই বখা দেৱালখন ভাঙি পেলাবগৈ
পাবিব এই বিস্তাৰিত শিকাইছে। সেয়েহে
এতিয়া সমাজৰ অগ্ৰগতিত খোজ মিলাই এক
বুজৰ সংখ্যক নাবীয়ে আকৌ নিজক প্ৰতিষ্ঠা
কৰিবলৈ কিছু পৰিমাণে সমৰ্থ হৈছে। বৰ্তমান
যুগ ধনৰ যুগ। এনে এটা যুগত নাবীসকল
স্বাৱলম্বী নহলে পুৰুষৰ পদতলৰ পৰা মুক্তি
পোৱা টান। আৰু অৰ্থনৈতিক ভাবে পৰাধীন
বাৰেই সমাজৰ কিছুমান ফোপোলা বৰমূৰীয়া
স্বৰূপ লোকে বিয়াৰ বতাবত নাবীক পাখিব
কিছুমান বস্ত্ৰৰ সতে তুলাচনীত তুলি দি জীৱনৰ
মূল্যাক্ষন কৰিব বিচাৰে। বৰ্তমান দুই এগৰাকী
নাবী মানসিক, অৰ্থনৈতিক আদি দিশত স্বাৱলম্বী
হলেও শতকবা ৯০ গৰাকীয়ে এতিয়াও অনুভৱ
কৰে বিবাহ মানে পুৰুষ আৰু নাবীৰ দৈহিক
মিলনহে মাথোন; আৰু যদি কাম চৰিতাৰ্থ
কৰাই বিবাহৰ ঘাই উদ্দেশ্য তেন্তে কোচভৰাই
কিছুমান মূল্যহীন যৌতুকেৰে অভিভাৱকে ফুচু-
লাই পঠিওৱা নাবী গৰাকী এজনী গণিকাভকৈ
কোনো গুণে কম নহয়। উপকৰা লাহ-
বিলাহেৰে পুৰুষৰ আনন্দৰ সামগ্ৰী মাথোন
হোৱাটোও নাবীৰ হীনতাৰে আছে সমস্তাৰ
সংকল্প নাই; আৰু সেই একে মনোভাৱৰ
ভেনেবোৰ পুৰুষেই নাবীৰ সেই প্ৰয়োজনীয়তাৰ
সুযোগ লৈ বঢ়াই গৈছে তেওঁলোকৰ চাহিদা;

যাব কলত তেওঁলোকৰ মূল্য বৃদ্ধি নহৈ হ্ৰাসহে-
পায় আৰু যাব পৰা প্ৰকাশ পায় তেওঁলোকৰ
মানসিক মানদণ্ডৰ মাপকাঠি।

নাবীৰ জীৱনক মূল্যহীন কৰি পেলোৱা
এই কুপ্ৰথাৰ নিশ্চিহ্ন কৰিব নোৱাৰিলে নাবী
সদায়েই পুৰুষৰ ওচৰত দাসীৰ স্থান লৈ থাকিব
লাগিব। আইন প্ৰয়োগ কৰিও এই প্ৰথাৰ
বিলুপ্তি কৰিব পৰা হোৱা নাই। ১৯৬১
চনৰ পৰাই যৌতুক নিষিদ্ধ আইন প্ৰচলিত
হৈ আছে, কিন্তু বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত ই কাৰ্যকৰী
হ'ব পৰা নাই। একমাত্ৰ অসমৰ বাহিৰে ভাৰ-
তৰ আন সকলো ৰাজ্যতে এই প্ৰথা সমান ভাৱে
চলি আছে আৰু কিছুমানত বাঢ়িহ গৈছে।
জন্মুত আজিকালি এক লাখ টকাৰ কম খৰচ
কৰি কোনো সাধাৰণ ঘৰৰ ছোৱালীক বিয়া দিয়া
সস্তৱপৰ নহয়। সেইদৰে পঞ্জাব, বিহাৰ, পশ্চিম
বঙ্গ, উত্তৰ প্ৰদেশ, তামিলনাডু আদি সকলোতে
এই প্ৰথা প্ৰচলিত হৈ আছে। বৰ্তমান আকৌ
নতুনকৈ আইন প্ৰচলন কৰি এই কুপ্ৰথাৰ অৱ-
সান ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰা দেখা গৈছে। ভাৰ-
তবৰ্ষৰ কেবাখনো ঠাইত ইতিমধ্যে এই আইন
প্ৰচলন হৈছে। ১৯৬১ চনত প্ৰচলন হোৱা
আইনত নাবীৰ মৰ্যাদা সম্পৰ্কে কিছুমান ডাঙৰ
ক্ৰটি থাকি যোৱা দেখা যায়। নাবীৰ মৰ্যাদা
সম্পৰ্ক কমিটিয়ে ১৯৭৪ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত
তেওঁলোকৰ বিৱৰণীত যিবোৰ মতাৱলী সন্নিবিষ্ট
কৰিছিল তাৰ লগতে ১৯৬১ চনৰ আইন সংশোধ-

—ধন কৰাব কথাও আছিল। কমিটিৰ মত অনুযায়ী এতিয়া বিভিন্ন বাজ্যত যৌতুক গ্ৰহন কৰাটো এটা অপৰাধ হিচাপে গ্ৰাহ্য কৰা হৈছে। পণ প্ৰথাক চিৰতৰে নিসিদ্ধ কৰিবৰ বাবে পণ প্ৰথা বিৰোধী আইনক আৰু কঠোৰ কৰাব উদ্দেশ্যেৰে বিহাৰ, উৰিষ্যা আৰু পশ্চিম বঙ্গত যি বিল গৃহীত হৈছিল সেই বিলে সম্প্ৰতি বাটপতিৰ অনুমোদন লাভ কৰিছে। হাৰিয়ানা পঞ্জাব, হিমাচল আৰু উত্তৰ প্ৰদেশ চৰকাৰৰ পণপ্ৰথা বিৰোধী এই আইনৰ ৰূপ সকলো বাজ্যতে সমান নহয়। কাৰণ সমাজৰ বীতি নীতি সকলো বাজ্যতে সমান নহয়। উদাহৰণ স্বৰূপে বিয়াত উপহাৰ হিচাপে পোৱা সামগ্ৰীৰ প্ৰকাশ্য প্ৰদৰ্শনী পঞ্জাবৰ আইনত নিসিদ্ধ কৰা হৈছে। উত্তৰ প্ৰদেশৰ আইনত আকৌ পণ লোৱা বা দিয়া লোকজনে তিনিবছৰৰ বাবে কোনো চৰকাৰী চাকৰি পাব নোৱাৰে।

এইদৰে সকলো বাজ্যতে এই যৌতুক প্ৰথা বন্ধ আইন হৈছে সঁচা আৰু কম বেছি পৰিমাণে এই আইন কাৰ্যকৰী হৈছে আৰু হ'বও। কিন্তু একমাত্ৰ আইনেৰে একো হ'ব নোৱাৰে। বিভিন্ন আইন কানুন কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ হ'লে যুগ যুগ ধৰি সমাজত থকা কু-সংস্কাৰ, অশ্ৰয়, অত্যাচাৰ আদি গুচাই স্ব অধিকাৰ পাবলৈ হলে প্ৰথমে প্ৰয়োজন এটি জাগ্ৰত জনমতৰ! অকল চৰকাৰী ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰাই মহিলাৰ কেতিয়াও সৰ্বজনীন মুক্তি বা সামগ্ৰিক অধিকাৰ সাব্যস্ত হ'বগৈ নোৱাৰে। যেতিয়ালৈকে সমাজত

নাৰীয়ে অন্ততঃ নিজৰ প্ৰাথমিক যোগ্যতা আৰু ব্যক্তিগতৰে সামগ্ৰিকভাবে নিজক পুৰুষৰ সমানে ধিয় কৰাব নোৱাৰে তেতিয়ালৈকে যৌতুক আদি প্ৰথাৰে নাৰীৰ বেচাকিনা চলিয়েই থাকিব। ভাৰতৰ সামান্য সংখ্যক সচেতন নাৰীক বাদ দিলে শতকৰা এশভাগ নাৰী অন্ধকাৰৰ মাজত আৱদ্ধ হৈ আছে, সেই অন্ধকাৰ হৈছে অশিক্ষা কুসংস্কাৰ, অৱজ্ঞা, দৰিদ্ৰতা ইত্যাদি। কিন্তু এই সকলোবোৰ আমাৰ সামাজিক ব্যৱস্থাৰ দায়। যৌতুক প্ৰথাৰ দৰে কুপ্ৰথাসমূহ কোনো আইনৰ দ্বাৰা প্ৰচলন হোৱা নাই। ই সমাজৰেই পাপ। সমাজৰ প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষ প্ৰশ্ৰয়ৰ বাবেই এই কুপ্ৰথাই প্ৰসাৰতা লাভ কৰে। এনে একোজন মানুহ এতিয়াও আছে যিজনে যৌতুক প্ৰথা বিলুপ্তিৰ বাবে বৰ বৰ বক্তৃতা দিয়ে অথচ সেই জনকেই ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজত আন এটা ৰূপত দেখা যায়। সেইবাবেই একমাত্ৰ আইনেৰে সামাজিক চেতনা গঢ়ি তুলিব নোৱাৰি। সমাজৰ বৈষম্য দূৰ কৰিবলৈ হলে সমাজখনৰ সামগ্ৰিক ভাৱে সৰ্বস্তৰেৰে কাম কৰিব লাগিব। অশিক্ষিত নাৰী সমাজে পুৰুষৰ সমানে আগবাঢ়িবলৈ সমৰ্থ গোটাব নোৱাৰে। নাৰী সমাজে নিজৰ মৰ্যাদাৰ বিষয়ে সন্মত উপলব্ধি কৰিবলৈ শিক্ষাৰ বিশেষ আৱশ্যক। পুৰুষ আৰু মহিলাৰ মাজত সহযোগিতাৰ মাজেৰে নাৰীৰ মৰ্যাদা উন্নত কৰিব পাৰি।

বিভিন্ন মানসিকভাবে বিভিন্ন ভাষা ভাষীৰে

সংগঠিত হোৱা যিকোনো এখন সমাজে আহ
কলীয়া কিছুমান নীতি নিয়ম সহজে লগু কৰিব
নোৱাৰে। অধিক অনাটনৰ কৰাল গ্ৰাসত দুব
যোৱা একোজন পুৰুষে এই সুবৰ্ণ সুযোগটো
সহজে এৰি দিব নিৰিচাবে। আকৌ আনহাতে
একোজন লুভীয়া কুপন পিতৃ-মাতৃ অথবা প্ৰাৰ্থী
নিজৰ টকাৰ অন্ধটো একেই বাৰি আনৰ
খৰচতে কাম সমাধা কৰিব পৰা সুযোগ পালে
তাক এবাৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ নকৰাটোৱেই স্বাভা-
ৱিক। কেতিয়াবা আকৌ সম্পত্তিশালী পিতৃ-
মাতৃৰ অপত্য স্নেহৰ ফলত এই যৌতুক প্ৰথাৰ
প্ৰভাৱ দেখা যায়। ইচ্ছাকৃত ভাৱে প্ৰয়োজনত
কৈ বহুত বেছি যৌতুক দি পঠিওৱাৰ ফলত
কেতিয়াবা কিছুমান সম্পত্তিশালী পিতৃ-মাতৃৰ
সাজত এই যৌতুক দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত এক প্ৰতি
যোগিতাৰ ভাৱ দেখা যায় বাব বাবে শেষত
পুঠী-খলিহাৰ মৰণ।

লাহে লাহে বহুতো উঠি অহা যুৱক-যুৱতী-
য়েও এই প্ৰথাৰ কুদৃষ্টিবে চাইছে। অসমত দুই
এঘৰ লোকৰ মাজত যৌতুক দিয়া-লোৱাটো
দুবৰ কথা আনকি নিম্নশিক্ষিত অতিথিয়ে লৌকিক
উপহাৰ অনাটো বৰ্জনীয় কৰাও বিৰল নহয়।
ইয়াৰ বাহিৰেও বৰ্তমান সময়ছোৱাত জৰুৰীকালীন
অৱস্থাৰ বাবে মানবীয়তাৰ ফালেৰে নহলেও
আইনৰ ভয়ত এই যৌতুক গ্ৰহণ কৰিবলৈ
অস্বীকাৰ কৰা দেখা যায়। বহু বছৰৰ পৰা
প্ৰচলিত এই প্ৰথা আজি কুপ্ৰথা বুলি অভিহিত

হৈছে সমাজৰ দৃষ্টিত। আইন আৰু সমাজ সম্পূৰ্ণ
দুটা পথেৰে গতি কৰে। এক প্ৰৱল জাগ্ৰত
জনমতে কিন্তু এই আইন কাৰ্য্যকৰী কৰাত যথেষ্ট
সহযোগিতা কৰে যাৰ ফলত এখন সুপৰিকল্পিত
সমাজ গঠন কৰিব পাৰি। প্ৰতিজন সুশিক্ষিত
লোকে এই যৌতুক প্ৰথা বিলুপ্তিৰ বাবে এক
সামাজিক চেতনা গঢ়ি তুলিবলৈ সমগ্ৰ সত্তাবে
বুজ কৰিব লাগিব। নিজৰ সাধাৰণ স্বাৰ্থৰণ
বাদ দি এনে এক প্ৰাচীৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব
যি প্ৰাচীৰ ভেদ কৰি যৌতুক কিয় আন কোনো
সামাজিক কেবোণেই সোমাব নোৱাৰে।

প্ৰতি গৰাকী শিক্ষিতা যুৱতীৰ মনত লাহে
লাহে এই সামাজিক চেতনাই ভালকৈয়ে সুব
দাঙি উঠিছে। বহুতো পিতৃ-মাতৃৰ সহযোগিতাত
লাহে লাহে এচাম লোকে এই আতঙ্কলীয়া
পুৰণি প্ৰথা ধ্বংস কৰিবলৈ উঠি পৰি লাগিছে।
তেওঁলোকে বুজিবলৈ বাধ্য হৈছে নাৰীৰ জীৱনৰ
অন্ধকাৰ দিশটোলৈ, যি দিশত অকমাণ পোহৰ
পৰিলেই উজ্জল জ্যোতি বিতৰণ কৰি সেই
জ্যোতিৰে গোটেই সমাজ খন জ্যোতিহীন কৰাৰ
ক্ষমতা নাৰীৰ আছে। কিন্তু এই ধিনিতে ক'ব
লাগিব প্ৰতি গৰাকী নাৰীয়ে এই পোহৰৰ সন্ধান
বিচাৰি পোৱা নাই। পোহৰৰ পথ অনুসৰণ
কৰিব পৰা নাই। সেয়ে এক নতুন পথেৰে
প্ৰতি গৰাকী ভাবতীয়া নাৰীক দেখুৱাব লাগিব
স্বাৱলম্বিতা। পুৰুষধৰ্মে নাৰী শক্তিবোৰে
সংসাৰ, সমাজ আৰু দেশত জ্ঞান, বিজ্ঞান, কলা

শিল্প, কৃষি, উদ্যোগত সমভাগ বা অগভাগ
ল'ব পৰা ক্ষমতা আছে তাক বুজাই তুলিব
লাগিব। প্ৰতিটো সামাজিক কেবোণ আঁতৰাই
অতি সেনাকালে এটি জাগ্ৰত জনমতেৰে সমগ্ৰ
জনতাৰ মনত এক চেতনাৰ ভাব জাগাব লাগিব
যি চেতনাই গঢ়িব এক নতুন সমাজ। সেই
নতুন নেথাকিব নাবী আৰু পুৰুষৰ মাজৰ

প্ৰাচীৰ খন, যিখনে নাবী আৰু পুৰুষৰ মাজত
মূল্যাক্ষনৰ প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰে।

সমাজৰ কু-প্ৰথাবোৰ ভাঙিবলৈ আবশ্য হৈছে,
ভাঙিব। সুপ্ত সমাজ ক্ৰমে জাগিছে, জাগক,
আৰু আমাৰ সমাজ, দেশ এক নতুন সুন্দৰ
পথেৰে এক সুন্দৰ লক্ষ্যত উপনীত হ'বলৈ
আগবাঢ়িছে, বাঢ়ক এয়ে আমাৰ কামনা।

*Education, to be complete, must be humane, it
must include not only the training of the intellect but
also the refinement of the heart and the discipline of
the shirt.*

—Radhakrishnan.

* * * *

Greatness comes from vision, the tolerance of
the spirit, compassion and an even temper which is
not ruffled by ill fortune or good fortune.

—Jawaharlal Nehru.

: বেমেজালি :

(একাঙ্কিকা)

চিহ্নমোহন কলিতা ।
প্রাক্ বিশ্ববিদ্যালয়
২য় বাৰ্ষিক ১৯২৭

চৰিত্ৰ পৰিচয়—

যমুনা— শিক্ষিতা বিধৱা তিবোতা ।

অমু— শিক্ষিতা তিবোতা ।

সাবদা— অলপ শিক্ষিতা তিবোতা ।

অৱলা— ” ” ” ।

ভৱানী— ” ” ” ।

বমনী— অশিক্ষিতা বয়সীয়া তিবোতা ।

মীনু—সাবদাৰ ৫/৬ বছৰীয়া জীয়েক ।

[এম, ই, দুগৰ এটা কোঠা । অমুই এখন
বাওৰি কাকত আৰু যমুনাই এখন আলোচনী
চাই থাকে ।]

যমুনা : অমু ! এতিয়ালৈকে ইহঁত আহিব
নেলাগেনে ?

অমু : ঘৰুৱা কাম এৰি তৎক্ষণাত অহা অলপ
বেমেজালি নহয় ।

যমুনা : কেৱল ঘৰুৱা কাম । সদায় সিহঁতৰ
কেৱল সেইটোৱেই কথা ।

অমু : আমাৰ গাৱলীয়া তিবোতাৰ কথা জানাই
দেখোন । ঘৰখনৰ কাম-বনৰ বাহিবেনো

সিহঁতে জানেইবা কি ?

যমুনা : সেইবুলি সমাজসেৱা জানো সিহঁতৰ
কৰিব লগা কাম নহয় ?

অমু : দকৈ ভাবি চালে অৱশ্যে কথাটো ঠিকেই ।
আগৰ তিবোতাবিলাকে আজিৰ যুগৰ সমস্তা
বোৰ হৃদয়ঙ্গম কৰিব নোৱাৰাটোৱেই হ'ল
ডাঙৰ সমস্তা । সিহঁতে কেৱল নিজ ঘৰ-
খনক লৈয়ে বান্ধ ।

(এনেতে অৱলা, ভৱানী আৰু সাবদাৰ প্ৰবেশ)

যমুনা : তহঁতক অপেক্ষা কৰি থাকোতেই আমাৰ
আমনি লাগিল ।

অরুণা : কি কৰিব যমুনা । চাৰিওফালে কেৱল
বেমেজালি । ল'ৰা-ছোৱালী, চাকৰ, আলহী
আদিৰ লগত বেমেজালি নুঙচে ।

ভৱানী : মোৰ আকৌ ল'ৰা-ছোৱালী কেইটাৰ
উৎপাততেই অহা মচকিল ।

অনু : উৎপাত ? ভোব ল'ৰা-ছোৱালীয়ে আকৌ
তোক কিহৰ উৎপাত কৰে, অ ?

ভৱানী : নানে সভা সমিতিৰ নাম ললেই ঠাট্টা
কৰে দেখোন । আৰু কয় কি জান ? “এই
বুঢ়া বয়সত তহঁতে এম্, এল্, এ নহলেও
আমাৰ দেশ চলিব ।”

যমুনা : কি ? সামান্য ল'ৰা-ছোৱালী একোটাই
আমাক উপলুঙা কৰে ।

অনু : বাদ দে অ ; সক ল'ৰা-ছোৱালী, এনেই
ধেমালি কৰিছে ।

সাৰদা : তহঁতে তেনেহলে বন্ধাই পৰিছ । মোৰ
পিঠিত যে আজি ঠু নপৰিল ভাই । কোনো-
বকমে ফালৰি কাটিহে বন্ধা পৰিলে ।

অনু : কি হৈছে, ভালকৈ নকৰ কিয় ?

সাৰদা : আঃ সেইখিনিও নুবুজ ! তাৰ মানে
আজি তেখেতৰ মাব খাবলৈ অলপহে বাকী ।

যমুনা : (হাঁহি মাৰি) অই, আজলি ! ভোব
কবলৈ লাজ নালাগিল ? এতিয়া পুৰুষ,
নাৰী সমান, গতিকে তই কিহু সমকক্ষ হৈ
চলিবলৈ যত্ন কৰিবচোন ।

সাৰদা : এঃ সমকক্ষ হবলৈ যাবি ! কথা-বতৰা
বা কাম কাজৰ ক্ষেত্ৰত কিবা অলপ ব্যক্তি-

ক্ৰম হ'লৈই মা-ব ঘবলৈ ঢাপলি মেলিব
লাগিব বুলি কয় ।

অরুণা : অ যমুনা ! এই জনীৰ লগত কথা পাতি
খাকিলে নহব । আমাৰ আচল কথাটো
উলিয়া— ।

যমুনা : এবা (বাহিবলৈ চাই) ইহঁত দেখোন
নাহিল ।

অরুণা : এতিয়া আৰু অহাৰ সময় নাই ।

যমুনা : (ধীৰ স্থিৰ ভাবে কয়) আমাৰ হবল-
গীয়া সভাখনৰ কথাটো জানই । সভাখন
আমিয়েই চলাব লাগিব । কাৰণ এই অঞ্চলৰ
তিবোতাবিলাকে এই বিলাক সভা সমিটিৰ
বিষয়ে একো ভু-নাপায় । গতিকে আমাৰ
গাওঁখনৰ তিবোতা কেইজনীয়েই অলপ কষ্ট
কৰি শৃঙ্খলাবদ্ধ ভাবে সভাখন চলাব লাগিব ।

ভৱানী : এবা সিহঁত এইবোৰ বিষয়ত তেনেই
অনভিজ্ঞা ।

সাৰদা : অনভিজ্ঞা হ'ল বুলি ঘবখনত এঠা লগাদি
লাগি থাকিলেই হবনে ? আটাইবোৰে দলে
দলে আগবাঢ়ি আহিলেহে কাৰ্য সিদ্ধি হব ।

যমুনা : সিহঁত নাহিলে আমি কাক লৈ সভা
পাতিম । সিহঁত নহাৰ কাৰণ নাই । এতিয়া
কথা হ'ল, সভাখন চলোৱা হব কেনেকৈ ?

অনু : মই কি ভাবিছোঁ জান ? আমাৰ সভাৰ
মুখ্য অতিথি হিচাপে গণ্য মান্য মহিলা
শ্ৰীমতী অনিমা চৌধুৰীকে নিমন্ত্ৰণ কৰোঁ ।
তেওঁৰ লগত আৰু কেইগৰাকীগান জনা শুনা
মহিলা আহিব পাৰিব ।

অৱলা : পিছে, সভাখন অকৰ্ণীয় কৰি তুলিব
পাবিব জানো ?

অমু : সেইটো চিন্তা কৰিছ কিয় ? তেওঁলোকৰ
দুগৰাকীয়ে হেনো ভাল গীত জানে। গতিকে
বক্তৃতাব মাজে মাজে দুই এটা গীতো পৰিবেষণ
কৰিব লাগিব। সভাত হলে ধৰ্মৰ বিষয়ে
আৰু বোৱা-কটা আদিৰ সম্পৰ্কেহে আলোচনা
কৰা হব।

সাবদা : বেছ বঢ়িয়া হব।

যমুনা : বৰি, সভাৰ শেষত এখন ফাংচনৰ আয়ো-
জন কৰিলে বেয়া হব নেকি ?

সাবদা, অৱলা : ভাল হব। আমিওঁ তাকে
ভাবিছোঁ।

অৱলা—আমাৰ এই অঞ্চলৰ তিবোতাবিলাকেতো
গীত, নাট, নাম আদিৰ নামত একেবাবে
বলিয়া কিছুমানক এইবিলাকে টানি আনিব
নহয়।

সাবদা—পিচে ফাংচনত অংশগ্ৰহণ কৰিব কোনে ?

যমুনা : আমিহেই কৰিব লাগিব।

সাবদা : (হাঁহি মাৰি) আমি ? আমিহে এই
বিলাকৰ যোগ্যানে ?

যমুনা—কিয় যোগ্য নহয়। অযোগ্য। বুলি হাত
সাগুটি বহি থাকিলেই হবনে ? অযোগ্য।
হৈছো আমি নিজৰ দোষত। সাহিত্য
সংস্কৃতি, কলাত আমাৰ প্ৰত্যেকবে নিশ্চয়
অনুৰাগ আছে। কিন্তু এইবোৰৰ পৰা বিৰত
থাকিবলৈ কিছুমান পৰিস্থিতিয়ে আমাক বাধ্য

কৰাইছে। এই বিলাকত আমাৰ অধিকাৰো
আছে। আমি যদি স্বইচ্ছাই এইবোৰত নিম্নকে
নিয়োগ কৰোঁ কাৰ সাধ্য আছে আমাক তাৰ পৰা
বিৰত কৰি ৰাখিবলৈ ? কিন্তু দায়ী আমি
নিজে। আমি কিছুমান পুৰণিকলীয়া ৰীতি
নিয়ম বুকুত সাৱটি লৈ সেইবোৰ হেৰুৱাব
ভয়ত সকলো বাদ দিব লগা হৈছে। কিন্তু
আজীৱন কাল আমি জানো এনেকৈয়ে কটাম।
সাবদা—বন্ধ কৰ; তোৰ বক্তৃতা। সভাৰ দিনা
দেখিম নহয়।

যমুনা : বক্তৃতা নহয় বচোন। (ভাৱ সলনি কৰি)
নিজে মই ভাবিছোঁ, আমিহেই এখন নাটক
কৰোঁ।

সাবদা—(ভাজিলাৰ হাঁহি মাৰি) আমি নাটক
কৰা বুলি শুনিলে দেখোন দৰ্শকৰ ভিৰত ঠাইয়ে
নোহোৱা হব।

যমুনা : অই পাগলি ! সদায় ধেমালি নকৰিবি।
অমু—ই : পুৰুষেহে যেনিবা অভিনয় কৰিব পাৰে
আমি কৰিলে কিবা জগৰ লাগে নেকি ?

সাবদা : জগৰ নালাগে। পিছে দৰ্শকৰ শিল
গুটিৰ দলি খাই হাম্পাতালত পৰি থাকিব
লাগে নেকি ?

যমুনা : তেনেকৈ নকৰিচোন। আমি নাটক কৰিব
নোৱাৰিম বুলি ভাবিছ নেকি ? মই হলে
কেইখনমান নাটক গোটাইছোঁ।

(“ভেনিটি” বেগটোৰ পৰা দুই তিনিখনমান
নাটক উলিয়ায় বাকী কেইজনীয়ে কায়

চাপি কিতাপ কেইখনৰ ওপৰত চকু দিয়ে ।
যমুনাই এখন নাটক হাতত লয় ।) মই কিন্তু
এইখনেই ভাল পাইছোঁ ।

অৱলা : তই চাগৈ বেডি কৰি আনিছ । নামটো-
নো কি ?

যমুনা : নাটকখনৰ নামটো 'একটিডেন্ট' ।

সাৰদা : বাপ্ৰে ! নামটো শুনিয়েই নাটকখন
সাংঘাতিক হব যেন লাগে ।

যমুনা : সঁচাই, বেচ জমাব পাৰিব ।

অৱলা : (হঠাৎ কিবা কথা এটা মনত পৰাত
আচৰিত হয়) আঃ মইযে একেবাবে পাহৰি
গৈছোঁ । বৰিদেই ; মই এবাৰ তৎক্ষণাত
ঘৰৰ পৰা আহোঁগৈ । (যাব খোজে) ।

যমুনা : বৰিচন ! আমিও যাম নহয় ।

অৱলা : মাত্ৰ পাচ মিনিট ধৈৰ্য ধৰ ; তেখেত
ঘৰলৈ আহিবৰ সময় হৈছে । জল-
পানৰ দিহা ছোৱালীজনীকে কৰিবলৈ কৈ
আহোঁগৈ ।

যমুনা : তেন্তে তৎক্ষণাত আহগৈ, দেবি
নকৰিবি ।

(অৱলাৰ বেগেৰে প্ৰস্থান)

ভৱানী : পিছে নাটকখনত কেইজনীয়ে অভিনয়
কৰিব লাগিব ?

যমুনা : মাত্ৰ দুজনী । আগতে নাটকখনৰ ঘটনাটো
জানি ল'চোন । ঘটনাটো হৈছে— জীৱন
দাস এজন বয়সীয়া শিক্ষক ।

সাৰদা : (আচৰিত হৈ) আও শিক্ষকজনৰ পাট
কৰিব কোনে ?

অনু : ধেং ! আকবী কৰাবাৰ । শুনি থাকচোন
কি কয় ।

যমুনা : এদিন গুৱাহাটী চহৰত অকস্মাৎ বিজ্ঞা
এখনত তেওঁৰ 'একটিডেন্ট' হয় । ভালেখিনি
আঘাত হোৱাৰ পিচত তেওঁক ঘৰলৈ অনা
হয় । ঘৰলৈ অনাৰ পিচত তেওঁ কিছু
আবোগ্য লাভ কৰে । তেওঁ পৰি থকা
সময়ছোৱাতেই এদিন তেওঁৰ বৃহৎ পৰিয়াল-
টোৰ মাজত এটি মাৰাত্মক ঘটনা ঘটে । সেই
ঘটনাটো নাটকখন মঞ্চস্থ কৰিলে, বুজিবি
নহয় ।

অনু : ঘটনা ভাল হব কিজানি দেই । তেনেহলে
এতিয়া পাটকেইটা ভগাই দে ।

যমুনা : প্ৰথমে জীৱন দাসৰ বৈশীয়েক এজনী
লাগে । তাৰ পিচত তেওঁৰ দুজনী ভীয়েক,
কিন্তু অবিবাহিতা দেই । আকৌ তেওঁৰ
বোৱাবী এজনী, বাকী দুজনী তেওঁলোকৰ
ওচৰৰ ভিবোতা ।

সাৰদা : চল্লিশ/পঞ্চাশ বছৰীয়া ভিবোতা হৈ
গাভৰু ছোৱালীৰ ভাওঁ কোনে কৰিব ?
দৰ্শকৰ চিঞৰ বাখৰত কাণৰ অসুখ নহলেহে
ক্ষৰা ।

ভৱানী : আঃ সজাব লাগিব আক—।

সাৰদা : তথাপি মোৰ দ্বাৰা এনেকুৱা পাট কৰা
নহব দেই ।

যমুনা : ভেনেহলে তোক জীৱনৰ ঘৈণীয়েকৰ পাৰ্টটোকে দিওঁ।

সাবদা : হে ভগৱান ! তহঁতে লাজ, সন্মান সব খেদাবি যেন পাইছে। এই বয়সত আকৌ আন এজনৰ ঘৈণীয়েক হব পাৰিনে ? বাক, হৈ যাব। নাটকৰ সময় খিনিতহে।

ভৱানী : মই কিন্তু খঙাল ধৰণৰ পাৰ্টহে লম দেই।

যমুনা : সমস্তা এতিয়া ডাঙৰেই হ'ল। জীৱনৰ জীৱ বাহিৰেতো ইয়াত ভেনেকুৱা খঙাল পাৰ্ট নাই। কিন্তু.....

ভৱানী : ভেনে সেইটো ময়েই লম।

সাবদা : নাই, মই এইটো পাৰ্টেই লম, বাকী পাৰ্ট মই নলওঁ।

ভৱানী : অই সাবদা ! এইটো পাৰ্টত মই ভাল জমাব পাৰিম। তই এটা বেলেগ ল।

সাবদা : এঃ হৈছে তোৰ জমোৱাটো। এইটো পাৰ্ট নাপালে মই নাটকেই নকৰোঁ যা। তহঁতে যি কব কব, মই যাওঁ।

(খং কৰি যাব খোজে)

অমু : ববিচোন, ধৈৰ্য ধৰ। তহঁতে এতিয়া ভাল-কৈয়ে হাঁহাকাৰ খন লগালি।

(এনেতে বমনী সোমাই আহে)

বমনী : কিহৰনো ললম্বুলখন লগাইছ, অ তহঁতে ?

যমুনা : এয়া বমনী বাই দেখোন, কবপবানো আহিলি ?

বমনী : এবাৰ বিয়েৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ। শিছে কিনো হ'ল তহঁতৰ ?

যমুনা : নাই ; মিছাতে চিঞৰিছে ইহঁতে। মানে আমাৰ কিবা এখন নাটকৰ বিষয় আলোচনা চলিছে।

বমনী : নাটক ? কিহৰ নাটক ?

যমুনা : আমাৰ ইয়াত এখন মহিলা মেল হব। তাত আমি এখন নাটক কৰিম। নাটক কবালৈয়ে আমাৰ হাঁহাকাৰ হৈছে বাই।

বমনী : আওঁ তহঁতেওঁ নাটক কৰিব ? দেখিছ, ইহঁতৰ তেজ। বোলো ইহঁতক ভূতে পালে নেকি, অ ? এই বয়সত নাটক কৰিবলৈ তহঁতবনো কিহৰ চৰ্খটো লাগিল।

অমু : চৰ্খ নহয় বাই ; আমিও এবাৰ চেকী কৰি চাওঁ। এইবিলাক পাবোঁনে নোৱাৰোঁ সদায় আমি গৃহিনীহৈয়ে কটাম নে ? এতিয়া পুৰুষ নাৰীৰ সকলো বিষয়ে সমতা বাধিব লাগিব। তহঁতেতো দেখিয়েই আছ বাই কিহত আমাৰ অধিকাৰ আছে ? অকণমান বাহিবলৈ, যেনে নাম কীৰ্ত্তন আদি এই বিলাকত যাবা, তাত গালি ; কিবা এটা ভাল পৰামৰ্শ দিব গলেই আহিব খেদি, আৰু যে ক'ত কি ! এতিয়া কিন্তু সেইটো হবলৈ নিদিওঁ।

বমনী : এঃ- থ থ। কথাতে কয় নহয় "লাও যিমানেই ডাঙৰ নহওঁক তথাপি ই পাতৰ তল"। বুজিছ অমু, যিমানেই নকওঁ, আমাৰ স্থান পুৰুষৰ তলত।

যমুনা : সেইটো জানে।। কিন্তু এতিয়া সেইবোৰ
নাখাটিব। সকলো ঠাইৰ নাবী জাগি উঠিছে।
আমাৰ এই অঞ্চলৰ—

যমুনা— তিবোতাবিলাক একমাত্ৰ তহঁতৰ কাৰণেই
পিছ পৰি আছে।

বমনী— কি ? এতিয়া আমিহেই ভগবীয়া হলে।।
তহঁতৰ মতলব বুজিবই পৰা নাই। ঘৰৰ
গৃহিনী হৈ কি যে সভা সমিতিৰ সপোন
দেখিলি আকৌ। আমাৰ দিনবোৰতো সভা
সমিতি নবহাকৈয়ে গ'ল। এতিয়া আকৌ
তহঁতে ভাতৰ চকটোও গিৰীয়েবাহঁতৰ ডিঙিত
আৰি নিদিয়াকৈ নেবিবি যেন পাইছে।।

সাবদা— (হাঁহি) চহৰত হেনো মহিলা কিছুমানে
গিৰীয়েকহঁতক ঘৰ বখীয়াওঁ কৰিছে।
এতিয়া চাগৈ সিহঁতে কাপোৰ কানিও
পুৰুষৰ হতুৱাইহে ধুৱাই লব।

বমনী বাম! বাম! এই নাভুত নাশ্ৰুত কথা
বিলাক মোক নুশুনাৰি।

ভৱানী— নহয় বাই, এইবোৰ ওকুত ঘটনাই।

বমনী— কি ? সচাকৈয়ে এনেকুৱা নোহোৱা
নোপোজা কাণ্ডবোৰ চলিছে। অই! তহঁতে
কিন্তু এইবিলাক নকৰিবদেই। মিছাতেই
গাওঁৰ অপযশ নানিৰি।

যমুনা— থৈ দে অপযশ।

বমনী— ইহঁত সচাকৈয়ে বলীয়াই হ'ল হবলা।
এই কিবা 'এমাৰ্চি' (emergency)
নে কি কবি গবৰমেনে দেখোন বহুতক

চাকৰিব পৰা নমালে ধোলে অ। পিছে
সান্নাধ্যন হবিদেই এইদৰে ঘৰ এৰি সভা
সমিতিত টিফিল-ফিলাই ফুৰোঁতে যাতে
পুৰুষেও তহঁতক ঘৰৰ পৰা উলিয়াই নিদিয়।

অনু— (হাঁহি) কাৰ সাধ্য আছে ও ?

বমনী— এঃ সাধ্য লাগে ? গৃহিনী পদৰ পৰা
নামটো কাটি দিলেহে শিক্ষা পাবি। যি
দেখিছোঁ, তহঁতেই এতিয়া দেশখন ওলট-পালট
কৰিবি। ঘৰখনৰ বিষয়ে যি তিবোতাই
ভু নাপায়, সেই তিবোতাই সভা সমিতিৰ
ভূপাব কেনেকৈ ?

যমুনা : তই কি জানিবি। দেখিবি নহয় এই-
বাৰ তিবোতাৰ কাৰ্য। এই অঞ্চলৰ তিবোতা
বিলাক গান-বাজনা, বোৱা-কটা, ধৰ্ম,
সাহিত্য এই বিলাকত কিমান আগ বাঢ়ে।

বমনী : থৈ দে অ, নকৰি আক সেইবোৰ।
(এনেতে সোঁ হাতখনেৰে ডিঙিত ধৰি
উচুপি উচুপি উঃ আঃ কৰি অৱলা সোমাই
আহে)

সাবদা : এয়া, এইজনীয়ে দেখোন নাটক ঠিক
নোহোৱাতেই 'ৰিহাৰ্চেল' আৰম্ভ কৰি দিলে।

অনু : বাঃ বাঃ, অৱলাই কিন্তু কৰণ পাটত
নাম কৰিব পাৰিব দেই।

অৱলা : আঃ আঃ (কঁতৰ ভাৱে কয়) তহঁতে
ধেমালি কৰিছ। মইহে বুজিছোঁ কি যন্ত্ৰণা
পাইছোঁ।

অনু : (উদ্ভিগ্ভাৱে) কি হ'ল ?

অন্নলা : তেখেতে কোবাই পিঠি ফুলাই দিচ্ছেও
(কান্দে)

বমনী : আঃ নাকান্দিবিচোন ! কিয় কোবালে ?

অন্নলা : মই ইয়াৰ পৰা যোৱাৰ আগতে তেখেত
ঘৰলৈ আহি কিবা কাৰণত জ্বলি আছে।

মই একো নুবুজি জ্বলা জুইত ঘিউ ঢালি
দিলোঁ। শেষত উগ্ৰমুক্তি ধৰি খেদি আহি
হাতৰ ছাতিটোৰে মোৰ পিঠিত প্ৰহাৰ
কৰিলে। উপায়হীনহৈ ইয়ালৈ লব মানিলোঁ।

বমনী : দেখিলি, দেখিলি যমুনা মোৰ কথা
কেনেকৈ কলিল, মোৰ কথাবোৰ তহঁতে
উকল্লাই দিয় নহয়, এতিয়া চা।

যমুনা : বিনা দোষত গিৰীয়েকে তাইক কেনেকৈ
প্ৰহাৰ কৰিলে চাম নহয় এইবাব।

বমনী : এঃ তহঁতেনো কিটো নকব অ ? পুৰুষৰ
সলনি তহঁতেই অফিচ কৰচোন, ওবেদিন
পথাৰত কাম কৰগৈচোন, তেতিয়াহে দেখিম
তহঁতৰ ভেজ।

অন্নু- তেনে কথা নক'বি, বাই। আজি কালি
পুৰুষ নাৰী সমান। নাৰীবো মানৱীয় অধি-
কাৰ আছে। স্বাধীনোত্তৰ কালত ভাৰতীয়
নাৰীক পুৰুষৰ সমানে গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ
দিয়া হৈছে। গতিকে আজিৰ মহিলা
জকলে শিক্ষা-দীক্ষা, শিল্প-কলা আদি সকলো
বিষয়তে পুৰুষৰ সমানে অধিকাৰ লাভ
কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিব লাগিব।

যমুনা- সচাঁই, এতিয়া আমাক লাগে কেৱল

মুক্তি, সমতা। কিন্তু চাবিওকালে যে
বেমেজালি।

সাৰদা- বেমেজালি। কিহৰ বেমেজালি, অ ?

আমাৰ লাগে মাথোন একতা। যুগে যুগে
নাৰী সমাজ নিপীড়িত হৈ আহিছে। আমাৰ
অস্তিত্ব নানে কেৱল পুৰুষৰ ভোগবিলাসৰ
কাৰণে নেকি ? আজি আমি আত্মনিৰ্ভৰ-
শীল হ'বলৈ গা দাঙি উঠিব লাগিব।

যমুনা : নিশ্চয়। আজি আমি আত্মনিৰ্ভৰশীল
হ'বই লাগিব। কিয়নো আজিও অধিক
সংখ্যক মহিলাই অজ্ঞানৰ প্ৰহাৰত ডুব
গৈ আছে। এতিয়াও গাওঁৰ সৰহ সংখ্যক
ভিৰোতাই অশিক্ষিত। আজিও তেওঁলোক
তেওঁলোকৰ অধিকাৰৰ বিষয়ে অৱগত নহয়।

অন্নু : আজি আক তেওঁলোক তেনেকৈ থাকিলে
মহব। আজি তেওঁলোকে নিজ নিজ ঘৰত
কৰ্তব্যৰ উপৰিও তেওঁলোকৰ সামৰ্থ্য অনুযায়ী
নানা ধৰণৰ সমাজ হিতকৰ কামত আত্ম-
নিয়োগ কৰিব লাগিব। তেহে ভাৰতীয়
নাৰীৰ ঐতিহ্য বক্ষা কৰা হ'ব।

যমুনা : অৰ্থাৎ নাৰী শক্তি জাগি উঠিব লাগে।
পুৰুষৰ লগত নাৰীয়েও আগ বাঢ়ি যাব
লাগিব। সেয়ে ১৯৭৫ চনটো আন্তৰ্জাতিক
মহিলাবৰ্ষ হিচাবে পৰিগণিত হৈছে। নাৰী
মঙ্গলৰ এক অভূতপূৰ্ব কাৰ্যক্ৰম হাতত লোৱা
হৈছে। অৰ্থাৎ নাৰী সমাজ আগবাঢ়ি
আহিব লাগে।

বমনী : থই দে অ, নকবি আক সেইবোব । মই
হলে সেইবোবত নাই । মই যাওঁ ।

(তাই বেগতে ওলাই যায়)

যমুনা : উঃ কি যে বেমেজালি । এওঁ দেখোম
বহুত পিছ পৰি আছে অ ।

সাবদা : বাদ দে অ, তাইব কথা ।

[এনেতে মীনুরে উধাতুখাই 'মা, মা, বুলি
চিঞৰি সোমাই আহে]

মীহু : 'মা—মা' ।

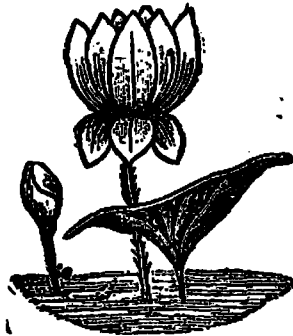
সাবদা : কি হ'ল ? চিঞৰি আহিছ কেলেই ?
মীহু : ভূমি বেগতে আহা, মা । দেউতাৰ বস্তুচাপ
বাঢ়িছে ।

সাবদা : (কাতবভাৱে) অ যমুনা ! মোৰ আক
নাটকত অভিনয় কৰা নহব । মই যাওঁ ।

[সাবদা বেগতে ওলাই যায় । লগতে মীনুরো
যায়]

যমুনা : অঃ । কি যে বেমেজালি । চাৰিওফালে
কেৱল বেমেজালি, বেমেজালি ।

[আঁৰ কাপোৰ পৰে]

—কীৰদা কান্ত বিষয়াৰ সৈতে দু-আশাৰমান—

[এই বেলি আমাৰ মহাবিঙলয়ৰ 'বহুবেকীয়া কলেজ সপ্তাহ' উপলক্ষে পতা সামৰণি সভালৈ মুখ্য অতিথি হিচাপে আদৰি অনা মাননীয় শ্ৰীযুত কীৰদা কান্ত বিষয়া ডাঙৰীয়াৰ সান্নিধ্যলভ কৰাৰ সুযোগ ঘটিছিল। সেই সুযোগতে তেখেতক কেইটামান প্ৰশ্নৰ উত্তৰ তেখেতৰ পৰা পালে আমি পৰম উপকৃত হম বুলি কোৱাত তেখেতে তেখেতৰ বহুমূলীয়া সময় নষ্ট কৰি আমাৰ অনুৰোধ বক্ষা কৰাত তেখেতৰ ওচৰত আমি চিৰকৃতজ্ঞ]

‘সম্পাদক’

প্ৰশ্ন : আপুনি গুৱাহাটীত ‘বিষয়া মংস বিপণি’ নামেৰে এটি প্ৰতিষ্ঠান খুলিছে। এই প্ৰতিষ্ঠানটি পতা কিবা উদ্দেশ্য আছে নে কি ?

উত্তৰ : মই প্ৰতিষ্ঠানটি খুলিছোঁ যাতে আজিৰ শিক্ষিত যুৱক সমাজে প্ৰথম মৰ্যদা উপলব্ধি কৰিব পাৰে। অসমৰ বাহিৰৰ পৰা অহা এচাম লোকে প্ৰথম যোগেদি যথেষ্ট ধন ঘটিছে, আৰু কলঙ্কৰূপে, তেওঁলোকে আমাৰ দুৰ্বল আৰু অকামিলা লোকসকলক শোষণ কৰিছে। এনেকি তেওঁলোকৰ

কিছুমানে মাছৰ ব্যৱসায়তো লাগি থলুৱা আৰু প্ৰকৃত মাহমবীয়া লোকসকলক ছাল-ছিগা ভিকছ কৰি লাখ লাখ টকা বাহিৰলৈ পঠিয়াই আছে। ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰম্ব কোনে কৰে ?

ব্যৱসায়ত আমাৰ শিক্ষিত যুৱক সমাজ আগবাঢ়ি আহিব লাগে। ব্যৱসায়ত লাজ কৰিব নালাগে। অসমৰ দুখন বিশ্ববিদ্যালয়ে প্ৰতিবছৰে হাজাৰ হাজাৰ ডিগ্ৰীধাৰী যুৱক-যুৱতী উলিয়াইছে। কিন্তু চৰকাৰে সকলোকে চাকৰি দিয়া সক্ষম নহয়।

গতিকে আমাৰ এটা ৰাজ্যখনৰ নিবহুৱা শিক্ষিত যুৱক-যুৱতীয়ে এই ব্যৱসায় হাতত লৈ বাহিৰৰ দালাল আৰু মহাজনক প্ৰত্ৰৰ নিদি দেশৰ ধন দেশতে বাখি ৰাজ্যখনক চহকী কৰি তোলাত অবিহণা যোগোৱাৰ উপৰিও যাতে প্ৰথম মৰ্যদা উপলব্ধি কৰিব পাৰে সেই উদ্দেশ্যেৰে এই বিপণিখন পতা হৈছে।

প্ৰশ্ন : আপুনি ৰাজনীতি ভাল পায় নে সঙ্গীত চৰ্চা কৰি ভাল পায় ?

মই সঙ্গীত চৰ্চা কৰি ভাল পাওঁ। সমাজ-
সেৱা কৰিবলৈকো বাজনীতি ভাল পাওঁ।
বাজনীতি সমাজৰ এটি অপৰিহাৰ্য অঙ্গ।
আনফালে নাগৰিক জীৱনো বাজনীতিৰ লগত
ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত। গতিকে নাগৰিকৰ
যি কৰ্তব্য সেই কৰ্তব্যক মই ঐকান্তিক
ভাৱে ভাল পাওঁ। সেয়ে নাগৰিকৰ কৰ্তব্য
পালন কৰি মই দেশ আৰু সমাজ সেৱাৰ
কাৰণে বাজনীতিত জড়িত হৈ পৰিছোঁ।
অৱশ্যে বাজনীতিতকৈ মই সঙ্গীতকে বেচি
ভাল পাওঁ এই কাৰণে যে সঙ্গীত হৈছে
মানৱ জীৱনৰ তৃপ্তিৰ সুবোৰ।

প্ৰশ্ন : আজি আপুনি আমাক সৰ্বহাৰা গাওঁ
লীয়া লোকৰ গীত গাই শুনাগৈ। ইয়াৰ
আঁৰত আপোনাৰ কিবা স্মৃতি আছে নে কি ?

উত্তৰ : স্মৃতি মোৰ নিশ্চয় আছে। ল'ৰাকালৰ
পৰাই মোৰ গাওঁৰ লগত সম্বন্ধ। গঞা
বাইজৰ লগতে মই ডাঙৰ দীঘল হৈছোঁ।
গাওঁতেই মই প্ৰথমে মোৰ জীৱন নিৰ্বাহৰ
সমল বিচাৰি ফুৰিছিলোঁ। কাৰণ, মামাৰ
মীন মহল আৰু মংস পাম নগাওঁ জিলাৰ
মায়াং মৌজাত অৱস্থিত। তাতে গঞা বাইজৰ
সুখ-দুখৰ ছবিবোৰ মোৰ চকুত নিতৌ ভাঁহি
উঠিছিল। ইয়াবোপৰি শোষণকাৰীসকলে
তেওঁলোকৰ ওপৰত আভুৱাৰ্ভাৰে চলোৱা
শোষণকাৰ্য, আৰু বানপানীৰ কৰাল গ্ৰাসত
পৰি তেওঁলোকৰ পানীত হাঁহ নচৰা হোৱা

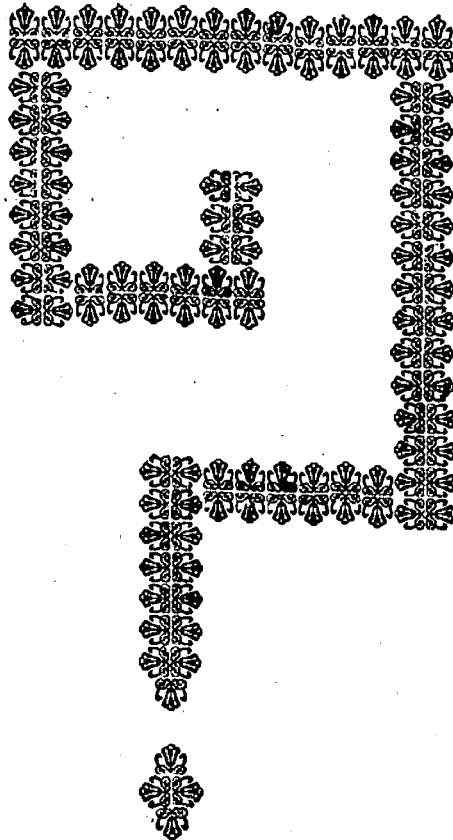
অৱস্থা নিজ চকুৰে দেখি মোৰ প্ৰাণ কান্দি
উঠিছিল। ভেতিয়া মই হাইস্কুলৰ নৱমমান
শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ। বাল্যকালতে মোৰ কোমল মনত
এই কৰুণ দৃশ্যৰ ছাপ পৰিল। সেই স্মৃতি
আৰু অনুভূতিৰ পৰাই মায়াং মৌজাতেই
মোৰ গীত বচনা কৰা আৰম্ভ হয়। সেই
গীতৰ জৰিয়তে মই সৰ্বহাৰা বাইজৰ মাজত
বিলীন হৈ যাওঁ। অতীতৰ এই বেদনাদায়ক
ভাৱ আৰু অনুভূতিবোৰকে মই মোৰ গীত
আৰু শ্ৰবণে প্ৰকাশ কৰোঁ।

প্ৰশ্ন : দেশত চলা অশান্তি, অত্যাচাৰ আৰু ব্যভি
চাৰৰ মূল উৎস ক'ত ? এইবোৰ দূৰীকৰণৰ
কিবা উপায় আছে নে ?

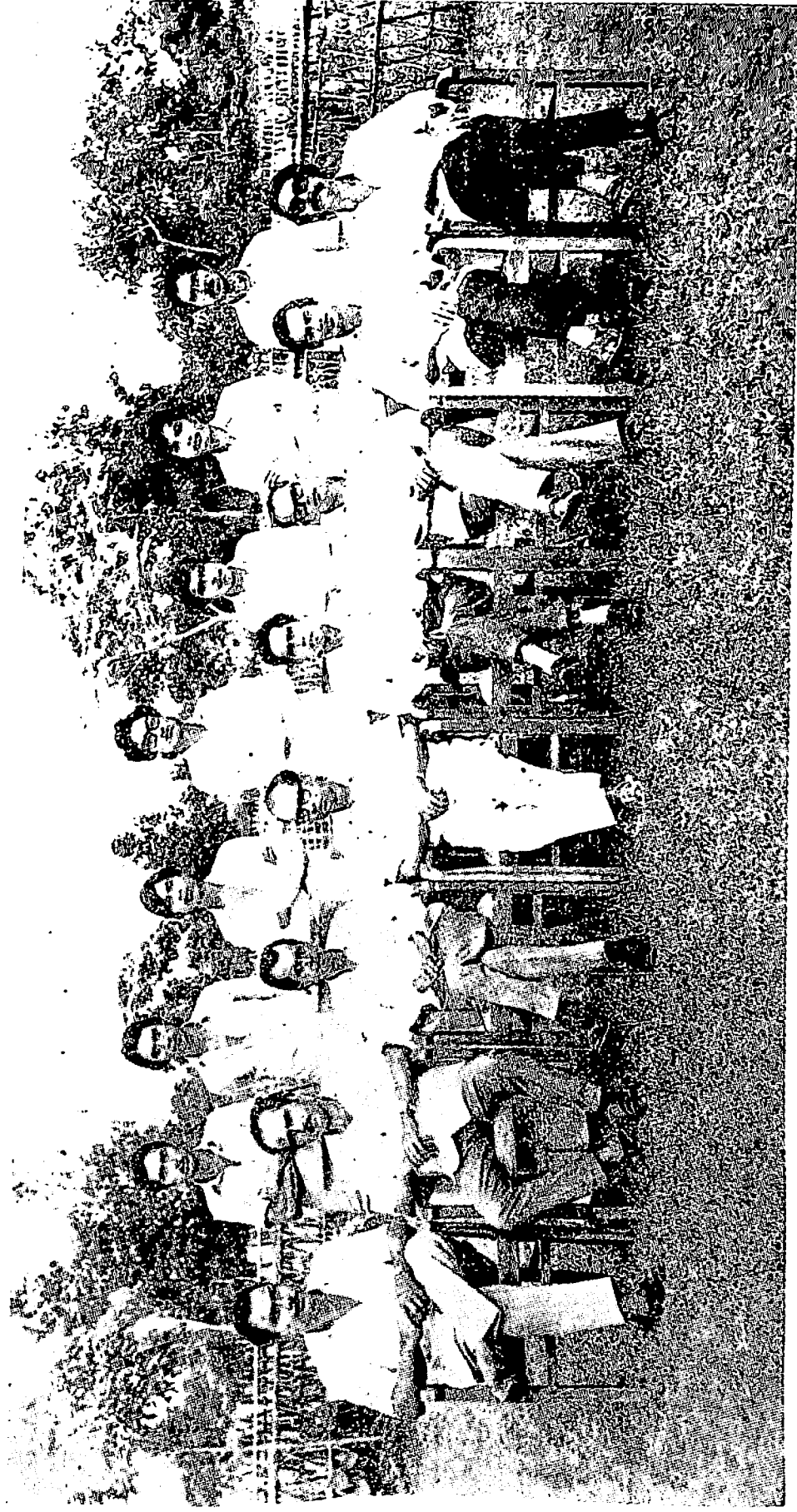
সৱল আৰু দুৰ্বল শ্ৰেণী থকা হেতুকে
সমাজ বা দেশত অনাশ, অত্যাচাৰ অবিচাৰ
ব্যভিচাৰ আদিয়ে মূৰ দাঙি উঠিল। ইয়াৰ
ফলস্বৰূপে ধনী ধনী হৈয়ে থাকিল, আৰু
দুখীয়া আগতকৈ আৰু বেছি দুখীয়া হ'ল।
জ্ঞানহাতে সমাজৰ দুৰ্বল শ্ৰেণীটোক অৱ-
হেলাৰ চকুৰে চোৱাত সমাজৰ এটা অঙ্গত
কেৰোণ লাগিল আৰু সমাজ বা দেশে
প্ৰগতিৰ পথত আগ বঢ়াত বাধা আহিল।
ইতিহাসৰ অক্ষয় বুকুতো দুৰ্বল শ্ৰেণীটোৰ
বাবে ক্ষুদ্ৰ আসন এটি নাইকিয়া হ'ল।
যুগে যুগে তেওঁলোক হৈ পৰিল লব্ধহীন,
বঞ্চিত আৰু লাজিত।

ইয়াৰ প্ৰতিফাৰৰ অৰ্থে আগবাঢ়ি
আহিব লাগিব আজিৰ উঠি অহা যুৱ-সমাজ।
সমাজ বা দেশত চলা অনায়াস, উপীড়ন
আৰু ব্যভিচাৰৰ বিৰুদ্ধে তেওঁলোকেই থিয়
হব লাগিব। তেতিয়াহে সমাজৰ এই
আবৰ্জনাবোৰ আঁতৰি সমাজ হৈ পৰিব
অতি নিকা আৰু পৱিত্ৰ।

তেওঁলোকেই শোষণৰ অৱসান ঘটাই
সৰ্বহাৰাৰ জয়গীতি গাব লাগিব, আৰু
লগতে ৰাইজক সন্ধিয়াই যাব লাগিব।
সমাজক অনায়াস, অবিচাৰ আদিৰ পৰা মুক্ত
কৰাৰ দায়িত্ব নতুনকৈ উঠি অহা ডেকা-
চামৰ। তেওঁলোকৰ ওপৰতে আমাৰ দেশ
আৰু সমাজৰ উজল ভৱিষ্যত নিৰ্ভৰ কৰিছে।

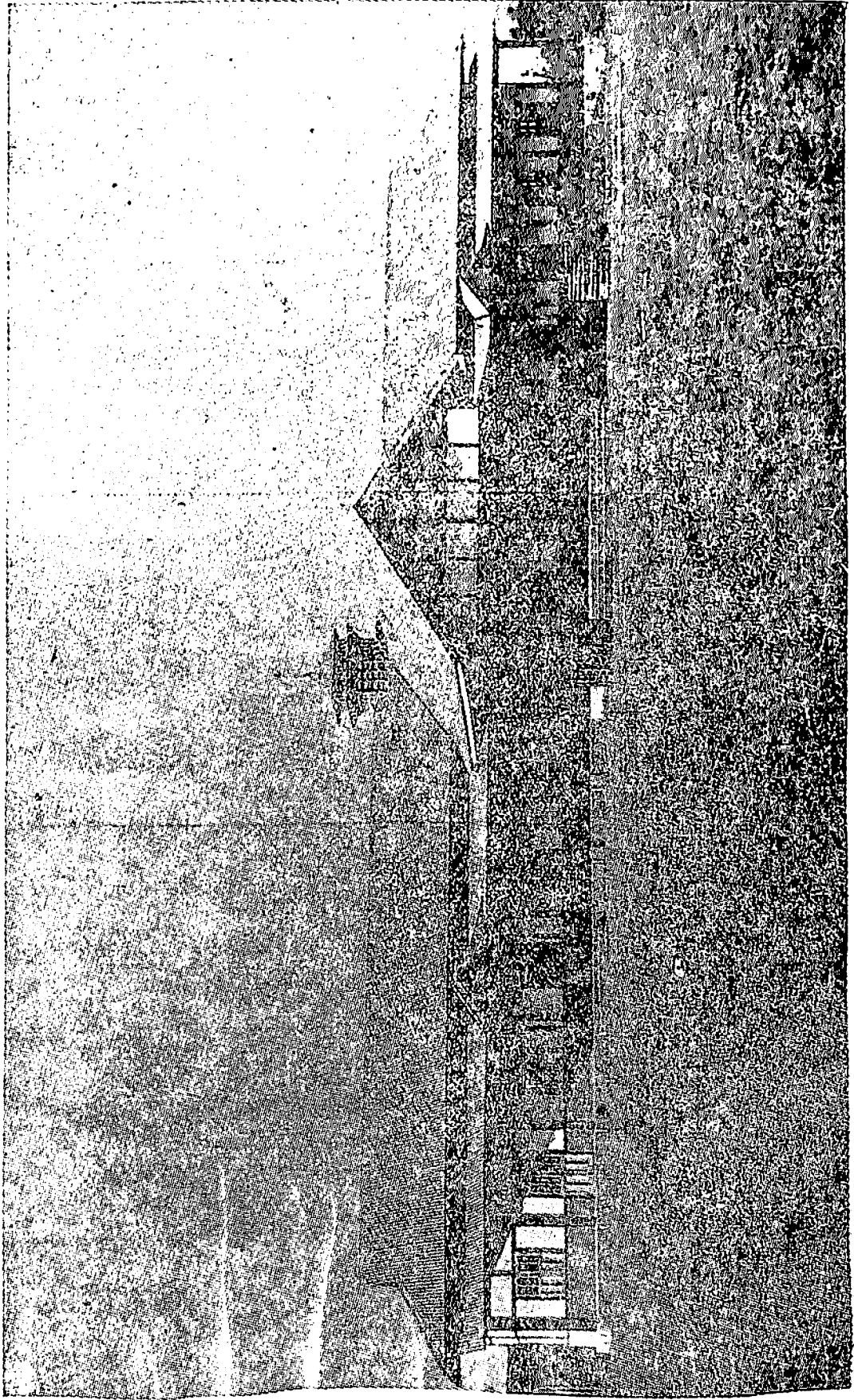

The Union Executive (1975-76)

Sitting (L to R) Shri M. C. Kakati (Teacher in-charge, Games & Sports), Shri K. M. Sarma (Teacher in-charge, Music & Culture)
 Shri B. K. Dutta (Vice-President), Principal J. C. Nath (President), Shri M. K. Sarma (Teacher in-charge Jawahar Jyoti)
 Shri D. N. Sarma (Teacher in-charge, Social Service), Shri L. K. Sarma (Teacher in-charge, Boys' Common Room),
 Shri D. N. Das Teacher in-charge, Debating)

Standing (L to R) Sarbeswar (Chowkidar), Prafulla (Chowkidar), Shri Mahesh Das (Secy, Boys' Common Room) Shri Mahat Bayan (General Secretary), Shri Dhruha Choudhury (Secy, Debating), Shri Arjun Boro (Secy, Social Service), and Mahesh (Chowkidar)

Our Boys' College Hostel.

Our College Building.

সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন—

প্ৰতিবেদনৰ তাৰিখকাপোৰ আঁতৰোৱাৰ লগে লগে মোক ১৯৭৫-৭৬ চনৰ বাবে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সন্তান সম্পাদকৰ পদত অধিষ্ঠিত কৰি সেৱা কৰিবলৈ সুবিধাকণ দিয়াৰ বাবে আৰু মোৰ কামৰ বিভিন্ন দিশত মোলৈ সহায়-সহানুভূতি আৰু সহযোগিতা আগবঢ়োৱাৰ কাৰণে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকললৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

মোৰ কাৰ্যকাল ছোৱাত মই মোৰ কামত কিমানখিনি সফলতা অৰ্জন কৰিছোঁ সেইটো মোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ বিচাৰ্য। মোৰ কাৰ্যকাল চুটি হোৱাত বহুতো কৰিব লগা কাম মই কৰিব নোৱাৰিলোঁ। তাৰ বাবে মোৰ বন্ধু-বান্ধৱী সকলে মোক ক্ষমা কৰে যেন।

জান আন বছৰৰ দৰে এইবাবো আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত, পাঁচদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে বছৰেকীয়া 'কলেজ সপ্তাহ' পালন কৰা হয়। কলেজ সপ্তাহৰ বিভিন্ন কাৰ্যসূচীত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু শ্ৰদ্ধাপদ শিক্ষাগুরু সকলৰ উপস্থিতিয়ে অনুষ্ঠান সমূহৰ সৌষ্ঠৱ বঢ়ায়।

উৎসৱৰ সামগ্ৰিক সভাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু

অধ্যাপকবৃন্দৰ বাহিৰেও বাকোবাসী বাইজ আৰু স্থানীয় স্কুলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে যোগদান কৰে। সামগ্ৰিক সভালৈ মুখ্য অতিথি হিচাবে আদৰি অনা হয় অন্তৰ্ভাৱ শিল্পী আৰু সমাজ কৰ্মী মাননীয় শ্ৰীযুত কীৰ্ত্তিকান্ত বিষয়া ডাঙৰীয়াক। সভাত সভাপতিত্ব কৰে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মাননীয় শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথদেৱে। উল্লেখ কৰিব লগীয়া কথা এয়ে যে উক্ত সভাত মাননীয় শ্ৰীযুত বিষয়া ডাঙৰীয়াই কেইটা মান গীত পৰিবেশন কৰি শ্ৰোতাবৃন্দক মুগ্ধ কৰে। তেখেতৰ উপস্থিতি আৰু বহুমূলীয়া ভাষণে ছাত্ৰছাত্ৰীসকলক উৎসাহিত কৰাৰ উপৰিও সভাৰ সৌষ্ঠৱ দুগুণে বঢ়ায়। তেখেতলৈ আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা থাকিল।

১৯৭৫ চনৰ ১৬ নৱেম্বৰ দিনটো আমাৰ কাৰণে অতি দুখৰ দিন। এই দিনটোত আমি হেৰুৱাব লগা হ'ল আমাৰ মহা-বিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ গুৰি ধৰোঁতা ৩৭বৰ্ষীয়া কুমাৰ চৌধুৰী দেৱক। তেখেতৰ মৃত্যু যেনে আকস্মিক তেনে অপ্ৰত্যাশিত। তেখেতৰ বিয়োগত আমি হেৰুৱাব লগা হ'ল এজন সফল ৰাজনীতিজ্ঞ, সমাজ সেৱক আৰু জনপ্ৰিয় নেতা। আমাৰ এই মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ গুৰি ধৰোঁতা আৰু পৰিচালনা সমিতিৰ

সভাপতি চৌধুৰীদেৱে এইখন শিক্ষানুষ্ঠান আৰু এই বকো অঞ্চলটোৰ কাৰণে যি কৰি থৈ গ'ল তাৰ কাৰণে আমি তেখেতৰ ওচৰত চিৰঋণী। তেখেতৰ মৃত্যুত আমি আমাৰ অশ্রুসিক্ত শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জ্ঞাপন কৰিছোঁ। মহাবিদ্যালয়ত স্বৰ্গগত চৌধুৰীদেৱৰ আত্মাৰ সংগতি কামনা কৰি এখন শোকসভা পতা হয়। তেখেতৰ আত্মাৰ চিৰ শান্তিৰ বাবে আদ্যশ্ৰাদ্ধৰো অয়োজন কৰা হয়। শ্ৰাদ্ধত বিভিন্ন ধৰ্মগ্ৰন্থ, কোৰাণ, গীতা, ভাগৱত আদি পাঠ কৰা হয়।

এই খিনিতে আমাৰ অভাৱ-অভিযোগবোৰ উন্মুকিয়াই আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃপক্ষৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিব খোজোঁ। আমাৰ অভাৱ-অভিযোগৰ বিষয়ে কৰ্তৃপক্ষক পূৰ্বে জনোৱাৰ উপৰিও আমাৰ মুখ্যমন্ত্ৰীদেৱকো স্মাৰক পত্ৰৰ যোগেদি জনোৱা হৈছে। আমাৰ অভাৱ বহুতো। প্ৰথমতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষনীয় বিষয়ৰ সংখ্যা অতি কম। শিক্ষা, আৰবী, নৃত্য, ভূগোল, দৰ্শন, গণিত আদি বিষয়বোৰৰ বিভাগ আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত নাই। গতিকে উক্ত বিষয় কেইটাৰ বিভাগ আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত খোলাৰ ব্যৱস্থা হাতত লবলৈ মই আমাৰ কলেজ কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিলোঁ। আন হাতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত স্নাতক শ্ৰেণীৰ কাৰণে 'অনাৰ্চ কোৰ্ট' আৰু বিজ্ঞান শাখা এতিয়ালৈকেও খোলা হোৱা নাই। 'অনাৰ্চকোৰ্ট' নথকা হেতুকে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী

সকলে কোনো প্ৰতিযোগিতামূলক পৰীক্ষাত বিশেষ কৃতিত্ব দেখুৱাব পৰা নাই, বা স্নাতকোত্তৰ শিক্ষাৰ পৰা বঞ্চিত হৈছে। ই বৰ পৰিতাপৰ কথা। গতিকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ তৰফৰ পৰা মই আমাৰ কলেজ কৰ্তৃপক্ষক ওপৰোক্ত বিষয় দুটি বিবেচনা কৰি যথোপযুক্ত ব্যৱস্থা হাতত লৈ আমাৰ অভাৱ মোচন কৰিবলৈ অনুৰোধ জনালোঁ।

আমাৰ আন এটি অভাৱ হৈছে যে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী নিবাস নাই। ফলস্বৰূপে বাহিৰৰ পৰা অহা আমাৰ কলেজৰ ছাত্ৰীসকলে থকামিলাত বৰ অসুবিধা ভোগ কৰিব লগা হৈছে। তেওঁলোকে উপযুক্ত তহাৰধানৰ অভাৱত অ'ত ত'ত থাকি কলেজত পঢ়িব লগা হৈছে। গতিকে অনতিপলমে এটি ছাত্ৰীনিবাস সজাৰ ব্যৱস্থা লৈ ছাত্ৰীসকলে ইমান দিনে পাই অহা অসুবিধা দূৰ কৰিবলৈ মই কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিলোঁ।

শিক্ষাৰ লগত ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত আন দুটি অভাৱৰ প্ৰতি মই আমাৰ কলেজ কৰ্তৃপক্ষৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলোঁ। প্ৰয়োজনীয় সা-সুবিধাৰে আমাক লাগে এটি প্ৰেক্ষাগৃহ আৰু এটি গ্ৰন্থাগাৰ।

মোৰ কাৰ্যপৰিচালনাৰ বিভিন্ন দিশত দিশা পৰামৰ্শ দি মোক সুপথে চালিত কৰাৰ বাবে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ আৰু ছাত্ৰ একতা সভাৰ সভাপতি মাননীয় শ্ৰীমুখ যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ

আৰু উপসভাপতি মাননীয় শ্ৰীযুত বসন্ত কুমাৰ কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰিলে।

দস্তব ওচৰত গই চিৰধাণী। ভেঁতেতসকললৈ

মোৰ আনুৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন

কৰিলে।। লগতে সগৃহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী-

লৈ মোৰ হিয়াভৰা ওলগ জনালে।।

পৰিশেষত আমাৰ শিক্ষানুষ্ঠান খনৰ উত্তৰো-

ত্তৰ শ্ৰীবৃদ্ধি আৰু “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দীৰ্ঘায়ু

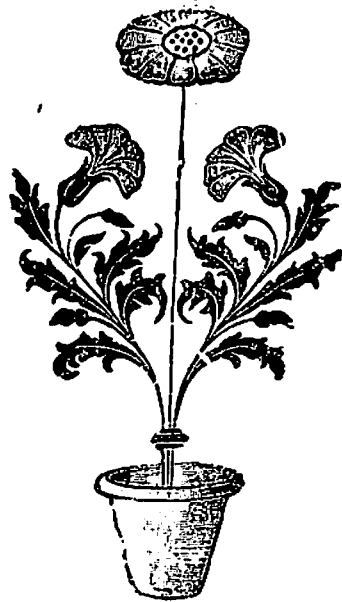
ধন্যবাদেৰে—

মহৎ বায়ন,

সাধাৰণ সম্পাদক,

বকো জৱাহৰলাল নেহৰু

মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভা।

সঙ্গীত আৰু

কৃষ্টি বিভাগ—

জয়জয়তে যি সকল ছাত্ৰছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱীয়ে মোক ১৯৭৫-৭৬ চনৰ বাবে সঙ্গীত আৰু কৃষ্টিৰ সম্পাদকৰ পদত অধিষ্ঠিত কৰি সেৱা আগ বঢ়াবলৈ সুবিধাকণ দিলে তেওঁলোকলৈ মই মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

আন আন বছৰৰ দৰে এইবাবো 'বহুবেকীয়া কলেজ সপ্তাহ' উপলক্ষে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত সঙ্গীত আৰু একাঙ্কিকা নাট প্ৰতিযোগিতা পতা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও এটি আকৰ্ষণীয় কৌতুক অভিনয় প্ৰতিযোগিতাও পতা হৈছিল। প্ৰতিযোগিতাসমূহত অধিক সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰে। প্ৰতিযোগীসকলৰ উৎসাহ উদ্দীপনা আৰু শ্ৰোতাৰ সম্ভোষজনক উপস্থিতিয়ে সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান সমূহৰ দৌৰ্ত্তৰ বঢ়াইছিল।

উল্লেখযোগ্য কথা এয়ে যে সামৰণি সভালৈ আদৰি অনা অ'নাভাৰ শিল্পী আৰু সমাজকৰ্মী মাননীয় শ্ৰীমত ক্লীৰনা কান্ত বিষয়া ডাঙৰীয়াই কেইটামান গীত পৰিবেশন কৰি শ্ৰোতাবৃন্দক মুগ্ধ কৰে। তেখেতৰ উপস্থিতিয়ে সভাৰ দৌৰ্ত্তৰ

দুগুণে বৃদ্ধি কৰে। তেখেতলৈ আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা থাকিল।

এখন মহাবিদ্যালয়ৰ সঙ্গীত শাখাৰ কাৰণে যিখিনি সা-সঁজুলিৰ প্ৰয়োজন সেইখিনি আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত নাই। ভৱিষ্যতে যথোপযুক্ত সা-সঁজুলিৰ যোগান ধৰিবলৈ মই আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃপক্ষক টানি অনুৰোধ কৰিলোঁ।

বৰ আনন্দ আৰু গোবৰুৱা কথা সেয়ে যে এইবেলি "গুৱাহাটী অ'নাভাৰ কেন্দ্ৰ"ৰ "ঘূৰবাণী" অনুষ্ঠানত প্ৰচাৰ্য্যে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ দ্বাৰা পৰিবেশিত বিভিন্ন ধৰণৰ কেইটিমান গীত মাত বাণীবদ্ধ কৰা হয়। লগতে "বকো আঞ্চলিক জনজাতীয় সমাজ আৰু অৰ্থ-নৈতিক ব্যৱস্থা" আৰু "ভাৰুণ গল্পলিখকসকলৰ সামাজিক দায়িত্ব" বিষয়ক দুটি আলোচনাও বাণীবদ্ধ কৰা হয়। আলোচনা দুটিৰ প্ৰথমটো পৰিচালনা কৰে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অৰ্থনীতি বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক মাননীয় শ্ৰীমত শবৎ চন্দ্ৰ ভালুকদাৰে আৰু দ্বিতীয়টো পৰিচালনা কৰে ছাত্ৰবন্ধু শ্ৰীপ্ৰভাত চন্দ্ৰ ঠাকুৰীয়াই। উক্ত গীত মাত আৰু আলোচনা দুটি বাণীবদ্ধ কৰি গুৱাহাটী অ'নাভাৰ কেন্দ্ৰৰ "ঘূৰবাণী" অনুষ্ঠানত প্ৰচাৰ কৰাৰ বাবে অ'নাভাৰ কেন্দ্ৰৰ পৰিচালক বৰ্গলৈ আমাৰ কৃতজ্ঞতা থাকিল।

বিভাগীয় কাম-কাজ শৃংখলমে চলোৱাত দিহা-পৰামৰ্শ দি মোক সুপথে চালিত কৰাৰ বাবে

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মাননীয় শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ আৰু ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক মাননীয় শ্ৰীযুত কানিনী মোহন শৰ্মাৰ ওচৰত মই চিৰন্ধাৰী। তেখেতসকলৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ। লগতে যি সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু বান্ধৱীয়ে মোৰ কামত সহায় সহযোগিতা আগ বঢ়াইছিল তেওঁলোকলৈও মোৰ শলাগৰ শৰাই আগবঢ়ালোঁ।

সদৌশেষত জ্ঞাত বা অজ্ঞাতভাৱে হৈ যোৱা মোৰ ভুল-ভ্ৰষ্টাৰ বাবে ক্ষমা খুজি, আৰু “জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

ধন্যবাদেৰে,—

শ্ৰীকাৰ্ত্তিক চন্দ্ৰ কলিতা,

সম্পাদক, “সঙ্গীত আৰু কৃষ্টি বিভাগ”।

ক্ৰীড়া বিভাগ

পোন প্ৰথমে যিসকল বন্ধু-বান্ধৱীয়ে ১৯৭৫-’৭৬ চনৰ বাবে ক্ৰীড়া বিভাগৰ সম্পাদক হিচাবে সেৱা আগ বঢ়াবলৈ মোক সুবিধাকণ দিলে তেওঁলোকলৈ মই মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

খেল-ধেমালি শিক্ষাৰ এটি অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ। ইয়ে স্বাস্থ্য গঠন আৰু শাৰীৰিক উৎকৰ্ষ সাধন কৰাৰ লগতে মানসিক উৎকৰ্ষ সাধনো কৰে। সেয়ে খেল-ধেমালি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ কাৰণে

অতি প্ৰয়োজন।

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ খেল-ধেমালি জিলা বা ৰাজ্যিক ভিত্তিৰ বিচাৰত উচ্চমান বিশিষ্ট নহয়। তথাপি এই বেলি পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ে আন্তঃ কলেজ ফুটবল প্ৰতিযোগিতাত যোগদান কৰে। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ খেল-ধেমালিৰ মান অনুচ্চ হোৱাৰ কাৰণ কেইবাটাও। প্ৰথমতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ খেল পথাৰখন খেলাৰ অনুপযোগী নহয় যদিও আমাৰ ছাত্ৰবন্ধু সকলৰ খেলা-ধুলাৰ প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহ নথকা যেন লাগে। ফলস্বৰূপে কোনো এখন প্ৰতিযোগিতাত যোগদান কৰাৰ পূৰ্বে খেলুৱৈ সকলৰ উপযুক্ত প্ৰেকটিচৰ অভাৱ দ্বিতীয়তে কলেজত বৰ্তমানে থকা খেলৰ সামগ্ৰীয়ে প্ৰয়োজন অনুসাৰে চাহিদা পূৰণ কৰিব পৰা নাই। ভৱিষ্যতে খেলৰ সামগ্ৰী যথোপযুক্ত ভাৱে যোগান ধৰিবলৈ মই কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিলোঁ।

কলেজৰ বাৰ্ষিক ক্ৰীড়া মহোৎসৱৰ বাহিৰেও আঞ্চলিক ভিত্তিত অনুষ্ঠিত হোৱা দুই এখন প্ৰতিযোগিতাত আমাৰ কলেজে সুনাম অৰ্জন কৰিব পাৰিছে। বাৰ্ষিক ক্ৰীড়া মহোৎসৱৰ তিনিদিনীয়া কাৰ্যসূচীৰে সমাপ্ত হয়। প্ৰতিযোগিতাত অধিক সংখ্যক খেলুৱৈয়ে যোগদান কৰি খেল-ধেমালি বেচ আকৰ্ষণীয় কৰি তোলে।

ক্ৰীড়াবিভাগৰ সম্পাদকৰ কাম সুচাৰুৰূপে চলোৱাত মোলৈ সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱাৰ কাৰণে মোৰ ছাত্ৰ বন্ধু চামাদ আলী, প্ৰদীপ দাস আৰু সহপাঠী কুমাৰী বীণা দাস আৰু

মঞ্জুলা দাসলৈ শলাগ লৈছে।। লগতে খেল ধেমালিৰ বিভিন্ন দিশত দিশা পৰামৰ্শ দি মোক সুপথে পৰিচালিত কৰাৰ কাৰণে মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক ত্ৰীমুক্ত মদন কাকতিলৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।।

সদৌ শেষত কৰ্তব্যৰ তাড়নাতে হওক বা আন কিবা কাৰণতে হওক, কাৰোবাৰ কিবা যদি কটু কথা শুনাইছো বা মোৰ অজানিতে মোৰ কৰ্তব্য সম্পাদনত কিবা ভুল ত্ৰুটি হৈ গলে তাৰ বাবে ক্ষমা খুজি আৰু লগতে সসূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকললৈ মোৰ হিয়া-ভবা ওলগ জনাই মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰিলোঁ।।

ধন্যবাদেৰে,
বঞ্চিত কলিতা,
সম্পাদক, খেল বিভাগ।

ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠা

জয়জয়তে যি সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱীয়ে মোক ১৯৭৫-’৭৬ চনৰ বাবে ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠাৰ সম্পাদকৰ পদত অধিষ্ঠিত কৰি সেৱা আগবঢ়াবলৈ সুবিধাকণ দিলে তেওঁলোকলৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।।

মহাবিহাৰ এখনৰ “ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠা”ৰ সম্পাদক হিচাবে মোৰ কাৰ্যকাল ছোৱাত

মই কি কৰিলোঁ, তাক মোৰ প্ৰতিবেদনৰ মাজেৰে জনাবলৈ, পাই মই নিজকে ধন্য মানিছোঁ।। মই মোৰ কৰ্তব্য সম্পাদনাত কিমান খিনি সফলতা অৰ্জন কৰিব পাৰিছো, সেইটো মোৰ অবিদিত। কিন্তু মোৰ কাৰ্যকাল ছোৱাত মোৰ কৰ্তব্যৰ কিছুমান হলেও মই নিশ্চয় কৰিছোঁ।।

প্ৰথমতে ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠাৰ বিষয়ে এযাব কথা নকৈ নোৱাৰোঁ।। আমাৰ মহাবিহাৰলয়ত ইমান দিনে ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠা এটি নথকাটো বৰ দুখৰ কথা। আজৰি সময়ত ছাত্ৰ-বন্ধু সকলে জিৱনি কোঠা এটিৰ অভাৱত বাহিৰত অ’ত ত’ত ঘূৰি ফুৰিব লগা হয়। সেয়ে এটি আহল বহল জিৱনি কোঠাৰ নিতান্ত আৱশ্যক। গতিকে অনতিপলমে ছাত্ৰৰ জিৱনি কোঠা এটিৰ ব্যৱস্থা কৰি ছাত্ৰসকলৰ অভাৱ দূৰ কৰিবলৈ মই আমাৰ মহাবিহাৰলয়ৰ কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিলোঁ।।

আন আন বাৰৰ দৰে এই বেলিও আমাৰ মহাবিহাৰলয়ৰ ‘বহুবেকীয়া ব্লেজ সপ্তাহ’ উপলক্ষে ছাত্ৰ বন্ধুসকলৰ মাজতে “কেবম প্ৰতিযোগিতা” এখন পতা হৈছিল। প্ৰতিযোগিতাখন বেচ আকৰ্ষণীয় হৈছিল। অংশগ্ৰহণকাৰী ছাত্ৰ বন্ধুসকলে তেওঁলোকৰ নিজ নিজ পাবদৰ্শিতাবে প্ৰতিযোগিতাখন আকৰ্ষণীয় কৰাৰ উপৰিও দৰ্শক বৃন্দক মুগ্ধ কৰে।

বিভাগীয় কাম কাজৰ বিভিন্ন দিশত দিশা পৰামৰ্শ দি মোক সুপথে পৰিচালিত কৰাৰ

বাবে ভাবপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক মাননীয় শ্ৰীযুত লক্ষ্মী কান্ত শৰ্মাৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ । সদৌ শেষত জ্ঞাত বা অজ্ঞাত ভাৱে হওক, মোৰ কৰ্ত্তব্য সম্পাদনত কিবা দোষ ত্ৰুটিৰ বাবে ক্ষমা খুজি আৰু সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকলক শুভেচ্ছা জনাই মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰিলো । ধন্যবাদেৰে -

মহেশ দাস

সম্পাদক,

ছাত্ৰৰ জিৱণি কোঠা

ছাত্ৰীৰ জিৱণি কোঠা

জয়জয়তে যি সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে মোক ১৯৭৫-'৭৬ চনৰ বাবে ছাত্ৰীৰ জিৱণি কোঠাৰ সম্পাদিকাৰ পদত নিৰ্বাচিত কৰি সেৱা আগবঢ়াবলৈ সুবিধাকণ দিলে তেওঁলোকলৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ ।

ছাত্ৰীৰ জিৱণি কোঠাৰ সম্পাদিকা হিচাবে মই মোৰ যোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিব পাৰিছোঁ নে নাই সেইটো মোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ বিচাৰ্ঘ । অৱশ্যে মোৰ কাৰ্যকাল তেনেই চুটি হোৱাত জিৱণি কোঠাত ছোৱালীসকলক দিবলগীয়া সকলোখিনি সুবিধা মই দিব পৰা নাই যদিও মোৰ চেষ্টাৰ ত্ৰুটি হোৱা নাছিল ।

মোৰ কাৰ্যকাল হোৱাত ছাত্ৰীৰ জিৱণি কোঠাত বাতৰি কাকত, আলোচনী আদিৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰি যথোপযুক্তভাৱে সেইবোৰৰ যোগান ধৰি ছোৱালীসকলক সুবিধা দিয়াৰ

মোৰ যি চেষ্টা আছিল সি ফলৱন্তী নহ'ল । লগতে আজৰি সময়ত ছোৱালীয়ে খেলিব পৰা বিভিন্ন খেলৰ সামগ্ৰীও যোগান ধৰিব পৰা নগ'ল । ভবিষ্যতে এইবোৰৰ যোগানধৰাৰ যথোচিত ব্যৱস্থা কৰ্তৃপক্ষই লব বুলি মোৰ একান্ত অনুৰোধ । আনফালে "বছৰেকীয়া কলেজ সপ্তাহ" উপলক্ষে ছোৱালীবোৰৰ কাৰণে কেবম প্ৰতিযোগিতাও পাত্ৰিব লাগে । অহাবাবৰ পৰা এই প্ৰতিযোগিতা পতাৰ ব্যৱস্থা লবলৈ মই কলেজ কৰ্তৃপক্ষক ইয়াৰে টানি অনুৰোধ কৰিলোঁ । আশা ৰাখিছোঁ, ভবিষ্যতে ছোৱালীবোৰে যাতে এই সুবিধাৰ পৰা বঞ্চিত নহয় আৰু তেওঁলোকেও এনে সুবিধা লবলৈ আগ বাঢ়ি আহে ।

ছাত্ৰীৰ জিৱণি কোঠাৰ সম্পাদিকাৰ দায়িত্ব বহন কৰাৰ বিভিন্ন দিশত মোক দিহা পৰামৰ্শ আদি দিয়াৰ বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয় আৰু ভাবপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক শ্ৰীযুত দীনেশ চন্দ্ৰ শৰ্মালৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ । লগতে মোৰ কামত মোলৈ সহায় সহযোগিতা আগবঢ়োৱাৰ কাৰণে পবিত্ৰ ঠাকুৰীয়া, তৰুণ বড়ো, খগেন কলিতা আৰু মোৰ বান্ধৱী, জয়ন্তী কলিতা আৰু অনিতা বড়াৰ শলাগ লৈছোঁ ।

সদৌ শেষত জ্ঞাত বা অজ্ঞাতভাৱে হৈ যোৱা মোৰ কিনা ভুল-ত্ৰুটিৰ বাবে ক্ষমা খুজি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ ।

অঞ্জুলা দাস,

সম্পাদিকা,

ছাত্ৰী জিৱণি কোঠা ।

সমাজ-সেৱা বিভাগ

আবন্তনীতে সমাজ-সেৱা সম্পাদকৰ গুৰু দায়িত্ব বহন কৰাত যিসকল ছাত্র-ছাত্রী বন্ধু-বান্ধৱীয়ে মোলৈ সহায়-সহযোগিতা আগ বঢ়াইছিল তেওঁলোকলৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

“সমাজ-সেৱা”ৰ সম্পাদকৰ গুৰুভাৱ গ্ৰহণ কৰি ভাবিছিলোঁ বহুত কিবা কিবি কৰিম বুলি। কিন্তু কাৰ্যক্ষেত্ৰত সি হৈ নুঠিল।

কোৱা বাহুল্য যে সমাজ-সেৱা শিক্ষাৰ এটি অঙ্গ। কিন্তু সমাজ-সেৱা কেৱল শিক্ষানুষ্ঠান এখনৰ চাৰিবেৰৰ মাজত আৱদ্ধ কৰি নাৰাখি ইয়াৰ সম্প্ৰসাৰণ পিচপৰা গাওঁলীয়া অঞ্চলতো হব লাগে। সেয়ে ভবিষ্যতে ইয়াৰ সম্প্ৰসাৰণৰ্থে আৱশ্যকীয় পুঁজিৰ যোগান ধৰিবলৈ আৰু লগতে সামাজিক কামৰ বিভিন্ন গঠনমূলক আঁচনি হাতত লবলৈ মই আমাৰ কলেজ কৰ্তৃপক্ষক ইয়াৰে টানি অনুৰোধ কৰিলোঁ।

এইবেলিও “বছৰেকীয়া কলেজ সপ্তাহ” উপলক্ষে মহাবিদ্যালয়ৰ চৌহদত চাফাই কাম কৰা হয়। অধিক সংখ্যক ছাত্র-ছাত্রীয়ে পৰম আনন্দ আৰু উৎসাহেৰে এই কামত যোগদান কৰে। দুজন ছাত্রবন্ধু ত্ৰিনিগমানন্দ অধিকাৰী আৰু ত্ৰিমহৎ বায়নক তেওঁলোকৰ সন্তোষজনক কামৰ

বাবে পুৰস্কৃত কৰা হয়।

সদৌশেষত মোৰ গুৰু দায়িত্ব বহন কৰাত দিহা পৰামৰ্শ দি মোক সুপথে চালিত কৰাৰ বাবে ভাবপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক মাননীয় শ্ৰীযুত দেবেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাদেৱৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ। লগতে আমাৰ শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি কামনা কৰি মই মোৰ প্ৰতিবেদনৰ ইতি বেখা টানিলোঁ।

ধন্যবাদেৰে—

অৰ্জুন বড়ো

সম্পাদক, সমাজ সেৱা।

তৰ্ক বিভাগ

জন্মজন্মতে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক মহোদয়ে ১৯৭৫-’৭৬ চনৰ বাবে তৰ্ক সভাৰ সম্পাদকৰ গুৰু দায়িত্ব মোৰ ওপৰত অৰ্পন কৰাত তেখেতলৈ মই মোৰ আন্তৰিক গ্ৰীতা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। এই গুৰু দায়িত্ব বহন কৰাত মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্র-ছাত্রী বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ পৰা মই যি সহায় সহযোগিতা পাইছোঁ, তাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ।

মহাবিদ্যালয় এখনৰ তৰ্ক সভাৰ সম্পাদক হিচাবে মই মোৰ কৰ্তব্য ভালদৰে সম্পাদন কৰিব পাৰিছোঁ নে নাই, সেইটো মোৰ ছাত্র-

ছাত্রী বন্ধু-বান্ধৱীসকলৰ বিচাৰ্য। অৱশ্যে বিভাগটো ভালদৰে পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত মই মোৰ চেষ্টাৰ ক্ৰটি কৰা নাই।

প্ৰতিখন শিক্ষানুষ্ঠানতে তৰ্ক বিভাগ এটি থকা অতি প্ৰয়োজন। ইয়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ জ্ঞানৰ পৰিসৰ বৃদ্ধিৰ সহায়ক হোৱাৰ উপৰিও তেওঁলোকক যুক্তিবাদী কৰি তোলে। তৰ্কৰ যোগেদি যুক্তিৰ অৱতাৰণা কৰা হয়। সেয়ে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত আন আন বিভাগৰ লগতে তৰ্ক বিভাগো আছে। মাজে সময়ে তৰ্ক সভাৰ উপৰিও আকস্মিক বক্তৃতা সভা আৰু আলোচনা চক্ৰ আদিও পতা হয়।

আন আন বছৰৰ দৰে এইবাবো আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ বছৰেকীয়া কলেজ সপ্তাহ উপলক্ষে এখনি আকস্মিক বক্তৃতা আৰু তৰ্ক-প্ৰতিযোগিতা আয়োজন কৰা হয়। উক্ত প্ৰতিযোগিতাৰ অধ্যক্ষৰ আসনত আছিল বকো হাইস্কুলৰ প্ৰাক্তন প্ৰধান শিক্ষক মাননীয় শ্ৰীযুত অচ্যুত কান্ত অধিকাৰীদেৱ। প্ৰতিযোগিতাৰ উদ্বোধক আছিল মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মাননীয় শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ। তেখেত সকলৰ উপস্থিতিয়ে সভাৰ সৌষ্ঠৱ দুগুণে বৃদ্ধি কৰাৰ উপৰিও ছাত্ৰ-ছাত্ৰী

সকলৰ মনত উৎসাহ আৰু অনুপ্ৰেৰণা যোগায়। তেখেত সকললৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। লগতে উপস্থিত অধ্যাপকবৃন্দ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকললৈও মোৰ কৃতজ্ঞতা থাকিল।

দুখ কবিলগীয়া এয়ে যে উক্ত তৰ্ক-সভা আৰু আলোচনা চক্ৰত উপস্থিত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংখ্যা নিচেই কম আছিল। ভৱিষ্যতে এনে সভাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ পূৰ্ণ সহযোগিতা আৰু অংশগ্ৰহণ আশা কৰা হ'ল।

তৰ্ক বিভাগটো পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন দিশত পৰামৰ্শ আগ বঢ়োৱাত ভাৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক মাননীয় শ্ৰীযুত দ্বিজেন দাসৰ ওচৰত মই চিৰ-ঋণী। তেখেতলৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

সদৌশেষত সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বন্ধু-বান্ধৱী সকললৈ মোৰ অজানিতে হোৱা কিবা ভুল-ক্ৰটিৰ ক্ষমা খুজি মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰিলোঁ।

ধন্যবাদেৰে-

প্ৰফেছোৰ চৌধুৰী,
সম্পাদক, তৰ্ক-সভা।

সম্পাদনা সমিতিৰ এঘাট—

সাহিত্য এটা জাতিৰ দাপোণস্বৰূপ । দাপোণত নিজৰ মুখখন প্ৰতিবিম্বিত হোৱাৰ দৰে সাহিত্যতো সেই জাতিৰ কৃষ্টি, কলা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদি সকলো খিনি প্ৰতিফলিত হয় । সেয়ে সাহিত্য বিবে জাতি এটাৰ অস্তিত্বই কল্পনা কৰিব নোৱাৰি ।

সাহিত্য সাধনাৰ বস্তু । সাহিত্যিকসকলে গল্প, কবিতা, নাটক আদিৰ মাধ্যমেৰে সাহিত্য চৰ্চা কৰে । সেইয়ে গল্প, কবিতা, প্ৰবন্ধ আদিক সাহিত্যৰ অঙ্গ বুলিব পাৰি । সাহিত্যৰ এই অঙ্গসমূহৰ চৰ্চা কৰাৰ মাধ্যম হ'ল সমসাময়িক আলোচনীসমূহ ।

চৰ্চা নহলে সাহিত্যিক এজনৰ প্ৰতিভাৰ কলি মুকলি নহয় । তেওঁৰ লেখনী-শক্তিও প্ৰথৰ নহয় । সেয়ে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ উদীয়মান ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ সাহিত্য-চৰ্চাৰ মাধ্যম হ'ল আলোচনী "জৱাহৰ জ্যোতি" । "জৱাহৰ জ্যোতি"ৰ মাধ্যমেদি তেওঁলোকে সাহিত্য চৰ্চা কৰি স্বকীয় প্ৰতিভাৰ ছৱাৰ উৎঘাটন কৰাৰ লগতে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰালো চহকী কৰি তোলাত অবিহণা যোগাব পাবে । "জৱাহৰ জ্যোতি"য়ে তেওঁলোকক এট স্ববিধা দি আহিছে আৰু দি থাকিব ।

বতৰৰ ফল বতৰত দিব পৰা নগ'ল । প্ৰবন্ধ-পাতি যথাসময়ত নোপোৱাৰ কাৰণে আলোচনী খন সময় মতে উলিয়াব পৰা নহ'ল । লেখক লেখিকাসকলে মূৰামূৰি সময়ত বা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখ পাব হৈ যোৱাৰ নিছত প্ৰবন্ধ-পাতি দিয়াৰ বাবে সম্পাদনাৰ অগ্ৰগতিত ব্যাঘাত ঘটিছিল । আনহাতে দুই তিনিবাৰ জাননী দিয়া সত্ত্বেও ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ পৰা কোনো সন্তোষজনক সঁহাৰি নোপোৱাত আলোচনীখনৰ কলেৱৰ বৃদ্ধি কৰিব পৰা নগ'ল ।

এইখিনিতে কথা এয়াৰ কোৱাই ভাল । ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ পৰা পোৱা প্ৰবন্ধ-পাতিৰ বেছি ভাগে ছবছ বা আংশিক নকল । সেইবোৰ গ্ৰহণযোগ্য নহ'ল । ভবিষ্যতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে মৌলিক আৰু সৃজনীমূলক বচনাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব বুলি আমি আশা কৰোঁ । আনহাতে তেওঁলোকে গল্প, প্ৰবন্ধ আদি লিখিবলৈ অভ্যাস কৰা উচিত । কাৰণ চৰ্চা নহলে লিখনীশক্তিও হ্ৰাস পায় ।

যিয়ে নহওক, মুষ্টিমেয় গল্প, প্ৰবন্ধ, কবিতা আদিয়ে আলোচনীখন সজাই পৰাই উলিওৱা হ'ল । আশা বাখিছোঁ, অজ্ঞানতাৰ পম খেদি "জৱাহৰ জ্যোতি"য়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ 'জ্ঞানৰ পবিসৰ বৃদ্ধি কৰাত সহায় কৰিব । আনহাতে

লেখক-লেখিকাসকলৰ লিখনিয়ৈ যদি পঢ়ুৱৈ সমাজক অকণমান আনন্দ দিয়ে তেন্তে আমাৰ পৰিশ্ৰমৰ সাৰ্থকতা হ'ব বুলি আমাৰ আশা।

মানুহ মৰণশীল। জনম লভিলে মৰণ অনিবাৰ্য কিস্তি, এই বিশাল জনসমুদ্ৰত কেতবোৰ মানুহৰ মৃত্যুই আমাৰ অন্তৰ চুই যায়। জীৱিত কালত তেওঁলোকৰ জ্ঞান গৰিমা আমাৰ মাজত সিমান প্ৰস্তুতিত নহয়। কিন্তু মৃত্যুৰ পিছত তেওঁলোকৰ গুণ-বাশিয়ে আমাৰ মনৰ পৰ্দাত এক আলো-ডনৰ সৃষ্টি কৰে। সেই কাৰণে তেওঁলোক মৰিও জমৰ হৈ থাকে। স্বৰ্গগত প্ৰবীণ কুমাৰ চৌধুৰী দেৱ আছিল তেনে এজন মানুহ। তেখেতৰ অকাল বিয়োগত আমি হেৰুৱালোঁ। অসমৰ এজন সফল ৰাজনীতিবিদ, সমাজকৰ্মী আৰু জনপ্ৰিয় নেতা। বকোবাসী তথা সদৌ অসমৰ বাইজৰ কাৰণে তেখেতৰ মৃত্যু এটি অপূৰণীয় ক্ষতি। আমাৰ এই শিক্ষানুষ্ঠানখন আৰু এই অঞ্চলটিৰ উন্নতিৰ কাৰণে তেখেতে যি কৰি গ'ল তাক আমি শ্ৰদ্ধাৰে স্মৰণ কৰিছোঁ। তেখেতৰ আদৰ্শ আমাৰ প্ৰত্যেকৰে মানসপটত চিৰসেউজীয়া হৈ থাকিব। তেখেতৰ আত্মাই চিৰশান্তি লাভ কৰক, এয়ে আমাৰ একমাত্ৰ কামনা।

লগতে আমি সোঁৱৰিছোঁ বিশ্বৰ শান্তি আৰু প্ৰগতিৰ পথত ওৰে জীৱন সংগ্ৰাম কৰি আদৰ্শ ৰাখি যোৱা শিল্পী, সাহিত্যিক, ৰাজনীতিবিদ, বৈজ্ঞানিক আৰু দাৰ্শনিক সকলক। এই মহান মানৱসকললৈ আমাৰ ভক্তিভবা

শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

অপ্ৰিয় সত্য হলেও কব লাগিল যে এই বেলি আমাৰ আলোচনী সম্পাদক নিৰ্মল বাভাই তেওঁৰ নিজ কৰ্তব্য আৰু দায়িত্বৰ প্ৰতি সম্পূৰ্ণ উদাসীনতা অৱলম্বন কৰি আলোচনীখন যুগুতাই উলিওৱা কাৰ্যত ব্যাঘাত ঘটায় আৰু ফলস্বৰূপে আলোচনীৰ সম্পাদনাৰ যাৱতীয় কাম-কাজৰ দায়িত্ব সম্পাদনা সমিতিয়ে বহন কৰিব লগাত পৰে। ই বৰ পৰিতাপৰ কথা। ইয়াৰোপৰি তেওঁৰ অসহযোগে আলোচনীখনৰ সম্পাদনাত বাধাৰ সৃষ্টি কৰি আমাৰ মনত বৰকৈ আঘাত দিয়ে।

আশাকৰোঁ, ভবিষ্যতে নৱ-নিৰ্বাচিত আলোচনী সম্পাদকসকলে তেওঁলোকৰ নিজ নিজ কৰ্তব্য আৰু দায়িত্ব সুচাৰুৰূপে পালন কৰাৰ উপৰিও আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীখন উলিওৱা কামত সকলো প্ৰকাৰ সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াই অনুষ্ঠান খনৰ মৰ্যাদা অক্ষুণ্ণ ৰাখিব।

“জৱাহৰ জ্যোতি”ৰ দ্বিতীয় সংখ্যা সজাই পৰাই উলিওৱাত সহায় সহযোগ আৰু দিহা পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱাৰ কাৰণে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মাননীয় শ্ৰীযতীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ আৰু অসমীয়া বিভাগৰ মুৰব্বী শ্ৰীযতন্ত্ৰ কুমাৰ দত্তলৈ আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা থাকিল।

লগতে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ প্ৰৱন্ধ পাতিৰ যোগান ধৰি আলোচনী খনৰ মুক্তিৰ পথ সুগম কৰি দিয়া সমূহ লেখক-লেখিকা সকললৈ, আশীষ বাণী পঠিয়াই আমাৰ ছাত্ৰ

ছাত্ৰী সকলক পৰম উৎসাহিত কৰা গুণী ব্যক্তি সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰাত অবিহণা যোগাওক,
সকললৈ, প্ৰেছৰ কৰ্মীবৃন্দলৈ আৰু যিসকলে ইয়াকে কামনা কৰি সামৰিলে।
পবিত্ৰ বা প্ৰত্যক্ষভাবে আলোচনী খন উলিওৱাত
সহায়-সহযোগ আগবঢ়ালে, তেওঁলোকলৈ।

সমো শেষত “জৱাহৰ-জ্যোতি”য়ে চিৰ
চেনেহী ভাষাজননীৰ বেনী পোহৰাই অসমীয়া

ত্ৰীমুগেন্দ্ৰ কুমাৰ শৰ্মা
সম্পাদনা সমিতিৰ হৈ

THE
JAWAHAR JYOTI
(1975-76)

ENGLISH
SECTION

CONTENTS

<i>Probin Kr Chaudhuri : A Tribute</i>	<i>Principal J. C. Nath,</i>	<i>1</i>
<i>Shakespeare, The Man</i>	<i>Mrigendra Kumar Sarma</i>	<i>4</i>
<i>Jawaharlal Nehru College : Working Report for 1975-76.</i>	<i>Principal J. C. Nath</i>	<i>10</i>

Appendix.

- Results of the Annual College Week Competitions—1975-76.*
 - Names of the Graduates from this College. (1968-'76)*
 - Members on the teaching staff & the office staff.*
-

PROBIN KUMAR CHAUDHURI : A TRIBUTE

By

Principal J. C. Nath.

Our college completes twelve years on 3rd August/76. The baby which saw the light of the day a decade and two years ago, has crossed its childhood and now enters its teens. Adolescence in the life of an institution, as in that of man, is a period which needs parental control and supervision for its proper growth and development. It is a pity that the man who fathered this institution and took all pains for its growth and development during its infancy and childhood and whose presence now was of utmost importance, is no more.

Probin Kumar Chaudhuri whose untiring zeal and ceaseless efforts made this institution what it is today left us on the 16th of Nov/75. His untimely passing away is a severe blow and an irreparable loss to this institution. It is true that the idea of a college in a poor and backward area like Boko dazzled the people and

raised high hopes in their minds. But very soon the enthusiasm died down and Shri Chaudhuri alone had to bear the brunt of managing the college. At the initial stage it had suffered several set-backs. The enrolment of students was very low, subjects of study were few, resources were meagre. It had no land and building of its own. Financial position was so unsatisfactory that the monthly salaries of teachers and other employees could not be paid regularly out of its own fund. It seemed that the day was not far off when the college would have to pack up. The prospect was so gloomy that everybody lost heart and looked up to him for deliverance.

Shri Chaudhuri came to its rescue. A novel idea was hit upon. A collection-drive was planned. He himself inaugurated the collection drive on Feb 6, 1966. Again a new enthusiasm was generated. Students, teachers and

members of the local public volunteered and moved from house to house and from bazar to bazar with bowls in hand. Shri Chaudhuri employed all his skill and moved from place to place and collected handsome donations from generous persons. Meanwhile a plot of land measuring 100 bighas was dereserved for location of the college. He also managed to secure adhoc recurring grant of Rs. 1000/- per month from July 1, 1966 as well as non-recurring building grants for the college.

But the most signal service Shri Chaudhuri rendered to the college was its inclusion in Deficit-Grant-in-aid system in 1969 when the college had only 72 students on roll. for this he had to face severe criticism of his party colleagues both inside and outside the Assembly. It was the late lamented Chief Minister B. P. Chaliha and Syed Ahmed Ali, then Minister of State for Education and now Minister of Panchayat, Assam, who stoutly defended Shri Chaudhuri and helped him in securing Deficit Grant for this college. But for Shri Probin Kumar Chaudhuri, this college with its low enrolment, could never enjoy the privilege of receiving

deficit grant. Thus the teething troubles were over and stability came to it.

The next concern of Shri Chaudhuri was to give the college its permanent building. The first building constructed on its permanent site to which the classes were shifted from Boko High School on 13th July/67 was meant for the Boys' Hostel. So a comprehensive plan and estimate of a modern building according to University requirements was prepared. As little help was forthcoming from the general public and as we had to depend solely on Govt grant, the desired to have it completed phase by phase. The first phase of the new building was completed in 1971 and it was inaugurated by Shri Chaudhuri himself on Aug. 4, 1971 when he was Minister for Transport in Mohendra Mohan Choudhuri Cabinet. In his inaugural address he promised to make it a full-fledged college with both Arts and Science faculties.

Unfortunately, however, the college fell on evil times after the General Election in 1972. Shri Chaudhuri was not included in the Assam

Cabinet. All non-recurring grants were stopped. The college which secured Deficit Grant with 72 students, which received non-recurring grant of Rs. 1,42,000/- for building and other purposes from 1965 to '71, was deprived of even its legitimate share of Govt grants under article 275. This made him a bit downcast, but he did not lose heart. Optimistic as he was all along his life, he consoled us that it was a passing phase and that the dark clouds would soon be blown away.

Last year there was a threat from some responsible quarters to its very existence. When the matter was reported to him, he smiled and remained unruffled. His only advice was 'Do your duties sincerely, I will do mine' As we came to know later, Shri Chaudhuri immediately wrote to the Prime Minister Shrimati Gandhi, the Congress President Shri D. K. Barooah, Rastrapati Ali Ahmed and Chief Minister Sinha about the matter. The Prime Minister gracefully sent a prompt reply assuring him that none could do any harm to Jawaharlal Nehru College at Boko. This is an instance of how much he loved this college and how much concern he had for its well-being. In fact,

Whenever any good news of the college was conveyed to him, his face lit up and beamed with happiness. Ever since the establishment of the college his concern was to see it develop rapidly. He loved it dearly and wanted to do whatever he could do to make it one of the best colleges in the State. It was his idea to name the college after our beloved leader Jawaharlal Nehru so that our boys and girls could be imbued with the high ideals of the departed leader—ideals of democracy, socialism and secularism and patriotism, catholicity and scientific outlook.

It is unfortunate that he left us at a time when we needed his wise counsel and sober guidance most. Indeed, his very presence with us was an inspiration to work. He was a man who bore ill-will to none and was never vindictive. He was so good-hearted that he wanted to win over his enemies and detractors by doing them some favour. Probin Kumar Chaudhuri is no more with us, but his benign and graceful personality, broad smile, firm resolve, liberal outlook on men and matters and spirit of service to the country and the people will remain evergreen in our

memory and will serve us as beacon ing this college as one of the best
 light to go ahead along our chosen seats of learning.
 path. It will be our constant endeavour May Probin Kumar Chaudhuri's
 to fulfil the unfulfilled task of build- soul rest in peace.

SHAKESPEARE,

THE MAN

Mrigendra Kumar Sarma,
 Lecturer in English.

William Shakespeare, as we know, is the greatest dramatist of England. He holds the highest place amongst the writers of English literature. He is, also, regarded as one of the greatest poets and dramatists of the world. But very little is known of Shakespeare, the man, from the scanty record of his life. We come to know that he was born on or about 23rd April, 1564, at Stratford-On-Avon, in Warwickshire. Son of a prosperous tradesman, he had his education at the Free Grammar School of the town of Stratford. But he had to leave it when his father, John Shakespeare, fell in straitened circumstances. He was taken away from the said school so that he might extend financial help to the family. But nothing is known of the nature of his employ-

ment. When he was nineteen years old, he married a woman named Anne Hathaway. She was older than he by eight years. He had three children. He, then, left his native place for London where, it is believed, he served in a mean capacity, at a theatrical company. He soon turned to the stage and displayed his merit as an actor and also as a playwright. After his successful dramatic career there, he came back to his native place and spent the rest of his days there. He died on April 23, 1616. This imperfect record of his life undoubtedly proves that Shakespeare was a poor country boy who rose to fame and prosperity from a very humble position. He was, of course, not highly educated; but the education he received at the Grammar School, was very sound. Moreover, like Chaucer, the first great English poet, he was not a dreamer, but a practical man of affairs.

Shakespeare was an artist, and the life of an artist, it is

said, does not survive in his biography, but in the products of his art. So, if we are to know of the personality of Shakespeare, the artist, we must study his plays. But how far we can find the real self of Shakespeare in his plays, is a question which is debatable. It is said that Shakespeare was a dramatic poet; so he had a rich creative faculty that enabled him to present before us "a long procession of fictitious persons who are as real to us as our neighbours". In his plays we come across a large number of characters including even the most diverse ones--Imogen and Mrs Quickly, Shylock and Antonio, Cleopatra and Audrey, Hamlet and Falstaff, Dogberry and Julius Caesar, and in them, Shakespeare being a subtle artist, keeps himself concealed and escapes. He remains invisible in them. So, some are of the opinion that Shakespeare, the man, cannot be found in his plays. But Raleigh, one of the soundest Shakespeare's critics, says that Shakes

peare does not hide himself from our knowledge. He strongly believes that "the rapid, alert reading of one of the great plays brings us nearer to the heart of Shakespeare than all the faithful and laudable business of the antiquary and the commentator."

However, Shakespeare, it is certain, does not give us a doctrine for propagation in his plays; but by reading his plays, it is said, we can deduce something about his attitudes. So Raleigh further says, "In the plays we may learn what are the questions that interest Shakespeare most profoundly and recur to his mind with most insistence; we may note how he handles his story, what he rejects, and what he alters,.... He has made us acquainted with all that he sees and all that he feels,....."

An attentive study of Shakespeare's plays enables us to know that Shakespeare was a swift and masterly reader who knew what he wanted

of a book. His wide reading of books enabled him to borrow any material he needed for the plots of his plays. He was well-acquainted with the novels, the chronicles and the translations of the French and Italian writers of his day in addition to the literature of the Classical Ages and the books of his contemporaries. As he read them, he could at once, borrow material for his dramas from them, and using the material as brick and mortar, he raised a magnificent superstructure,— "a miracle of rare device." This shows his inventive power that displayed itself in selection, omission, alteration and addition made easily but with a masterly skill. He was a true creator who formed a being out of clay lying about and breathed into its nostrils, the breath of life. Thus he could endow imaginary beings with life.

Along with his inventive power Shakespeare had an acute power of observation of all phenomena of life

A study of his plays shows this. So Drinkwater says, "The measure of a poet's mind, then, is not its aptness for philosophic abstraction but its capacity for receiving vivid impressions of a great variety of phenomena, impressing upon which his art will work in the creation of his poetry. In this capacity Shakespeare's mind was probably the most richly endowed that the world has known." Nothing escaped his searching glance. This enabled him to draw a galaxy of characters belonging practically to all classes, in his plays.

Shakespeare as he was a country boy, must have wandered about the countryside, and been "delicately sensitive to all the shifting aspects of the pageant of Nature." In his plays there are some passages which carry his memories of nature. In the play, "A Midsummer Night's Dream," Titania gives a nice description of a summer of tempest and flood submerging the low-lying lands near the

river.

The ox hath, therefore, stretched
his yoke in vain,
The ploughman lost his sweat,
and the green corn
Hath rotted ere his youth attained
a beard :

The fold stands empty in the
drowned field,"

The very picture is present before us. We not only see it, but also feel it. So Dryden says, "All the images of Nature were still present to him and he drew them, not laboriously, but luckily; when he describes anything, you more than see it, you feel it too." This shows his love of Nature. Jonson also says, "Shakespeare is above all writers, at least above all modern writers, the poet of Nature". Even on the tablet under his bust in Stratford Church he is called, "Shakespeare, with whom quick Nature died."

Shakespeare's plays also show his love of music. It seems that he had no liking for a person who was

not moved with the "concord of sweet sounds." The Elizabethan Age in which he wrote plays, was an age in which music was widely cultivated and also appreciated. Shakespeare's works are full of allusions to this art. His play, "Twelfth Night" abounds in music. The two other comedies, "Much Ado About Nothing" and "As You Like It" also abound in music. Even in his great tragedy, "King Lear" one can find music.

Shakespeare's acquaintance with all the lore of field-sports—the hunt of the hare and the stag, and the capture of smaller game by the falcon, cannot be denied. There are in his plays allusions to this. In his play, "As you Like It" there is a description of the anguish of the sequestered stag wounded by hunters. This is one of the most wonderful pictures drawn by Shakespeare.

The most admirable quality that we find in Shakespeare is his broad humanity. That he had catholicity of temper, generosity and tolerance

cannot be denied. The critics of Shakespeare have testified to this. Raleigh, the Shakespearean critic says, "We look in vain for reticences and partialities in Shakespeare, little devices of shelter and concealment; he will not let us 'nestle into a corner of his mind and think from there'; he keeps us out of doors. The broad humanity and the spirit of tolerance enabled Shakespeare to keep the tragic balance between "pitiless observation and divine compassion, and understanding." We find this in his portrayal of the character of Shylock in the play, "The Merchant of Venice." On one hand, Shakespeare shows Shylock's meanness, cruelty and cunning, and on the other, he makes the best of us cry out upon Shylock's exit,— "By Heaven the man is wronged."

Shakespeare might have been a jolly man. In his book, "The Essential Shakespeare," Wilson, the critic, wrote, "He must have been a very fascinating person to meet. His manners were charming, while in respect

of looks and conversation a good tradition....." Shakespeare's contemporaries spoke of him in terms of affectionate homage. Spenser called him, 'Our pleasant Willy.' Even Jonson, as soon as he thought of Shakespeare the artist, declared, "I did love the man, and do honour to his memory." .."

It is also said that Shakespeare was an upright man who would not unnecessarily flatter others. As regards this, Wilson says, "In that age of fulsome adulation, Shakespeare is a marvel of restraint and self-respect. Almost every play he wrote, gave him opportunities of flattering the reigning monarch, and it would have been very much to his interest and to that of his company had he done so." It is also said that Shakespeare must have an inimitable gift of humour that plays on some of his characters in his plays. His humour is the most important feature of his plays.

Besides, his general attitude to

life was sane. In his plays, he did never paint vice as better than virtue. In his comedies, the young lovers are rewarded with the fulfilment of their love, at the end, while in his tragedies the wrong-doers are punished. Love is, therefore, highly praised by him as an emotion though it is, at the same time, shown to be a folly. Shakespeare was also a past-master in the art of characterisation. His characters are not, like those of Bernard Shaw, mere mouth-pieces of the author. They are marked by individuality and truth.

A dark gloom and depression, it seems, settled on Shakespeare's mind. He might have acutely suffered and been subjected to melancholy moods. This is evident from the tragedies written by him. The cause of this gloom may probably be found in the sorrows that had come over him. His only son was dead. His father died a bankrupt, and his patron, the Earl, of Southampton was in prison.

So Drinkwater says, "But whatever the pathological truth may be, there can be no doubt that Shakespeare, in the long glory of his invention, suffered many dejected, even despairing moods."

However Shakespeare's inscrutability baffles critics though some of them say many and varied things as regards his real self in his plays.

He is a subtle artist. He is so subtle an artist that it is very difficult to know him thoroughly. He is, it is said, the most impersonal of writers. He still remains a mystery,— a wonder of Nature to us. Rightly does Matthew Arnold pay a glowing tribute to his genius:

"Others abide our question:
but thou art free."

— + + —

JAWAHARLAL NEHRU COLLEGE: WORKING REPORT FOR 1975-76.

By : Principal J. C. Nath,

For some years past, indiscipline and rowdism were growing in educational institutions throughout the country leading sometimes to closure of universities, colleges and schools

temporarily. Not a day passed without some sort of agitation or disturbance somewhere. Such an atmosphere was not only a headache to those who were in charge of maintaining

law and order, but also to the educational administrators who could hardly apply their minds to more important problems of educational reconstruction.

Emergency :— The declaration of emergency on June 26 last year, therefore, came as a welcome relief to the educational administrators. It gave them a unique opportunity to tone up the administration by vigorously enforcing the rules of discipline, good behaviour and order. For the first time after Independence a climate of peaceful pursuit of knowledge was created in educational campuses. A new sense of dedication and discipline growing among the staff and the students was discernible.

General Discipline :— Ever since the foundation of this college in 1964, it has enjoyed the reputation of a well-managed institution, where the authorities, the teachers and the students worked in close co-operation and with perfect understanding for its rapid growth and develop-

ment. But for a brief spell in February 1973, the academic atmosphere of the college, has been, by and large, peaceful. In a bid to damage the image of the institution and its authority a Students' agitation was engineered by vested interests in Feb/73 over the issue of introduction of late fine on defaulters. After three days of strikes and processions normalcy was restored. The leader of the agitation, a known rowdy tendered unqualified apology for his misdeeds and furnished assurances of good behaviour. Seven others were let off with severe warnings. Save and except this, there has been no students' disturbance in this college.

Measures initiated to tone up discipline and academic atmosphere :—

Following the declaration of emergency stringent measures have been taken for further improvement of the academic atmosphere and discipline. Instructions have been issued to the members of the Teaching staff to be regular and punctual in attendance,

sincere in discharge of duties, to avail leave on genuine and specific grounds only, to avoid loose talk and idle gossips, to be of dignified manners befitting this noble profession, to refrain from antisocial and antinational activities that are likely to endanger national integrity or communal harmony. These instructions have been closely followed by overwhelming majority of the teachers, although some of them might not reconcile to the new situation. As a punitive measure for wilful negligence of duty, irregularity in attendance and defiance of authority, the charge allowance of the Head of the Dept of Political Science has been withheld and the department has since been under direct supervision of the Principal. As a measure to check irregularity in attendance, Attendance Registers of the Teaching and other staff have been kept in the principal's room, where they are required to mark their time of arrival and departure. Teachers of the college have been

debarred from taking any part-time employment so that they can give their undivided attention to their duties.

Students have also been instructed to be punctual and regular in attendance, admission of plucked students has been totally stopped and antecedents of all intending candidates for admission to the college have been thoroughly checked, ragging in the college hostel has been strictly prohibited. Students failing to attend 60% of lectures have been debarred from appearing at university examinations and scholarships of those who failed to attend 75% lectures have been deducted and refunded to Govt.

Welfare Measures-

Several students' welfare measures have been initiated, viz., to provide free textbooks to the poor and needy students, a Book-Bank has been opened out of the meagre fund of the college. Uniforms and badges have been introduced for all students of the college, a co-operative society of the teachers, students and other employees was formed and essential commodities at controlled prices and text-books at concessional prices have been supplied to the students. Students who could not appear at the P. U. examination in 1975

were admitted as casual students for benefit of instruction and tutorials, but they were not allowed to take part in the activities of the students' Union. A cycle-shed was erected and a dining hall-cum-kitchen at a cost of nearly Rs. 20,000/- was constructed, for proper utilization of the college library, a post of librarian was created and a local tribal boy who is a product of this college was appointed to the post. Arrangement for a reading room with a capacity for twelve seats has been made inside the library itself. A co-operative canteen has also been started for providing refreshments to the staff and students of the college.

As a result of these measures complete peace and tranquillity prevailed in the campus during the year under review. A new enthusiasm has been observed in the student community. Attempts have been made to infuse into them a new sense of awareness and patriotism and also to draw their attention to the 20-point economic programme of our Prime Minister.

Problems and needs :—

One of the problems that have been causing anxieties and worries to the authority is the low enrolment of the college. Instead of increasing the enrolment has been falling since

1973. It is due to establishment of three colleges at Dudhnai, Nagarbera and Chhaygaon; introduction of Assamese medium, discouraging the hills tribals particularly the Garo students of Kamrup coming to it; low outturn of H. S. L. C. Examination passed students from the local feeder schools and last but not least, limited subjects of study offered by the college. Regarding the last factor it may not be out of place to mention that before receiving Deficit Grant-in-aid the authorities could not open some of the popular subjects on account of paucity of funds. After 1971, however, the authorities have been trying their best to get the approval of the Govt and the University for opening new subjects in the college. But the Govt has refused to sanction any new post for subjects to be opened in P. U. course as it has been Govt's declared policy to detach the P. U. classes from the colleges. During 1976-77 the enrolment is likely to fall further because

of low percentage of pass in H. S. L. C. examination and also of Govt's new policy of minimum requirement of Hons in Degree Examination & 50% marks in post graduate Examination for appointment of lecturers in colleges of Assam.

Another important problem that needs immediate solution is the expansion of classroom and separate reading room facilities. The existing portion of the planned building has only two big rooms for general classes and four small rooms measuring 24'x15' sft each for tutorial classes. Of the four small rooms one has been temporarily used as girls' common room. The existing accommodation is, therefore, quite inadequate for holding all the classes smoothly. If, however, the three-year Degree course as already announced by the G. U. is re-introduced from 1978 and Honours classes are permitted to be opened in the college, the problem of accommodation will be really very acute. The original build-

ing plan, after completion of the existing portion could not have been taken up for execution for want of necessary funds. The U. G. C. does not consider the cases of colleges having enrolment less than one hundred students on roll in Degree classes. The only hope lies in the sympathetic consideration of the state Govt. Unless the State Govt under the inspiring leadership of our popular Chief Minister who is also in charge of education comes to the rescue of the institutions situated in backward areas like ours, they are bound to remain stagnant and undeveloped.

Other needs are a modern auditorium, a spacious library building with reading room facilities for the teachers and the students both male and female, a well-developed play ground and a Boys' Common Room.

Importance of rural colleges :—

In my opinion rural colleges are not just duplication of similar institutions in urban areas. They have their own importance that justifies their existence. In addition to removing regional imbalance in the field of education,

they serve a useful purpose of preventing the onrush of students to the towns and cities in the name of higher education. Today, the people in a city like Gauhati, for instance, find it very difficult to get their sons, daughters and wards admitted to the colleges because the students from rural areas flock to the city colleges for collegiate education.

Had the colleges in rural areas been equipped with necessary facilities for Science and Arts education, the problem of overcrowding in city colleges would not have arisen. In establishing a college in the rural area, our aim has been to provide cheaper and better education to our young boys and girls, and to fulfil it, our institutions should be made as attractive as their counterparts in the urban areas. Our appeal to the Govt and University authorities is that they should pay more attention to the development of the colleges in rural areas where the people themselves do not have the necessary resources for

their development. The development of the rural colleges will not only relieve the city colleges of the pressure of admission and overcrowding, but also will arrest the deterioration of standard of education in general.

Examination results :—

The University examination results of the college are, by and large, satisfactory. As there is no facilities for science education here, all First Divisioners and most of the 2nd Divisioners go for Science courses to the Gauhati colleges. Only a few 2nd Divisioners and all Third Divisioners come to the college for admission. Regular coaching and individual care taken by the teachers of the college have proved to be effective in improving the Performance of our students in university examinations results. The following are the results of university examinations for the years from 1972 to 1972. —

<u>Year</u>	<u>Examination</u>	<u>Appeared</u>	<u>Passed</u>	<u>P. C.</u>
1972	P.U.	110	55	50%
	Do Special	50	22	44%
	B. A.	23	9	39.13%
1973	No P. U. Examination was held by G. U.			
	B. A.	37	22	59.50%
1974	P. U.	109	38	34.90%

<u>Year</u>	<u>Examination</u>	<u>Appeared</u>	<u>Passed</u>	<u>P. C.</u>
1974	B. A.	52	34	65.40%
1975	P. U.	Nil	Nil	
	B. A.	58	36	62.06%
1976	P. U.	124	50	40.33%
	B. A. (Two-year)	22	11	50%

In 1975 altogether 97 candidates were sent up for P. U. Examination; but none of them took the examination in response to the call of the All Assam students' Union to boycott the examination.

Extra-curricular activities :—

Imparting of instruction in prescribed courses of studies is not enough for the all-round development of the physical, mental and moral development of the students. In order to break the monotony of routine-bound lectures of the classroom, it has been our endeavour to provide the students with opportunities of extra-curricular activities. The Union Society is the forum for development of the talents latent in the minds of the alumni. The college Union Socie-

ty has a written constitution to regulate the activities of the Society and its members and office bearers. Under the auspices of the Union Society the students engage themselves in sports, games, drama, music and other welfare activities.

This year National Service Scheme has been introduced in this college. We have received a grant of Rs. 3000/- for 1976-77 through the G.U. A committee for N.S. Unit of this college has been formed with the Principal as Chairman and the Teacher-in-charge of N. S. S. as Secy, and the Vice President of the Students' Union, the teacher-in-charge of Social Service, the Head of Dept of Economics, the General Secy and the Social Service Secy of the Union Society

and one student as members for guiding the activities of the N. S.S. Unit. "The objective of the national Social Service Scheme" to quote the Report of the U. G. C. on the conference of V.C.'s "is to provide social consciousness and commitment amongst students at the undergraduate level by inculcating a sense of discipline and dignity of labour among them"

Govt. Grants :—

Situated as it is, in a tribal and backward area, the college has no resources of its own and has to depend solely upon Govt grants for its expansion and development. Unless, therefore, adequate financial help is forthcoming from the Govt, there is no hope of developing the college. From the following it will be evident that Govt is also not very sympathetic to the college in matter of financial help. The non-recurring grants received from 1972 to '76 are detailed below :—

State Govt.

Non-recurring Grant

	<u>Purpose</u>	<u>Amount</u>
1971-72	P. T. Hostel	Rs. 7,000/-
1972-73		Nil
1973-74	Building	Rs. 9,200/-
1974-75	Agricultural	Rs. 5,000/-

U.G.C. Grant

	<u>Purpose</u>	<u>Amount</u>
1971-72	Students' Aid Fund	Rs. 750/-
1972-73	do	Rs. 1000/-
1973-74	do	Rs. 1000/-
1974-75		Nil

We would request the Govt to consider the case of this college as a special one and to sanction necessary grants for its development purposes.

Management :—

Since Nov. 13, 1973, the college has been under the management of a Governing Body constituted according to the Assam College Management Rules 1955. The existing G. B. was reconstituted in Feb /75 with the following members :—

Shri P. K. Chaudhuri, MLA & Ex Minister, President; Principal J. C. Nath Secy, Shri A. K. Adhikary and Dr C. O Bhattacharyya MSc Ph.D as G. U. nominees, Sri B. K. Dutta and S. C. Talukdar as Teachers' representatives and the Head Master of Boko High School Shri P. C. Kalita, Shri L. C. Mech and Shri S. Adhikary as Govt. nominees and Shri Muhin Kalita, Asstt. Hd Master, Boko High School, Mrs N. Chaudhuri OEC, Gauhati Mahakuma Parishad and Shri Janardan Sarma

as co-opted members,

Conclusion—

Unfortunately the President of the G. B. Shri Probin Kumar Chaudhuri expired on 16.11.75. The sudden and premature death of Shri Chaudhuri who was the founder of the college and who had been the president of the G. B. since the beginning, was a grievous blow and an irretrievable loss to the college. Immediately after Shri Chaudhuri's death, the fact was reported to Govt with a request to nominate a new president to the G. B. of this college. In spite of several reminders and personal representations no action has yet been taken by the Govt. As no proceedings of the G. B. meetings, not presided over by the permanent president are considered valid by the Govt, meetings of the G.B. could not be convened. This has created great difficulties in running the administration including appointment of staff and punishment to those who have been delinquent. It is hoped that a new president will be nominated by the Govt. without

further delay for smooth management of the college.

The college has been passing through stresses and strains during its existence for the past twelve years and is not yet out of the wood. I would, first of all, appeal to the teachers of the college to steer clear of the petty politics of the day and devote their time and energy to improving their professional skill and efficiency and to give their best to the students for whose benefit their services are primarily meant. My appeal to the students is that they have to put up with some of the difficulties and inconveniences that they might encounter while in this college, for in spite of the best endeavours of the authorities, they have not been able to provide the students with all amenities and facilities for paucity of funds.

The students ought to bear in mind that the institution is theirs,

that it is named after one of the noblest sons of mother India--Jawaharlal Nehru who was the idol of the nation in his life time and whose achievements and services to the nation and to humanity at large will be acknowledged and gratefully remembered by posterity and whose life and work will be a perennial source of inspiration to all youngmen and women of our country. They

must, therefore, desist from such activities that are likely to damage the reputation of the college and sully its image. Last, but not least I would appeal to the local people to extend their willing and ungrudging co-operation in making it an ideal college.

Long live Jawaharlal Nehru College !

—X—

লৰাৰ খেল-খেমালি প্ৰতিযোগিতাৰ ফল ।

১৯৭৫-৭৬ ইং

১০০ মিটাৰ্ বেচ্

- ১ম :— শ্ৰীবঞ্জিতকলিতা ।
২য় :— „ বীবেশ কলিতা ।

২০০ মিটাৰ্ বেচ্

- ১ম :— শ্ৰীবীবেশ কলিতা ।
২য় :— „ বঞ্জিত কলিতা ।

৪০০ মিটাৰ্ বেচ্

- ১ম :— শ্ৰীহাচমত আলি ।
২য় :— „ বীবেশ কলিতা ।

৮০০ মিটাৰ্ বেচ্

- ১ম :— শ্ৰীবীবেশ কলিতা ।
২য় :— „ বঞ্জিত কলিতা ।
৩য় :— „ চামাদ আলি ।

বিলে বেচ্

- ১ম :— শ্ৰীবঞ্জিত কলিতা ।

লং জাম্প্

- ১ম :— শ্ৰীবঞ্জিত কলিতা ।

- ২য় :— শ্ৰীহাচমত আলি ।

হাই জাম্প্

- ১ম :— শ্ৰীবীবেশ কলিতা ।
২য় :— „ হাচমত আলি ।

হপ্ স্টেপ্ জাম্প্

- ১ম :— শ্ৰীবামধন বড়ো ।
২য় :— „ পবিত্ৰ ঠাকুৰীয়া ।

ভেভেলিন্ থ্

- ১ম :— শ্ৰীঅনুপম দাস ।
২য় :— „ হাচমত আলি ।

ষ্ট্ৰুট্ পুট্

- ১ম :— শ্ৰীবীবেশ কলিতা ।
২য় :— „ অতুল বাভা ।

ডিচ্কাচ্ থ্

- ১ম :— শ্ৰীৰাজেশ্বৰ বড়ো ।
২য় :— „ বামধন বড়ো ।

কেবাম

- ১ম :— শ্ৰীশশী বায়ন, শ্ৰীপদ্ম মহন্ত ।
২য় :— শ্ৰীমহৎ বায়ন, শ্ৰীমহেশ দাস ।
শ্ৰেষ্ঠ খেলুৱৈ— শ্ৰীবীবেশ কলিতা ।

× × × ×

ছোৱালী খেল-খেমানি অভিযোগিতাৰ ফল—১৯৭৫-৭৬ চন

বিলে বেচ্

১ম :— ২য় বাৰ্ষিক শ্ৰীকৃষ্ণ বিশ্ববিদ্যালয় শ্ৰেণী
শ্ৰীমতী জয়ন্তী কলিতা ।

বেলেঞ্চ্ বেচ্

১ম :— শ্ৰীমঞ্জুলা দাস ।
২য় :— „ অঞ্জুলা দাস ।

গাইণ্ড্ চিট্

১ম :— শ্ৰীঅনিতা বৰা ।

বুদ্ধি পৰীক্ষা

১ম :— শ্ৰীবাণী দাস ।
২য় :— „ মঞ্জুলা দাস ।

খট্ পুট্

১ম :— শ্ৰীহিবনয়ী শৰ্মা ।
২য় :— „ অনিতা বৰা ।

জেনেলিন্ থ্

১ম :— শ্ৰীঅনিতা বৰা ।
২য় :— „ হিবনয়ী শৰ্মা ।

ডিক্ কাচ্ থ্

১ম :— শ্ৰীঅনিতা বৰা ।

২য় :— শ্ৰী সবলা বাভা ।

মিউজিক্ চেয়াৰ্

১ম :— শ্ৰীখন্ডনভী কছাৰী ।
২য় :— „ জয়ন্তী কলিতা ।

কেৰাম

১ম :— শ্ৰীঅনিতা বৰা আৰু
„ মনোবৰমা দাস ।
২য় :— শ্ৰীঅঞ্জুলা দাস আৰু
„ জয়ন্তী কলিতা ।

১০০ মিটাৰ্ বেচ্

১ম :— শ্ৰীসবলা বাভা ।
২য় :— „ অনিতা বৰা ।

২০০ মিটাৰ্ বেচ্

১ম :— শ্ৰীঅনিতা বৰা ।
২য় :— „ সবলা বাভা ।

৪০০ মিটাৰ্ বেচ্

১ম :— শ্ৰীসবলা বাভা
২য় :— অনিতা বৰা ।

সাংস্কৃতিক প্রতিযোগিতাৰ ফল—১৯৭৫-৭৬ ইং

আধুনিক গীত

১ম : শ্ৰীগোবিন্দ বড়ো ।

২য় : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

বৰগীত

১ম : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

২য় : শ্ৰীশশধৰ দত্তবৰুৱা ।

ভজন

১ম : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

২য় : শ্ৰীশশধৰ দত্তবৰুৱা ।

বনগীত

১ম : শ্ৰীঅনিভা বৰা ।

২য় : মনোৰমা দাস ।

বড়োগীত

নিচুকনি ব'টা

শ্ৰীমনোৰমা দাস ।

কৌতুক অভিনয়

১ম : শ্ৰীজয়ন্তী কলিতা ।

শ্ৰীমনোৰমা দাস ।

২য় : শ্ৰীধ্বজ্যোতি চৌধুৰী

গোৱালপৰীয়া লোকগীত

১ম : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

২য় : শ্ৰীহিবগয়ী শৰ্মা ।

কবিতা

১ম : কুমাৰী কল্পনা বড়ো ।

২য় : শ্ৰীহেম চন্দ্ৰ বাভা ।

কামৰূপীয়া লোকগীত

১ম : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

২য় : গোবিন্দ বড়ো ।

আধুনিক নৃত্য

নিচুকনি ব'টা

শ্ৰীজয়ন্তী কলিতা ।

বিহু নৃত্য

নিচুকনি ব'টা : শ্ৰীঅনিভা বৰা আৰু
তেওঁৰ দল ।

শ্ৰেষ্ঠ গায়ক : শ্ৰীকান্তিক কলিতা ।

শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা : শ্ৰীপ্ৰদীপ কুমাৰ দাস ।

শ্ৰেষ্ঠ অভিনেত্ৰী : শ্ৰীজয়ন্তী কলিতা ।

আকিস্মিক বক্তৃতা

১ম : শ্ৰীধ্বজ্যোতি চৌধুৰী ।

২য় : শ্ৰীজয়ন্তী কলিতা ।

তৰ্ক প্রতিযোগিতা

১ম : শ্ৰীমহেশ দাস ।

২য় : শ্ৰীধ্বজ্যোতি চৌধুৰী ।

সমাজ সেৱা

১ম : শ্ৰীনিগমানন্দ অধিকাৰী

২য় : শ্ৰীমহং বাহন ।

Names of the Gradutes from this college :-

1968

1. Shri Amulya Hajarika	Simple
2. Shri Biswa Nath Das	"
3. Shri Cornish Marak	"
4. Shri Muhin Ch. Kalita	Dist.
5. Shri Satyaban Pareh	Simple

1969

1. Shri Anil Kumar Nath	Simple
2. „ Baneswar Boro	"
3. „ Bhubaneswar Daimary	"
4. Md Sadeque Ali	"
✓ 5. Shri Sujit Bhadra	"

1970

1. „ Ananta Kr Das	"
2. „ Akhil Ch Das	"
3. „ Bhabendra Ch Tamuly	"
4. „ Braja Mohan Thakuria	"
5. „ Kali Kanta Das	"
6. „ Prabhat Kalita	"
7. „ Tamizuddin Ahmed	"

1971

1. „ Bhupendra Kr Chodhury	"
2. „ Birendra Ch Pathak	do
8. „ Maniruddin Ahmed	do

4. „ Suresh Ch Das	Simple
5. „ Welderson D. Sangma	do

1972

1. „ Jadab ch Rabha	do
2. „ Lohit Ch Medhi	do
3. „ Mahesh Ch Rabha	do
4. Md. Amzed Ali	do
5. „ Amzad Ali	do
6. „ Narayan Mahanta	do
7. „ Nareswar Bayan	do
8. „ Nripendra Kr Nath	do
9. „ Ramani Choudhury	do

1973

1. „ Ananda Ram Rabha	do
2. „ Bhuban Ch Rabha	do
3. „ Dhiren Ch Roy	do
4. Md Euscof Ali	do
5. Shri Gautam Ch Rabha	do
6. „ Hashem Ali	do
7. „ Jnana Sankar Khakhlary	do
8. „ Kerson J. Sangma	do
9. „ Lakman Ali	do
10. „ Lalit ch Boro	do
11. „ Lankeswar Kalita	do
12. Md Motior Rahman	do

13. Shri Nevilson B. Marak	do
14. „ Pitambar Thkuria	do
15. „ Taber Ali	do
16. „ Sirajuddin Ahamed	do
17. „ Uday Sanker Rabha	do
18. „ Upendre Kalita	do
19. Miss Bijaya Barua	do
20. „ Neelima Bayan	do
21. „ Parameswry Boro	do
22. „ Sarada Patowary	do

1974

1. Ablin R. Marak	do
2. Shri Aditya Kr Das	do
3. Md Afaz Uddin Ahmed	do
4. Shri Amrit Ch Kalita	Dist,
5. „ Balendra Rabha	Simple
6. „ Bhrat Talukdar	do
7. „ Binay Kr. Das	do
8. „ Ghanashyam Das	do
9. „ Hari Charan Das	do
10. „ Jogendra Nath Boro.	do
11. „ Lahit Ch. Das.	do
12. „ Madan Ch. Khakhlary.	do
13. „ Mano Ranjn Roy.	do
14. Md Mansur Rohman Khan	do
15. Md Amjed Hussain.	do
16. Md Fozlur Rahman.	Dist,
17. Md Sabjahan Ali Ahmed.	Simple
18. Md Wazed Ali Ahmed.	do

19. Shri Naba Kr. Das.	do
20. „ Nabin Boro.	do
21. „ Naramohan Nath.	do
22. „ Narayan Ch. Boro.	do
23. „ Niranjan Basumatary.	do
24. „ Padmadhar Boro.	do
25. „ Prabhat Sarma.	do
26. „ Promode Ch. Patowary	do
27. „ Ramani Mohan Das.	do
28. „ Ramesh Ch. Das.	do
29. „ Santi Ram Boro.	do
30. „ Sumen Ch. Kalita.	do
31. Miss Anne Das.	do
32. „ Dipika Sarkar.	do
33. Shri Pratap Bharali.	do
34. „ Nitai Ch. Roy.	do

1975

1. Shri Ajit Kr. Bayan.	Simple
2. „ Askhil Kr. Choudhury.	„
3. „ Amar Ch. Rabha.	„
4. „ Bama Charan Roy	„
5. „ Deba Kanta Rabha.	„
6. „ Dhruba Lochan Kalita.	„
7. Md Habibur Rahman,	„
8. Shri Himangshu Kr Das.	„
9. „ Jogesh Ch Boro	do
10. „ Jitendra Talukdar	do
11. „ Kishore Kr Kalita	do

12. „ Keilash Goswami	Simple	31. „ Jyotirmoyee Kalita	Simple
13. „ Liladhar Das	do	32. „ Kamala Kalita	do
14. „ Banizur Rahman	do	33. „ Nilima Goswami	do
15. Md Mizanul Hoque	do	34. „ Nirupama Rabha	do
16. „ Nazmul Hussain Thakuria	do	35. „ Urbashi Das	do
17. „ Robiz Uddin Ahmed	do	36. Shri Kirson Kharbani	do
18. „ Shabzahan Ali	do	37. „ Keshab Ch Mahanta	do
19. „ Shohrab Ali	do		
20. „ Mofiz Uddin Ahmed	do	1976	
21. Shri Niranjan Boro	do	1. Shri Bharat Mandal	do
22. „ Nirmal Kr Kalita	do	2. Miss Kalpana Boro	do
23. „ Niran Ch Rabha	do	3. Shri Ramani Ranjan Kalita	do
24. „ Niren Ch Rabha	do	4. Md Kudrat Ali	do
25. „ Pratul Pathak	do	5. Shri Mani Sankar Kalita	do
26. „ Purnananda Das	do	6. „ Jyotirmoy Sen	do
27. „ Rabindra Ch Rabha	do	7. Md Abdul Mannan	do
28. „ Ram Kumar Seal	do	8. Shri Sasadhar Dutta Baruah	do
29. Md Sabur Uddin Ahmed	do	9. „ Lankeswar Medhi	do
30. Miss Anima Choudhury	do	10. „ Dhiren Ch. Talukdar	do

Members on the Teaching-staff :—

1. Jatindra Chandra Nath, M. A.,
Principal.
2. Basanta Kumar Dutta, M. A.
3. Sarat Chandra Talukdar, M. A.
4. Madan Chandra Kakoty, M. A.
5. Dharma Kanta Barua, M. A.
6. Dinesh Chandra Sarma, M. A.
7. Debendra Nath Sarma, M. A.
8. Kamini Mohan Sarma, M. A.
9. Dwijendra Nath Das, M. A.
10. Dilip Kumar Das, M. A.
11. Mrigendra Kumar Sarma, M. A.
12. Lakshmi Kanta Sarma, M. A.
13. Ruma Deka, M. A.

The office-staff.

1. Gautama Chandra Rava, B.A. Librarian
 2. Kanak Chandra Das, O/A
 3. Radha Charan Medhi, O/A
 4. Sarbeswer Das, Grade IV employee
 5. Mahesh Das, do
 6. Prafulla Rava, do
-